

۳ ساعات و ۲۲ دہقیقہی بہرہ بہ بیان

نووسہر:
نہ محمد شاملو

وہرگیر
موسین شیربہگی

۳ سە عات و ۲۲ دەقىقەى بەرەبەيان (كۆچىرۆك)

ئەحمەد شاملوو (نوسەر)

حوسىن شىرەبەگى (وەرگىر)

تايپى كوردىكا (①) (۶۲۴۳۴۲۵-۰۴۸۲) (پىتچن)

رووبەرگ:

ئەژمار:

سالى چاپ:

نۆرەى چاپ:

بلاوكر اوەى:

شاپك:

«پیشه کی»

من له جهستهی «ئیمه» دا هاتمه دونیاوه

له جهستهی خاوهن شکوی مروّقا

تا له بههاری سهوزهدا سهرقالی سهیرانی په لکه زیږینهی په پووله بم

سه رندهری بوغری و غرووری چیا که م و سامناکی زه ریا بیسم

تا ئه رک و په یمانی خوّم بناسم و

به قهرا توانا و دهرفه تی خوّم

بایه خ و مه عنا به جیهان بیه خشم

کارستانیکی له م چه شنه ش

له دهره وهی توانای

درهخت و بالنده و هه لدير و تاڅگه دایه

من له جهستهی «ئیمه» دا هاتمه دونیاوه

له جهستهی شکومه ندی مروّقا

شاملوو

نيوه روک

- پيشه کي : ۴
- سه بارهت به شاملوو: ۵
- ئهو ژنه ي پشت دهر گا مه فره قينه که ۹
- گه پانه وه ۳۰
- ون بووي ناو سه ده کان ۳۹
- پياوان و بوريا کان ۴۴
- ۳ ساعات و ۲۲ ده قيقه ي به ره به يان ۴۷
- دهر گا کان و ... ديواري گه وره ي چين ۵۶
- ره گ ورپيشه ي راستيه ک له چند ئه فسانه دا ۶۱
- يه که م ئه زمونه کاني ژين له گه ل مه ر گدا ۷۳
- له سالاني رابردوو دا ۸۸
- هه لوا بو ئه وانه ي زيندوون ۱۰۳

سه بارهت به شاملوو:

ئیمه له شیعی شاملوودا بېر اېبر (واژه) یان وشه نابین، له شیعی شاملوودا هر وشه یه ک خوی له خویدا و له رسته دا بوونه و هریکی گیاندار و زیندوو، به هه موو هه ست و سۆز و كهف و كوول و گه رم و گوری و تایبه تمه ندی گیانله بهری زینده وه.

له شیعی شاملوودا دوو تایبه تمه ندی سه ره کی ده وریکی یه کجار گرینگ و ئه و تو ده گیرن که ده توانن بینه نمونه و تیور و بیرو که یه کی ئه ده بی و هونه ری. ئه م دوو تایبه تمه ندی یه کیان به رپرسایه تی و ئیلتزام به فۆرم و جوانی و داهینانی نوڤخوازانه و ته کنیکی و هونه رییه و دووه میشیان هر له پیوه ندی چر و پر و بی پسانه وه له گه ل یه که میناندا یه، ئه ویش به رپرسایه تی و ئیلتزامی کۆمه لایه تی و نیوه رو که. کوی ئه م دووانه پیکه وه و له هر به ره میکدا - ئه ویش هه ردوو کیان له ته شقی جوانی و واتادا - زامنی سه ر که و تووی و بگره هه تاهه تایي و هه رمان بوونی ده ق و به ره مه. ئیمه ده بی شاملوو به وردی و به رپرسانه وه خوینین، له ده قی شاملوودا پۆنگ بخۆینه وه، مه له وان و ته نی: له م زه ریایه دا «بین» بخۆینه وه و ئه وسا له گه ل ژین و ژیانی روژانه شیدا چ له نزیکه وه و چ به خویندنه وه و موتالا ئاشنا بین تا به ته واو مه عنا بۆمان ده ر که وی: شاملوو ئه و که سه یه که ده توانی و ده بی سه رمه شق و نمونه و پیشه وایه ک بی بۆ

شاعيران و نووسەران و ھونەرمەندان بە تايبەت و بۆ ھەمووى مرؤف بە گشتى.

شاملوو ئەو كەسە يە كە نيزىك بە بيست سال ناوزەد و كانديدای خەلاتى نۆيىل بوو، بەلام سەبارەت بە ھەوى دەيىنى دادوەرانى ئەم خەلاتە زۆر جار ان خەلاتە كە يان نەك لە رووى بايەخى ھونەريەو بەلكوو بە ھۆكار گەلى سياسىيەو دەبەخشن بەم و ئەويك كە بگرە زۆريش داھينەريكى گەورەى ھونەرى نەبن، شاملوو رەخنەى توند و تيژى لەم دادوەرانە دەگرت و ھيرشى قورس و قايم و سەرەكى دەكردنە سەر و دید و گوشەنيگايە كى نيگاتىوى سەبارەت بەوان دەردەبەرى. ھەر بەم ھۆكارەو خەلاتە كە يان نەدەدایە و چاوەرۋانى ئەو بوون شاملوو ئەم گوشەنيگا و بىر و برۋايە دەربارەى ئەوان بگۆرئ تا ئەوانيش لە گەلیدا مېھرەبان ببنەو و خەلاتە كەى بدەنى. بەلام بەرپرسايەتى كۆمەلایەتى و ھونەرى و ويژدانى ھونەرى و ويژدانى بەرزى شاملووى مرؤف و مرؤف خۆشەويست ئەم سازشت و بادانەو ھەيەى ھەرگيز نەكرد و تەلای ويژدانى لە گەل تەلای نۆيىلدا نەگۆريەو.

لە سەرەتای ئەم كورته وتارەدا ئاماژەمان بەو كە شىعەرى شاملوو نەك رستە و وشە، بەلكوو بوونەو ھەرى زیندە و ژيانى گەرم و گۆرە بە ھەموو كەف و كول و ھەست و سۆزى بوونەو ھەرى زیندەو، رەنگە چىرۆكى شاملوو ھەموويان لەم ئاستەدا - لە ئاستى شىعەرى شاملوودا - نەبن، بەلام لە گشت چىرۆكى شاملووشدا ھەمان ئەوينى بەرھەم و دەقى رازاوو ھونەرى و ئالتوونى دەبينرى و ئەم چىرۆكانەش خاوەن بايەخى بەرزى ھونەرين.

لهم چیرۆکانه دا به تایبته نوێخوازی و داهینان یان خولقاندنی
کەش و ههوا یه کی نوێ و تازه - زۆر تازه تر - له کەش و ههوا ی چیرۆکی
ئێرانی و رۆژهه لاتیدا بهرچاو ده کهوێ. زۆر بهی ئەم چیرۆکانه ۵۰-۴۵ سال
له مهو بهر نووسراون. یان سالانیک نووسراون که ئەم کەش و ههوا یه له
چیرۆکی ئێرانی و رۆژهه لاتیدا نه بووه. تازه بوونی کەش و ههوا و تازه
بوونی زبان و داهینان و دهربرینی ئەم دهقانه به زبانی چیرۆکی و هونهری
له بایه خه کانی سه ره کی چیرۆکی شاملوون.

کەش و ههوا ی جادوویی و ئەفسووناوی یان به گشتی بلین ئەده بی
ریالیزی جادوویی له سالانی ۱۹۸۰وه و وێرایی هاتنه بازاری رۆمانی «سه د
سال ته نیایی» گابرییل گارسیا مارکیز ده بیته باو و دهنگ دانه وهی ئەم
چه شنه ئەده به ده ته قیته وه و زۆر بهی نووسه رانی ئەو رووپایی و رۆژهه لاتیی و
به تایبته ئێرانی لاسای ده که نه وه. که چی ۲۵ - ۳۰ سال بهر له وه هم
شاملوو و هم غولام حوسین ساعیدی چیرۆک نووس و شانۆنامه نووسی
ئێرانی له به ره مه کانیاندا کەش و ههوا ی جادوو یان خولقاندوووه. وه کوو
کوچیرۆکی «ترس و له رز» و «تازی به بارانی به یه ل» و «ترس و خوفه
بی ناوونیشانه کان» ی ساعیدی و کوچیرۆکی «له ژیر خیه ته تی گرگرتووی
شه ودا» و «دهرگا کان و . . . دیواری گه و ره ی چین» ی شاملوو. ئیمه ی
کورد به تایبته پێویسته سه ره و ده ری باشی داب و نه ریت و خوڤافه و
ژیانی کۆمه لایه تی کۆنه و نوێی خو مان بکه ین و هات و که لکه له ی
نووسینی چیرۆک و رۆمانی ریالیزی جادوویی له ناخماندا سه ری هه لدا،
جادوویی نووسینی ئیمه نه ک ته قلیدیانه و نار ه سه ن، به لکوو کوردانه و
ره سه ن بی.

سەبارەت بە شاملوو ----- ٨ ----- : حوسین شێر بە گێ

بە کورتی؛ لە ھەموو شتێ باشتر خودی چیرۆکەکانی شاملوون کە دەبنە ھۆکاری دیوناس بوونمان لە گەڵ شاملوودا و لە گەڵ کەش و ھەوای چیرۆکی ئەودا.

بە پێویستی دەزانم سوپاسی زۆری ئەو ھونەر مەندە بکەم کە بۆیە کەم جار و ھەر گۆرێک سەر زبانی کوردی و بلای کردنەو. ھیوادارم رۆژێک کۆی شیعری شاملوو لە لایەن کاک ناسرەو ھە یان لە لایەن دۆستانی دیکە مانەو ھە بێنە مەلپەری زبانی کوردییەو.

حوسین شێر بە گێ

ئەو ژنہی پښت دەرگا مەفرەقینەکە

بە بیگومان چما بلیم نازانم ھۆکاری ئەم رووداوەیە چییە، ئیوہ وا بیر دەکەنەوہ شکستە نەفسیم کردووہ. جا ھەر بەم ھۆکارەوہیە کە تیدە کۆشم تەواوی رووداوە کە - ھەر وە کوو چۆن ئەم رووداوەم بەسەر ھات - وە یادی خۆمی بینمەوہ و بینوووسم. ئیوہش کە خویندتانەوہ برپاریکی لە سەر دەدەن. . . . شی دەکەنەوہ و بوخۆتان شتیکی لی ساخ دەکەنەوہ. ھەر بەمجۆرە یە کە ھیوادارم خۆشم بتوانم راستییە ک لەم بابەتە ئالۆزە دەرکیشم. . . لە سەر ئەم قەرارە ھیوادارم خۆشم بتوانم لە کاری خۆم - لەو رووداوەی کە بەسەرم ھات - سەرەو دەرە یە ک بەکەم . . . وای دانین جیوہی ئاویئە یە کیان لە بری شوینەوہ داتاشیبی. ئەمەم جاریکی دیکەش وتووہ. دائیمە ئەمە دەلیم. لە بەر ئەوہی بە داخەوہ لەم دونیایەدا کە منی تیا ئەژیم ھیچ شتیک بە ئەندازە ی ئاویئە یە ک کە لە بری شویندا جیوہ کیان داتاشیبی، زیاتر لە من ناچی . . . ئەمە ھەمیشە دەلیم، چونکە تا قە وینایە ک کە دەتوانم لە رۆحی نەخۆشی خۆم ھەبی، ھەر ئەمە یە کە وتم . . . وای دانین جیوہی ئاویئە یە کیان لە بری شوینەوہ داتاشیبی و بە سۆنگە ی ئەمەوہ نەتوانیت ئەو شتە ی تیدا دەر دە کەوی، ساخ و کامل بینوینتەوہ.

دەلین چی؟ ئەو شتە ی ھیشتا منی وە کوو ئاویئە یە ک راگرتووہ، خۆراگرتنی رۆحی من و خۆراگرتنی جیوہی منە، نە ک کولبوونی ئەم

ئەو ژنەى پشت دەرگا ۱۰ : حوسین شیربەگى

چەقۇ بېبەزەبىيەى كە ھەلكەوت يان چارەنوس يان ھەر قسەيە كى قۇرى
دىكەى ناو بى . . . دەيجا . . . لە خەودا يان لە بىداريدا (راست نازانم لە
خەودا بووم يان بەخەبەر بووم. كەسى ئەم رووداوەى لە بۇ نەقل كرددووم
يان خودى خۆم پالەوانى دل بەگومان و درەنگ برۋا كردهى ئەم
رووداوەم) لە ھەر دۆخىكدا، ئەم رووداوەيەى كە بۇ ئىوہى دە گىرۋمەوہ. و
نازانم لە خەودا ديومە، يان لە جىھانى ھۆشيارى ئىوہدا قارەمانى
خەوالووى ئەمە بووم، يان كەسى ئەوہى لە كەش و ھەوايە كى نيوان
ھۆشيارى و مەستيدا بۆى گىرۋمەتەوہ نازانم، نازانم . . . خۆ وتم: رۆحى
مىيان داتاشيوہ، جيوہ كانى ئەم ئاوينەيان داتاشيوہ. كاتى بينيان ناتوانن
پەلەى تىھاون، جيوہ كەيان داتاشى.

دەسا چما لەو شتانەدا كە ئىوہ ناوى راستەقىنەى لىدەنن، لەنىو ورد كە و
پردكەى لە حالى لەنىوچوونى ئاوينەى مندا، نەك وینەيە كى راستەقىنە،
وینەيە كى تەموثرأوى و بى پىوہندى، وینەيە كى شكأوى پىرژ و بلاو لەبەر
چاوتاندا دەردە كەوئى، جىگەى سەرسورمان و بە ئەفسوون چوون نىيە.
جىگەى ھىچ سەرسورمان و ئەفسوونبوونى نىيە.

ئەوہ يە كەم شەو نەبوو كە من لەم پەسىوہ بەردىنەيەدا دەژيام - لە
شويتىكى ونبووى ئەم دارستانە چرۋىرەدا كە بنەدار و دەوہن و دروو و
تووتر كە كەى رىگەى پشووكىشان و ھەناسەى بەشەر تەنگ و بارىك
دە كەنەوہ- شەوى ھەوہلم نەبوو. ئاخە لەویدا ژىن و ژيان ئەوہندە بە
ئاسوودەيى و بەبى دژوارى تىدەپەرى كە ھەسىبى مانگەكان، ھەسىبى
رۆژەكان و تەنانەت ھەسىبى سەعاتە كانىش لە دەست دەرچوو بوو. نىمچە
مۆمىكى گەچىنەم ھەبوو كە نەمدەويست گىرى دەم. شەوانە لە تارىكىدا

دهمام و فيكرم ده كرده وه. له تاريخان يارمه تيم ده خواست و به ناو خوما شۆر ده بوومه وه. . . بۆچی وانه كهه؟ رۆژ و رووناكايي ده رفه تي تيفكرينيان پي نه ده دام. نيگام به ره و نه و شتانه ده كيشران كه تيشكي رۆژ پي نيشاني ده دام و به به ره له خوم خافل دهمام، له خوم دوور ده كه و تمه وه و به ره نه هيني و ناديار، به ره و ده ره وه، به ره و نه و شته ي ئيدي ”من“ نه بوو راکيش ده بووم و هر تيفكرين ده يتواني نه و شته به هه بووني ناخي منه وه بلکيني. له خوم خافل ده بووم. . . له خوم دوور ده كه و تمه وه، دوور ده كه و تمه وه و دوور ده كه تمه وه، ناخ. . . رۆژ کوتايي ده هات!

هر شهو بوو كه چاوه كانم له گه ران و هه لسووران و له كۆلينه وه ي تاريخي راده ويستان و به ره و خوم ده گه رانه وه. به ره و خوم ده گه رانه وه و منيان به ناخي خومدا ده كيشا خواره وه.

بهه هويه وه زور له ميژ بوو مؤمه گه چينه كه ي من - نه وه نده ي له مؤمه گه چينه بچكۆلانه كه ي من مابووه - چه شني شتيكي بيكه لك له قه راخ جيوبانه كهه و له ناو مؤمدانه برۆنزيه كه دا مابووه. بيچ له م مؤمه گه چينه يه، له نيو په سيوه كه مدا ته ورداسي كيشم هه بوو. ساماني من له ژياندا نه م ته و ره بوو. نه م ته و ره - سامنا كه - دلۆپه خويتيك له سه ر ده مه كه ي ئيشك هه لاتبوو و به هيج كلۆجي نه ده سراوه.

چهند كه ره ت هه ولم دابوو به ئاسيد و سمباده، به كاغه زپه رداخ، ته نانه ت به و ده واiane ي له نه و سانه كان و له كتبه هه ره كونه كاني جادوو بازي دا ده مدۆزينه وه، نه و خويته له ده مي ته و ره كه بسر مه وه، به لام نه متواني بوو. . . ژني خان - كه وا بير ده كه مه وه قه ره واشي نه نكم بوو -

رۆژىك كە من ھەموو كاتى خۆم لە سەر سېرپىنەوھى ئەم دلۆپە خوينە
گە پىچارە بە فېرۆ دابوو . لە پشت پەردەى ژوورە كەوھە ھاتە ژوورى و بە
تەوس و توانجەوھە وتى: «لە خۆرا خۆت دە كوژى ھا! تۆ سامانە كەت ھەر
ئەمەيە. ھەر ئەم تەورە بەو دلۆپە خوينەى سەر دەمە كەيەوھە. گيانە دەبا پىت
بلىم، كارى دونيا ئەو ھەندەش لە خۆرا نىيە: كاتى باوكى خوالىخۆشبووى تۆ
كەوتە گومانەوھە كە ناكا تۆى بى غىرەت لە تۆوى ئەو ھەتوھە ژنانىلەيەى
جيرانمان بى كە وا شەوانە ئارەقى سەگى^۱ بە قوزەلقورت دە كا و لە نىو
كۆلاندە گۆرانى بىتامى ئەوين و ئەويندارى دەلى، ئىمە و تەواوى خەلكى
گەرەك بە سەرىدا ھاتىن و پىمان وت: بابە، مىرزا رەسوول، ئەم
رووداويە ئاوا كە تۆ دەلى و نىيە، بەلام چما بە قسەى كردىن؟ . . .
ھەر وھا قەستەسەر بە شوپىتەوھە بوو تاكوو كەرەتېك سەر و چاوى
ھەمووانى بە دوور دىت، خەرىك بوو دەست بنىتە بۆقەتەى ملت و لە بەر
رق و بوغزى خۆى ئەم كەللە تاشراوھە قارووانەيەت ھەلكەنى، كەچى
دايكت وە كوو واشە گەشتى و بەم تەورە، بە بىدەنگى سارى كەردەوھە . . .
لە پاشاندا بە چووتە بردمانە نىو دالانى مالى، بە قەندشكىن و خاكەناز، بە
ترس و لەرزەوھە شتىكى وەكى گۆرمان ھەلكەند و تەرمە كەيمان ھەر وا
بە دانىشتەوھە و بە بى غوسل ھاويشتە ئەو نىوھەوھە . دەك رەببى گۆرە كەت
پر لە ئاگر بى كەوا ھەموو ئاگرى لە بن سەرى تۆدایە! . لە گەلكوو زبانت
گرت، ھەوھل شتى كە فېر بووى ئەم شىعرە بوو، كە دەچوويە دالانى مالى
و دەمت دەگرت و دەتوت:

¹ - ئارەقى ھەرە تال كە ئالكۆلى زۆر بى.

خودا بمکوژی بمرم هه لووچه، له کوی بمنیژن له ژیر دالوونچه
له پاش نهو رۆژه، پیم خوش بوو کویر بم و ژنی خان نه بینم . . . به لام
سامانی من بووه ئەم تهوره، دلم دایه . . . هه ر ئەم تهوره، هه ر بهم دلۆپه
خوینیهی سه ر ده مه که یه وه. وتم: "سامانی من" - به لام نا، ده بایه بموتایه
"میژووی من"، "چاره نووسی من"، چونکه له وه به دوا، به بیته وهی
بگه ر پیمه وه و سه ر ره فهی مالی یان سه ر دیوار یان هه ر شوینیکی دیکه
ته ماشا بکه م، که بۆی ده چوو تهوره که م له وی دانابی، ده مزانی تهوره که،
چه شنی چاره نووسیکی تیژ و ره ها، له گویره ی ئەمریک، وه کی
حوکمیکی نه مر له وییه . . . هه ر به و تیژییه وه له وییه و هه بوونی هه یه، و دلم
له بهر ئاسانه ی ئەم کۆشکه پیچه لاو پلووچ و پر دالان و پر ته لاره دا که
هیچ روون نییه خاوه نه راستینه که ی کییه، وه کوو دلی سه گیکی چکولانه
کوته کوتی بوو . . . ده مزانی تهوره که ی من له وییه، به دلۆپه خوینیکی
قاوه ییه وه که له سه ر ده مه که یدا ژهنگی هیناوه - هه ر ئەوهنده ش بۆ من
به س بوو. من "هه بووم" تهوره که ی منیش "هه بوو". "ده بایه" ش هه بایه.
هه ر وه کوو رۆژی له رۆژان کاتی کابرایه ک لاقی چه قاندبوو که
ده بایه بیجگه له و که سیکی دیکه باوکی من نه بایه، ویستبووی به کوشتنی
من تیشکانی خوی قه ره بوو کاته وه، هه ر ئەم تهوره بوو که هه لکشابوو و
داهاتبوو و به بیدهنگ نیشانی دابوو که من "ده بی هه بم". ئەوه بوو کاتی
مه نزم گوێزته وه و هاتمه ئەم په سیوه به ردینه یه ی نیوه راستی ئەم
دارستانه وه، تهوره که شم وه کوو شتیکی پیوستی، وه کوو نه فرینیکی باب و
بایران، وه کوو چاره نووسی گالته جارپی خۆم له گه ل خۆمدا هینا و یه که م

ئەو ژنەى پشت دەرگا ۱۴ : حوسین شیربەگى

کارىكى که کردم بزماریکم به دیواره کهدا داکوتا و تەوەرە کهمم له
حاندی گوشەى نیوان دەمه کهى و دەسکه کهیدا به دیواره وەهەلواسى.
سەبارەت بەو بنەمۆمه گچکەیه شتیکم وت، بەلام لەوهدا که ئەوهم له
کوئوہ هینابوو، له یادم نییه . . . سەبارەت بە تەورە کەش وتم. هەر وەها
سەبارەت بەو دلۆپە قاوہییەى سەر دەمه کهى که نه به ئاسید و
کاغەزپەرداخ و نه به هیچ شتیکی دیکە نەمتوانیوہ بیسپرمەوہ . . . بەلام
سەبارەت بە جیوبانە کهم هیچم نەوت. جیوبانە کهم سە کوئە کى نیوہ پراست
قوول بوو له شانى راستى پەسیوہ کهدا، که لەو سەرى خودى پەسیوہ کهدا
سازیان کردبوو. مەبەستم لەوہ یە، هەر له نیو بەردی کدا که پەسیوہ کهیان
تیدا هەلکەندبوو، سازیان کردبوو. دەتوت لەوہ پیش له پیش هەلکەندنى
بەردى پەسیوہ کهدا - ئەویشیان هەر لەویدا له بەرچاو گرتبوو. سە کوئە کى
نیوہ پراست قوول بوو که قوولاییه کهیان بە کوئوش پەر کردبوو. برپیک
سەرەوخوار بوو، من له هەوہل سەرنجدانى لایانسانەى پەسیوہ کهدا، بۆم
دەرکەوت کاتى ئینسان لەم جیوبانەدا راکشى، دەلیى بەرەو قىبلە
رایانکیشاوہ . . . بەلام ئەمەم پى سەیر و سەمەرە نەبوو: هەر ئەو پیرەژنەى
که وتم بۆى گىرامەوہ که ئەو کاتەى له دایک بووم، لاقە کانم بەرەو قىبلە
بوون . . . تەنانەت لەوہش سەیر و سەمەرە تر! - بۆى گىرابوومەوہ:
”نەنە گيان! ئەو شەوہى دەستى باو کى خوالیخۆشبوت و خانمە
چکۆلیان نایە دەستى یە کدییهوہ، دایکى ئاغات له ژوورى حەوزخانەدا
دوو چەپۆکى بە سەرى خۆیدا دا و وتى: دونیا قورپى بە سەربى، ژوورى
سەر عەمارە ئاوہ کەتان - که روو بە قىبلە یە - کردۆتە ژوورى بووک و
زاوا؟ - وتم: ئەم قسانە چیه خانم، خراپە له لای خوداوہ نییه، بەرەو قىبلە

باشتره. شانس و بهختی باشتره. - وتی: نا نا! باش نییه، چما له یادت نییه
قهره جه فالگره که چی دهوت؟“

من له ژنی «خان»م پرسى: بۆچی قهره جه فالگره که چی وتبوو؟ ژنی
خان له هه وه لپرا نهیده ویست بیلی، به لام من باوه کوو پیم خوش بوو
کویربایه م و نه مدیتبایه - نه وه ندهم لاق چه قاند هه تا ئاخری له روومدا داما
و وتی: ”نه نه گیان! خوا به بهشی هیچ کافرکی نه کا! قهره جه که به دایکی
ئاغای وتبوو نه گهر جیوبانی زاوایه تی کوره کهت به ره و قبیله راخه ن، به بی
سی و دوو، نه وه کهت له گهل ژنیکی مردوودا زه ماوه ند ده کا!“ من بق له
قاقام دا. به لام ژنی خان، په رده ی نیوان قامکی شهست و قامکی دووه می
دوو که رهت له ملاو نه ولاره گاز لیگرت و له پاشان تفی کرده سهر
عه رزی و خو لقی تال کرد و له ژووره که چوو ده ری.

نه وه ی بوو هه ر نه مه بوو. نه مه راسته من هیچ کاتی باوه رم به
چاره نووس و قسه ی فالگر نه بووه. به لام به وه یدا که بینیم سه کو به ردینه ی
جیوبانه کهم راست به ره و قبیله یه، باوه کوو نه م بابه ته بۆم سه رسور هینه ر
نه بوو، دیسانیش سه رم سورما. له وه ده چوو که به راستی کاتی له دایکبوون
لاقه کانم به ره و قبیله بووبن، یان جیوبانی دایکمیان له شهوی شایی و
زه ماوه نده که یدا له ژووری سه ر عه ماراوه که دا به ره و قبیله راخستووبی، یان
بۆخۆم ته واوی عومری خۆم له ژووره به ره و قبیله کهندا و له نیو جیوبانه
به ره و قبیله کانداهه وتوو بیتم.

چاو کهن، نا کرئ نه مانه نیو بنین ”ته لقین“ یان شتگه لیکى گه پجار و
گالته ئامیزی ئاوه ها. من کاتی بیرم له وانه کردۆته وه که سالانی سال به

سەر روودانى ئەمانەدا تىپەر بوو بەيئەوہى تەنانەت دەقیقەيە کیش سەبارەت بە يە کیکيان فيکرم کردبیتەوہ کەچى ئیستا ھەر بەرەو قبیلە بوونى ئەم سە کۆ بەردینەيە دەبینم، لە ناکاودا ھەموو ئەم بابەتانەم وەياد ھاتۆتەوہ: کە خۆشم بەرەو قبیلە لە داىک بووم، يان شەوى بووکینى داىکم جیوبانى خانمە چکۆليان بەرەو قبیلە راخستووە، لە ژوورى سەر ەماراوە کەدا و بەرەو قبیلە، وىپراى ھەمووى ئەمانە دەلیى ئەوا بوخۆم ھەموو تەمەنى خۆم لە ژوورە بەرەو قبیلە کاندە، لە نیو جیوبانە بەرەو قبیلە کاندە لە خەودا بووم.

شتیکى دیکە: لە پەسیوہ بەردینە کەمدا، کاترمیپریکی بلندی پىچکەدارى قەدیمی لى بوو کە تەلە کورت و بلندەکانى لە سەر سەعات دوو و سیزدە دەققە خەوتبوون.

نازانم بوچی ئیستا وەيادم ھاتەوہ باسى سەعاتە کە بنووسم، لە حالیکدا باسى چارەنووسى رەشى خۆم دە کرد، من گومانم نییە چارەنووسى رەشى من و حیکایەتى دلتهزینى ژيانى من شەیتان نووسیویەتى. لە راستیدا دەلیى ژینى نیو ئەم پەسیوہشم ھەر بە وتەى شەیتان قەبوول کردووە.؛ من سیبەرى ھەلخەلەتینەى ئەو و نەشئەى راکیشەرى بەھیزی ھەبوونى ئەوم لە تەواوى شەوانى ژيانى خۆمدا ھەست کردووە. لە گەل ئەودا تەنیام و لە گەل ئەودا لە دەست تەنیایى رزگار دەبم، - تالبوونى چارەنووسە کەم، ھەموو شتیکی لە دەورانە ورمدا ژەھراوى کردووە. من زەمانى خۆم دەرمانداو دە کەم. لاواندەوہى من دیتران مەسخ دە کات. ھەموو شتی نەخۆشم دە کا و ھیچ شتی ھیدیم ناکاتەوہ. بو ھەلاتن لە

دهست ته نیایی سهر به هه موو کون و قوژبنیکدا ده کهم .. ته نیا ... تاک .
ته نها .. تاک .. گه مژه کان، گوی بگرن، ئەمه دهنگی دلی منه، دهنگی
چاره نووسی من. حه بی هیدیکه ره وه ره موودهم^۱ ده کا و ره نجی له
ره نجه کانی خووم زیاد ده کهم. .. ئەم بابه ته م شهویک به شهیتان وت.
شهیتان پیکه نی و وتی: ”ره نجیک هه یه ده بی ئاوه لای که ی. له راستیدا تو
کارت هه ره ئه وه یه. له م جیهانه دا، ئه رکی سهره کی له دایکبوونی تو ئەمه یه،
له خوړا هه ول مه ده له ژیر ئەم کاره رابکه ی.“ دهنگی ریک و راست و
زه ق بوو، دهنگدانه وه ی نه بوو، دهنگی چاره نووس بوو!

راست سه عات دوو و سیزده دقیقه بوو. له دهنگی دینگ و دانگی
کاژیره بلنده پیچکه داره قه دیمیه که، که له سووچی په سیوه که دا بوو و
ته له ژهنگاوییه کانی له سهر دوو و سیزده دقیقه خه وتبوون، له خه و
راپه ریم. دهنگی کاژیره که، وشک و به زه بر بوو. راست وه کوو دهنگه
پساوه کانی ته سیخ، له سهره و خواری بیده نگیدا تلی ده خوارد و له په رده ی
گویچکه کانی من ده که وت: دیگ گ گ .. دانگ گ گ .. دیگ
گ گ .. دانگ گ گ .. هه ستام. و له سهر سه کو که، له سهر ئه و
جیوبانه ی له کا پر کرابوو ده دانیشتم. ته ماشام کرد رهنگی رووناکی مانگه
شهویکی بی نسی په سیوه که ی رووناک داگیراوه. له کاژیره که ورد
بوومه وه، بینیم راست سه عات دوو و سیزده دقیقه بووه هه ستم به
نه شه یه کی پر تام و چیژ له ده ماره کانمدا کرد. بیجگه له خوین شتیکی
دیکه ش له ده ماره کانمدا بوو. خه یالم ده کرده وه شتیکی وه کوو ژه هر

¹ - موعتاد، خوو و خده گرتن به تلیاک و بهنگ و حه شیش

ليپاويليى كردوووم. كه يف و خوښى ده رمانداو بوونم له دونيائى تاسه و خولياكانى خوښدا ده چيشت ٺه م چيژهم له دينگ و دانگى سه عاته كه شدا كه ده گه يشته گويم، هه ست پي ده كرد، له رووناكويه كى سر دراوه دا كه سيپه رى نه ده خسته سهر هيشتيك، هه ستم پي ده كرد، له تينوويه تى بن گه روومدا، له ته نيا سيپه ريكي كه له ژووره كه مدا ده جوولاه و من به ٺاسايى ده مزاني نسي شه يتانه، ته نانه ت ٺه م چيژ و كه يفهم له وه شدا هه ست ده كرد كه باكم له هه بوونى شه يتان له ژووره كه مدا نه بوو.

سنوورى سيپه رى شه يتان له رووناكى ژووره كه مدا ده سر دراوه و ديسانه كه ش پيدا ده بووه. كاژيره كه به ته واوه تى دهنگى خوويه وه دينگ دانگى دانا بوو. منيش نه شه ي پر خورووى ٺه و كه يفهم ده چه شت كه به ژير پيستي له شمدا راي ده كرد. شه يتانيش به منى وت: ”ده رگايه ك هه يه ده بي بكره ته وه.“

زور بلند پيكنه نيم، به له ونيك كه شه يتانيش له گه ل مندا كه وته پيكنه نين و له مه به دوا له بهر پيكنه نين چاوه كانم پر بوون له فرميسك. شه يتان ديسانه كه ش وتى: ”هيج په له يه كمان نيه، به لام ٺاخري ده بي ٺه و ده ركه ٺاوه لا كه ي، له راستيدا له سهر ٺه م جيهانه ده بي كاري تو ههر ٺه وه بي، له خوړا هه ول مه ده خو تى لي حه شار ده ي.“

چاوم سرى، ٺه و چاوانه ي له بهر پيكنه نين فرميسكيان تيزابوو، سرپمن و وتم: ”ده زانم، دل م پيوه نيه، له بهر ٺه وه ي زووتر رزگاريم بيت، په له په ل بكم، يان به جاري له ژيري ده رچم و كه پوت بسووتينم. به لام . . . ده ترسم! راستيه كه ي ٺه وه يه ترسى مه ترسيه كى له خوړايى دا يگر تووم. پيم

وابی له خودی خۆت ده ترسیم . . . نه ک دائیمه، به لام جار و بار ئه م حاله م به سه ردا دی. به لکه م ئه وه بو خۆتی ده ترسینی . . . دل م پیوه یه ئه م ده رگایه زووتر ئاوه لا بی. پیم خۆشه تۆش زووتر له م جیهانه برۆیه ده ری، ئه م جیهانه ی وزه ی ته واو کردووی، هه تا منیش بتوانم وه شوین کاری خۆم که وم . . . شایکه بزانه م : ”تاقی که وه بزانه ده توانی به زه بریک که لله سه رم له ئه ستۆم جیا که یه وه؟ ده ی ده سخۆش . . . تاقی که وه بزانه ده توانی؟“

ئێستا ئیدی نازانه م چه نده م قسان کرد و تا کوو که ی قسه م کرد. . . به لام هه ر ئه وه نده م له یاده له ناکاودا راویستانی زهنگی کاژیره پایه دار و قه دیمیه که، وه خۆمی هینامه وه. . هیشتا پاشماوه ی دینگ و دانگه که یم له دووره وه ده گه یشته گوئی، له ده ره وه ی په سیوه به ردینه که را، ده توت که سیک ئه و کاژیره له گه ل خۆیدا ده با. ئه و کاته ش ته ماشای ده رگا که م کرد، وام هه ست کرد شتیکی وه کوو سیبه ر، وه کوو دوو که ل، خه ریکه دواین به شی له شی خۆی به دوای خۆیدا ده کیشیته ده ره وه. - هه ر وه ک ته رمه به مؤمیایی کراوه کان که به خویندنی ویردیک زیندوو ده بنه وه و به ری ده که ون و شوپراو گه ی شيله، به شوینیاندا راکیش ده بن. ته ماشایه کی کاژیره که م کرد و له و تاریکانه دا به ئاسته م توانیم ته له کانی بدینم که له سه ر دوو و سیزده ده ققه دا نوستبوون.

په له هه ورپیک به سه ر کولاو که ی بان په سیوه که دا تیپه ر بوو و سی هه ساره که وه کوو سی کوچکینی له ئاسماندا بوون، شو له یه کی کز و لاوازیان ده ر که وت. که له شیره کیویه ک له وپه ری دارستانه وه زیره یه کی لی هه ستا. هه وا ی په سیوه که قورس و غه مناک بوو. به هیزیکه وه که

حه تمهن له كانيه كاني سام و مه ترسي رۆحه وه هه لده قولی، به ره و
دهر گا که رامکرد، به لام دهر گا که داخرا بوو. وه يادم هاته وه له پيش نوستندا
دهر گام به وردی داخستبوو. کیلونه یه که يم به متمانه وه کيشابوو.
گه رامه وه و پالم دا به دهر گا که وه. ته واوی هیزی له شم له نه ژنۆ کانمه وه
ده کيشرا. ئیدی له ناو په سیوه که دا چ شتي کم نه ده دی. ره شایيه کی خهستی
ره وان ته واوه تی ژووره که ی پر کردبوو. له بهر چاومدا په له په له یه کی
زه ردی خو شپه رنگ که ده و رانده و ره که ی که سکی رووناک بوو، له
بوشایيه کی تاریکدا ده رۆيشته خواری. لاقه کانم له ژیر له شمدا له رینه وه و
له پر دا وه کوو داریکی کاره با بیگری، به سه ر نه ژنۆ کانمدا شکامه وه. بو
چر که یه ک تیکۆشام له نگه ری خۆم راگرم... ئاکامیکی نه بوو! - به
ته واوی له شمه وه به ره و پيشه وه داشکامه وه و بو دۆزینه وه ی شوینی که
خۆمی پی بگرمه وه، دهسته کانم هیوا پراو برده پيشه وه.

له وسه ری په سیوه که دا دهر بیجه ی دالانیکی تیدابوو که به په یژه
دارینه یه کی رزیودا ده رۆيشته ژیرخانه که وه، ده بایه نه مه م زووتر له ئیستا
وتبایه، چونکه ههر نه مانه ن که ورد و درشتی ژیانی من پیکدینن. ئەم
ژیرخانه تایبه تی که لوپه لی ورد که و پرد که بوو: بنه دار و ده وه نی
جادو و بازی و شتی دیکه .. کیردیکی گه و ره ی ژهنگاوی، که لله سه ری
به شه ریک، قرژالیکی وشکه ه لاتوو و زۆر شتی دیکه ش...

به ره به ره هه موو نه مانه م ژیر و ژوور کردبوو، کتیبیکی په ره په ره له وی
بوو که نه ده خویندراوه، به لکه م به خه تی هیندستانی بوو، یان خه تی
جووله کانه یان ئی چینی... قوتوویه کی دریژی لیوو له تابووت ده چوو،

کاتی کاو کوئی نیوه کهیم چه وادا ده ری، دیتم له و ژیره دا په یکه ری به رده مه رپینه ی ژنیکی رووت، هیدی و هیمن، به نارخه یانی چه شنی هه موو شتیکی ئاسایی له وی خه وتوو. له پشدا هاتم بیشکینم، به لکوو له بهر نه وی له هیمنایه تییه که ی رقم هه ستابوو، به لام له دواییدا فیکرم کرده وه کاریکی قوره، چما چاره نووسی من وابوو که ده بی له گه ل ژنیکی مردوودا زه ماوه ند بکه م، خو ئه مه په یکه ریکی زیاتر نییه . . . دیسانه که کاو کوته کونه کانم به سهردا رشتبووه. به لام ئه و شه وه، له پاش رویشتنی شه یان که به ره و ده رگا که رامکرد و له ئاسانه ی ده رگا که دا له سهرخو چووم و له دوایین کاتدا ده سته کانم به ره و پیشه وه دریژ کرد که خووم به شتیکه وه بگرمه وه، ئه ژنوکانی په یکه ره مه رپینه ی ژنه رووته که م که وته ئامیزه وه - یانی له ناکاودا ئاگام کرد ئه و شته ی له باوه شم کردوو ئه ژنوکانی هه مان په یکه ره مه رپینه ی ژنه رووته که یه. شتیکی ساردی چه شنی ئاو به سهر مؤره غه ی پشتمدا به ری که وت و ئاره قه ی زانده نیوچه وانمه وه. گوچکه م که له نیزیک رانی بوو، خوشه خوشی خوینیکی هه ست پیکرد که له نیو ده ماره بووه مه رپینه کانیدا هاموشوی ده کرد و کوته کوتی پر له رقی دلیم له ژیر پیسته قورسه که یدا ده بیست. وای بو ده چووم ئه لخانه که ده سته کانی به ده وری ملمدا ده هالینی، ئه لخانه که یه واه له ره نجی بی به ری بوونی ته مه نیکدا، باسکه کانی بو توله کردنه وه هه لده سوورینی، ئه لخانه که یه واه رقی نه زوکی هه زاره هاویستی زیندانیی ئه و، په نجه کانی له سنگم رو ده کات و جهرگم له نیو به ری ده سته کانیدا داچورینی.

به هاوار كيشان له جيگا كه م، راپه ريم، په يكه ره مه رمه رينه كه م حه وادايه
عه رزي، له سهر جيوبانه پر له كايه كه كوم بوومه وه و بالاپوشه كه مم به
سهرمدا كيشا و هه تا به ياني - تاكوو ئه و كاته ي له وپه ري شوينه كاني
دارستاندا نه عره ته ي ئه و گايانه بهرز بووه كه بو له وه ريان ده بردن. - گويم
دايه دهنگي ناله نال و هاواري تيكشكاني ژنه به ردينه كه - له ئيشي فرئ
دراوبوون و تيشكاندا ده ينالاند و له ت وپه ت ده بوو - به خومم وت: ”كي
به مه بروا ده كات؟“ له راستيدا بوچ پيوسته كه سي بروا به مه بكا؟ . . نه خير!
ههر سبه يني له گه لكوو هه وا برئ رووناك داگه را، له توپه ته كه ي ده كه مه
زه ميله يه ك و ده يبه م ده يرژمه تالاوله كه وه . . به جاروجه حنده م! ليگه ري
با كه سي بروا به مه نه كات، ليگه ري با شه يتانيش بروا به مه نه كات.“
به لام له گه لكوو به يان هات و كابووسه كاني شه وانه ريان كرد،
له گه لكوو هه تاو له قه لشتي ته خته كاني ده رگا كه وه رژايه ناو
په سيوه كه وه له تانوپوي بالاپوشه كه وه ري برده چاوه كانم و من
بالاپوشه كه م له سهرم لادا، هيشتيك له په سيوه كه دا نه بوو، ههر هيچ هيچ!
ده توت دوي شه و له وي ئاو له ئاو نه كه وتوو. . . كيلوني ده رگا كه ده ستي
وي نه كه وتوو. رويمه پيشي و له قه يه كم له كاژيره پيچكه داره قه ديميه كه
هه لدا. له نگره كه ي له نيوان تانوپوي جولته نه كه دا جووله يه كي قورسي
كرد و دهنگيكي ئيشكي ليوه هات. جولته نه يه كي زه لام له ترسانا له وي
ده رپه ري و به ره و ساپتكه كه رايكرد و له قه لشتي ميچي په سيوه كه وه
رؤيشته ده ري. بلبي كابووسي بي؟ ها؟ ئيوه واي بو ده چن تووشي
كابووس بوويتم؟ حه ح! منيش له و رؤژانه دا وام بير كرده وه. خه يالم
ده كرد گرفتاري كابووس بوويتم. به تايبه ت كاتي چوومه ژيرخانه كه و

په يکړه مه پرمه پښه کم بينی که وا له ژیر کاوکوت و پارچه بپراوه کانی ده مه مقهست و له نیو قوتووی تابوت ئاسادا به هیمنی خه وتوووه! نه عسابم بپریک حه سانه وه. به خووم پیکه نیم و وتم: ”شتیکی گالته یه گیانه کم، هه مووی گالته جار و گه پجار پیکه! هه م نه و خه یالاته ی له که لاهم نه دا، هه م نه و قسانه ی ژنی خان و دایکی ئاغا ده یانوت!“

به لام من ههشت سال به م کابووسه وه نه شکه نجه درام. چهند که پرت له و په سیوه رامکرد و شهوی له ژیر دار چناره بلینده کانی قه راخ تالو دا رامبوارد. به لام له ویش له گه لکو و شه و داده کشا و هه ساره کان تالاهه که یان پر له زه نگیانه ده کرد، هه مدیسان نه و شته ی پیم دهوت کابووس ده هاته شوینم. له بهر نه مه هه موو که پرتی ده گه رامه وه بو په سیوه که و پیملی سامناکیی چاره نووسی تالی خووم ده بووم. ده رک و دیوارم له سهر داخرابوو. شه یان چیروکی ژیانی منی نووسیوه. من بیج له تابشت هینانی نه مه چاره م چی بوو؟ ده مزانی نه خوا و نه دوعا و نه یاخیوون، هیچ شتیک، هه ر هیچ شتیک یارمه تیم نادا، تالو بهند و زیندانه پر نه شکه نجه یه راکه م.

تووکی سهر و ردین و نینو که کانم بلند بووون. قه لافه تی «جووکی»^۱ یه کانم لیده رچووبوو. داربره کان به شانی په سیوه که مدا تیپه ر ده بوون، بیسمیلایان دهوت. چماله نیو دارستاندا تووشم بایه ن، ریگه که یان باده داوه، هه زار نه و سانه یان بو من و په سیوه که سازاند، ده یانوت جادوو گه ری ده کات و ژیرخانی په سیوه که ی پرپره له تهرمی مؤمیای

1 - ده رویش و عاریف و ریازه تکیشی ئایینی به پره همایی له هیندوستان.

کراو، دەیانوت لە گەل تەرمى ئەو ژنە تازە مردووانەدا کە شەیتان لە گۆرستانە دوورە کانهو بە بۆى دینى، جووت دەبى و ئەفیون و بەنگ دە کیشى و لە تەک رۆحیانەتى بەدکارە کاندایا وتووێژ دە کات. دەیانوت: "شەوانە لە قەراخ تالاوە کەدا بە دواى گىايە کدا دە گەرى کە کولاندراوى شىمىايە."

نا، چارە رەشە کان، نا . . . قسەى وا لە گۆریدا نیە. من تەنیا نەفرین لیدراویکم کە خواى ئیو لە یادى بردوومە تەو. یاریکەریکی یەخسىرم کە شەیتان بۆ شانۆکەى خۆى دىلى کردووم. من دەبى تا کوو ئاخى ئەم یارییە درێژە بەم و لە ئاکامدا - چما قسەى جادوو بازان بايەخىکی هەبى - لە گەل ژنىکی مردوودا زەماوێند بەکم.

شەویک ، دواىین شەو، وتم ئىدى ئەم چىرۆکە کورت دە کەمەو. چىدى نامەوى یاریکەرى بى ئىرادەى چىرۆکى شەیتان بم: "نەفرین بۆ هەمووتان". تەواو تى شەو بەخەبەر دانىشتم و هەتا ئەو کاتەى هەوێل جوولانەوێ لەنگەرى کاژىرە کە لە گوێمدا دەنگى داو و پەسىو کە بە تىشكى مانگە شەویکی بى نى روناک داگەرا، بەلکەم تا کوو بەنىکىش لە پاش ئەمە، تا کوو ئەو کاتەى زالبوونى شەیتانم وە کوو نەشئەى ژەهرىک لە هەموو دەمارە کاندایا هەست پى کرد، یە کىن دەمنەراندا: "نەفرین لە هەمووتان! هەم تۆ، سىبەرى بەدکارەى شەیتان! هەم ئەو پەیکەرە شەوگەرە نەفرین لىکراو، هەم ئەو پەسىو، هەم ئەو کاژىرە کۆنە ئەنتیکە یە کە تەلە کانى لە بەر دەروازەى ئەم هەرمانە دۆزەخىیەدا ئىشک هەلتاوتون! . . . نەفرین لە هەمووتان!"

شہیتان وتی: ”ئیدی میوه کهت گیشتووه! ئیستا ئیدی میوه کهت گیشتووه!“ من قاقا پیکه نیم. به هموو برینه کانمه وه، به هموو رقمه وه پیکه نیم. نیگایه کی لیوانلیوی رق و بوغزم لیکرد و دیانه کانم به سهر یه کدیدا گوشاردا: ”ئهی یی شہیتان!“ شہیتان وتی: ”ئمه دوایین پهرده یه تی. ئیتر میوه کهت گیشتووه..“ پیم وت: ”بی ئابرووی پیداگر! ئهم ته لسمه نه فرینیته ده شکینم! .. ههشت سالی ته واوه که دریژه بهم یاریه دلته زین و ماندوو که ره وه یه ده ده یی . . . ئیدی ئه مشه و ده مه وی یان دست پی بکه م یان ته واو بم! - مردن جاریک و شیوه ن جاریک! ئیدی له مشه ورا یان زهنگی زهنگی، یان رومی رومی، ئیدی ههر ئه وه یه وا وتم.“

ئهو بنه مومه گه چینه یه م داگیرساند که له قهراغ جیوبانه کهم و له مؤمدانه برؤنزیه که ییدا بوو، به ده ستمه وه گرت، ته وره که شم هه لگرت و له ده لاقه ی دالانه که وه به ره و ژیرخانه که چووم و وتم: ”ته لسمی نه فرین لیکراوت . . . ئه ری! ته لسمی نه فرین لیکراوت ده شکینم.“

ئه ویش له گه ل مندا هاته خواری. له سه ریه ک دوو که ره ت به بی راویستان وتی: ”ته مه ن دریژ بی کورم! ئه مشه و ئیدی وه ختی خویه تی . . . برپیک وه دوا که وت، هه قی خوته، ئه ری. به لام کاریکی له گه لدا نه ده کرا: هه ر شتی کاتیکی هه یه و . . .“

نیوچه وانی جیددی بوو، نازانم چی له ده رووندا بوو، به لام نیوچه وانی جیددی بوو. دیسانه کهش ده توت جیه کی له نگ بوو. ده توت زوریش متمانه ی نه بوو. به ده ورو به رمدا ده سووراوه. برپئ جار له دواوه و برپئ جار له پیشه وه. ده توت دلی هه والی داوه که رووداویکی ناجور ده قهومی، به لام بروای نه ده کرد، که گیشتینه خواره وه ی په یژه رزیوه که ویستی شتی

بلى و تاقيم كاتەو، بەلام كاتى بينى بەرەو قوتووە تابووت ئاسا كە دەچم، لىي حالى بوو. پىشى پى گرتم، بازىدا بەرەو رووم و ھەر وە كوو پاشەو پاش دە كشاو و تىدە كوشا رىگەم پى بگرى، ھاسكە ھاسكى دە كردو وتى: ”چاوكە كورە! خو توناتەوئ ھەروا لەخوړايى چەپكە گولپك بە ئاودا دەى؟“

”ئەمشەو ئىدى ئەم كارە تەواو دە كەم، ئەمشەو كووتايى بەم كارە دىنم. ئەمشەو ئىدى يان زەنگى زەنگى، يان رۆمى رۆمى.“

وتى: ”گوى بگرە كورم! تۆتەمەنى خۆت لە سەر ئەم كارە دانا. بە جوړپك جىبە جىم كردوو لە كووتايىدا خۆشت بى مزە نەبى . . . پىم خۆش نىيە مزەى تەمەنى لەو رەنجەى بو رزگار كردنى من كىشاوتە، رەشايى ھەتاھەتايى بى . . . فيكرم لى كردۆتەو . . . جىبە جىم كردوو. ئەو شتەى لە برىدا وەریدە گرى بايەخى ھەزار سال رەنج و چارەپەشى ھەيە! ئىستا دەيدىنى! . . . ھەموو ئەم كارانە لە بەر ئەو بوو تا ئەم دەرگاىە بكەيەو و من لەم خەمخانىيەى خوادا رزگارى بدۆزمەو. لەم تاريكخانىە بوگەنەى كە ئەو بە كووس و كەرەناو مەتە كەى بە سەر ئيوەى بەندەى تاوانباردا دە كا، رزگار بىم. ئەم كارە تەنھا بە كەسى دە كرا كە بە لاقى بەرەو قوبلەو . . .“

بە نەفرەتەو تەماشاي كووماى رەشى نسيكەيم كرد، خولى بە دەورى خویدا سووراو و لە جىبە كى دوورەو دەنگى بەرز بوو: ”دەسخۆش! مزەت ئەوینە. ئەو شتەى خودى «غەنيم» لىي بىبەشە و ھەر لە بەر ئەمەش لىدەترسى! . . . دەرگا كە بكەرەو و مزەت وەرگرە. تەمەن دريژ بى كورم!“

کا و کولۆشی سەر په یکه ره کهم رشته خواری، هیزیکی دۆزه خی له بازۆله کاندا بوو، رووباری دۆزه خ له بازۆله کان و له لاقه کاندا بوو. دهسکی تهوره کهم له نیوان قامکه کاندا ئەملاو ئەولا کرد. وه کوو گهردهلوول سوورا و بالا سیبه ر ئاساکه ی له نیوان من و تابووته کهدا ویستا: ”له خۆرا دهست لهم په یکه ره یه مه وه شینه ها؟ چما خالیکی تیکه ی رۆژگارت رهش ده بی ها!“

گوراندم: ”له مه ره شتر؟!“

”له خۆرا رۆژگاری خۆت رهش مه که کوره!“

گوراندم: ”له مه ره شتر؟!“

خولاوه و له خۆیدا جینگلی دا و هاواری کرد: ”ئه مه نه فره ته رۆله! ژههریکه که سه دقاتی دۆزه خه، ئاقل به و ئەم ژههره تف که ره وه!“ لیوانلیوی چیژی ئەوه بووم که ئەو چ ره نجیکی ده کیشا. دیانه کانم به سهر یه کدا گوشار دا و تهوره کهم بهرز کرده وه. نه رانندی: ”دهست را گره!“ تهوره کهم به تهواوی هیزی خۆم به سنگی په یکه ره کهدا دا کوتا. به دهنگی ئیشکی تیشکانی په یکه ره که ناله نالیکی هیوا بر او له و سهری ژیرخانه وه گه یشته گویم. ئاخ من ئەو دهنگه م له هه موو شهوانی لیل و دریزی ته مه نی خۆمدا، له قوولایی دل و رۆحی خۆمه وه بیستبوو.

شهیتان له گه ل ئاخ کیشانیکی دریز وتی: ”مه خابن بو تو، کوره! ئامۆژگاریم کردی نه تبیست. مه خابن بو تو، ئەو سه وقاته ی بۆم ته یار کردبووی چیژی ئەو میوه یه بوو که نه یه یشت ئادهم له به هه شته وه بیهینیته سهر زهوی. ئەو که سه ی له و میوه یه بچیژی ئیدی پی ملی ئەم نادادوه رییه خۆپه رستانه یه نابی. . . ئادی رۆله! کاره کانی ئەو هه رگیز به بی حه سیب و

لەخۆرا نییە. بە ژەهرى ئەو نەفرەتەووە کە کردیە گیانتەووە وای لیکردى بە دەستى خۆت تەشوی بە ره گ و ریشهى بهختى خۆتا بکووتى! ئیدی توورە کەى ره نجى خۆت هەلگره و حازر بە، بەشى تو چەند بەرابەر کات. ئاخر تو ئیستا بوویە تە یارمەتیدەرى شەیتان!

بى ئیختیار بەرەو ئەو سەرى ژیرخانە کە رامکرد، ئەو لە پیش مندا گەیشتبوو، لەوئى، لە قەراخ ره گورپیشه تیکپچراوہ کان راویستابوو و دەتوت دەگرى. مؤمدانە کەم لە سەر عەرزى دانا و بە تەورە کە بەربوومە گیانى ره گورپیشه کان. دەتوت بیجگە لەمە چاریکی دیکەم نەبوو، دەتوت بیج لەمە کاریکی دیکەم نەبوو!

چەندان سەدەى دوور و دریژ، ساقەتە و گەلا و گولی ئەم ره گورپیشه، لە دەرەوہى ژیرخان و لە دەرەوہى پەسیوہ کەدا، لە هەتاو و هەوای دارستان تیشک و پشوویان گرتوو. بۆیە ئاوها تیکپچراون. چەندەها سەعاتى دوور و دریژ سەرقالى کار کردن بووم. دەتوت شەیتان هەموو هیزی خۆى داوہ بە من، هەتا لە ئاکامدا (نازانم چ سەعاتى بوو، لە دەرەوہى ئەوئى، تازە کەلەشیری بەیان دەیانخویند، یان لە راستیدا خۆر دەرکەوتبوو، لە نیوہرۆ تپەرپیوو، لە پشت قەوزە و ره گورپیشه کی زۆرى تیکپچراوہى دریژەوہ، دەرگا مەفرەقینەیه کی رازاوہى گەورە وەدیار کەوت. ره گورپیشه برەدراوہ کانم لە بەردەم دەرگا کەدا لابرەد. دەسکی تەورە کەم لە هالقەى دەرگا کەوہ برەدە ئەو دیوہوہ، بە دوو دەست هەر دووک بەریم گرت و بە راوہشاندنیک دەرگا کەم کردەوہ.

سەرمايه کی تەر بزووت و شتیک لە بەر پى مندا بە عەرزیدا کەوت. ژنیکی سەرتاپا رووت و قووت. شۆلەى لەرزۆکی مؤمە کەم برەدە پیشەوہ،

دیتم نیوه پراستی ههردووک مه مکی قه لشتیکی گه وره ی خویناوی تیدایه. ده توت به شتیکی وه کوو ته ور به نیوه پراستی سنگیاندا کوتاوه. مؤمه کهم که له بهر روخساریدا راگرت، دیتم هه مان ئه و ژنه یه که په یکه ره که یان لی ساز کردوو. ئه منی که دیت شتیک له پشت بیلبله گه وره سه رسوو پرمه و کانیدا کشاوه دواوه، پیلوووه کانی پیکداچوون و سه ری به لایه کدا که وت. شه یان وتی: ”کوشتت. به لام فه راموش کردنیش هه یه. جادوو بازی به ده ستوبرد، هه موو کاره کانی له رووی حسابه وه یه، ئه گینا حسابی ئه م غه مخانه یه ته نانه ت یه ک روژیش نه ده گه یشته روژئاوا. .. چ گورستانیک!

”دلم نیکۆله خوینتیک ده له مه یه. . . ده سخوش کوره! من له م ده رگاوه ده پوم. ده رمانی توش حازره: فه راموشی و له یادبردنه وه! تیبکۆشه زور گوشار بو خوت نه هینی.“

من چیم نه وت. له ژیرخانی به تالدا چ ده نگیک نه بوو. ده نگی داخرانی ده رگا کهم بیست و گویم دایه چکه چکی داچورانی ئه و دلۆپه ئاوانه ی له شوینی بردراوی ره گوریشه که وه ده تکانه خواری. مؤمه که پته پتیککی کرد و کووژاوه. له شانی ژنه مردوووه که راکشام و ئیدی گریان ده رفه تی نه دام. ههستم کرد له زور زور له مه و بهررا خوشم ویستوووه.

سالی نووسین: ۱۳۲۹ (۱۹۵۰)

گهراڻه وه^۱

بو سادق هدايه ت

شاملو و

بو ٽه وهى هه ست به چوڻيه تي بارودوڻي خوي بگا، چ هه وجييه كي به فيڪر ڪردنه وه نه بوو. هاته وه يادي له پيش ٽه وهيدا بمرئ، وه سيه تي ڪردو وه: تهرمه ڪهي له تابووتئكي پولايندا بهاونه قوولائي چاليڪه وه و چاله ڪهش به بهرد و بيتون پر ڪهنه وه. ڪهوته وه يادي به ڪورپه ڪاني وتو وه: «من ئيدي نامه وي بگهريمه وه سهر دنيا... دلم پيوه نيه گویره ڪه و بزنه گهل و بنيادهم لهو گيايه بخون ڪه له سهر گوړي من شين دهبي و من وه ڪوو شيله گياينه ڪ له لڪ و پوپ و گهلاڪانيدا راده ڪهم... پيم خوش نيه ڪرم و مار و دووپشڪ ري بهرنه ناو گوړه ڪهم و گهرا و هيڪان^۲ له نيو گوئ و چاوي مندا بڪهن، له گوشتي من بله وهرين و ٽازاي ٽه نداهه ڪانم له گهل خوياندا بيننه وه سهر جيهان، تهرمي من له تابووتئكي پولايندا بهاونه قوولائي چاليڪه وه و ههر چوار لايه ني تابووته ڪه به بهرد و بيتون پر ڪهنه وه...»

¹ - له راستيدا ناوي ٽهم چيرو ڪه «گهراوه وه» بوو، بهلام ٽهم ناوه م پي جوانتر بوو.

² - هيڪه

هه میسان هاته وه یادی که له ئاکامدا به بی دهسه لاتی و له قورسایی شیدار و ئاره قاوی نیوه رپوی رۆژیکی به هاردا مردوو. کابرا خوی بینهری ته واوه تی ئەم رووداوه گه پجاره بوو: دهتوت ته واوی ئەمانه له پشت دیواره بلوورینه یه که وه ده بینئ.

مناله کانی بینوو که چهنده گه وجانه له قاچ و قول و گوشت و ئیسکان و ریخۆله و گونه ویله یه کی چرچ و لۆچ و سیس و پیس ده هالین که ده بی تا چهند رۆژیکی دیکه دارزی و بوگن کات و هه لوه ری و که ره جنه و دوو پیشک و مشک بیخۆن و ئاماده ی گهنین و دارزینی که ن و بابه رپو بابه رپو بکه ن و نه هیلن حه مال و مردوو خۆر پاشماوه ی ته رمی بی هیز و گالته جاری ئەو بهاونه نیو تابووته پۆلایینه که وه.

ژنه که ی خوی بینوو که چۆن به پی و شوینی ئەو مجریه جه و اهیراته دا ده گه ری و کوره گوره که ی کاژیریک له مه و به ر رفاند بووی. نو که ره به ئەمه گه که ی خوی بینی بوو که له نیو دالانی مالیدا، قه ره واشی ماله جیرانه که یانی ماچ کرد و پی و ت: ”ده ستیک جل و به رگی باشیم شاردۆته وه، ئیدی بو زه ماوه نده که مان جل و به رگی تازه م هه یه . . . “

ته واوی ئەم له خۆنووسانه گالته جارانه و ئەم ته ماحانه و ئەم هه موو شادمانیه گه مژانه یه ی له پشت شتیکی چه شنی دیواره بلوورینه یه که وه، که له نیوان ئەو و باقی جهیاندا کیشرابی، بینوو و پیکه نیوو. . . .

هه میسان هاتبووه یادی که ئەو کاته ی مناله کانی دیکه ی به یارمه تی دایکیان ئاگه دار ببوون که برا گه و ره که یان مجری جه و اهیراته که ی دزیوه،

هه موان دهردی بی باو کیان له یاد چۆ وه و که وتنه هه و لی خۆ یانه وه، ده سا
تهرمه که ی ئه و به سهر زه و ییه وه ما وه.

ته واوی ئه مانه ی دیتبوو. له و کاته دا، له بهر بیکه سی و ته نیایی ته رمی
بی ئه قل و به بی دهرک و فامی که سیته به رزی خۆی وه پیکه نین که وتبوو،
دلی بۆ بیکه سی و ته نیایی ته رمه که ی سووتا. ئه و کاته ش که ویستبووی بۆ
خۆی ته رمی خۆی به او یته ناو تابووته پۆلایینه که وه، بۆی دهر که وتبوو
ناتوانی. بۆی دهر که وتبوو که ئیدی دهسته بی دهسه لاته کانی ئه و، هیچ نین
بیج له لاویچی بیره وه ری و که سایه تیه کی سه ره خۆ. پالپشتیکی به
متمانهی نیه. تیگه یشتبوو بیت و هه تیوه باوک تۆپیوه کانی له فیکری ته رمی
به بی دهرک و فام و قورسی ئه ودا نه بن، خۆی به ته نهایی هه رگیز ناتوانی
تهرمه که ی خۆی له تابووته پۆلایینه که به او ی.

که گه یشته ئه م ئاکامه، شتیکی دیکه، شتیکی گرینگتری هاته وه یاد. به
فیکریدا هات که وا کت و پر له بی غیره تی هه تیوه باب تۆپیوه کانی ههستی
ره زامه ندی ده کات: هه تا زیندوو بوو له ژین و ژیان بیژرا بوو. . .

دلی پیوه بوو کاتی مرد، ئیدی نه گه ریته وه سه ر جیهان . . . ته نانه ت به
مناله کانی وتبوو بیهاونه ناو تابووتیکی پۆلایینی چیمه نتۆ و بیتۆن کراوه وه،
تا کوو کرم و که ره جنه و مار ری نه به نه گۆره که ی و له گوشت و پیسایی
ئه و نه له وه رپین و ئه ندامه دارزیوه که ی له شی ئه و نه هیننه وه سه ر جیهانی
زینده وه ران. . . .

تا کوو زیندوو بوو و له نیو زیندوو اندا ده گه را ئاوا بوو. دلی پیوه نه بوو
که له پاش مردن ده گه ل شیلهی گیایینه ی گیایه کی خۆر سکا یان له گه ل
که رته شی و گه ز گه ز که و قوونه لاشکا له ره گ و ریشه و لک و پۆپ و

گه لای ئه واندا بسوورپته وه و به دیانی بزنیك، گویره كه یه ك یان تروته ویله ی بنیاده مه وه بخوری و بیته گوشتیكي سوور و زیندوو و گه رم و دیسانه كه له چزه ی دهرزی و چزه ی ژن و چزه ی ژیان کاریگه ری به سهردا بیت

هه تا زیندوو بوو . . . به لی. به لان ته نها «هه تا زیندوو بووو!» له گه لكوو مرد، تهرمه قورس و گه مژه و بی هه ست و خوسته كه ی به سهر عهرزییه وه ماوه، هه تا هه تیوه كانی بین و به وه سیه تی ئه و بكه ن. بین و تهرمی ئه و له تابووته پۆلایینه كه دا بهاونه قوولایی چالیكه وه و دهوران دهوره كه ی به بهرد و سارووج و چیمه نتۆ دارپژن، له گه لكوو مرد و هه بوونی بیره وه ری ئه و كه كه سایه تییه کی بهرچاو و هه ست پیکراو و به متمانه ی نه بوو، له پشت ئه و دیواره بلوورینه یه وه كه له مپه ری نیوان ئه و و جیهانی زیندوووان بوو، سه رقالی سه یر و سه یاحه ت و ته ماشا كرنی زیندوو گه لیکی گه مژه بوو كه به شوین مجری جه واهیراته كه دا به دهوران دهوری حهوزه قه لشیوه كه ی مالیدا رایانده كرد، كت و پر هه ست و سۆز و خۆزیای به ره و لایه کی دیکه چوو: له خوای ویست بیخاته دلّی هه تیوه كانیه وه كه به وه سیه تی گه مژانه ی ئه و نه كه ن. له خوای داوا كرد تاكوو لیگه رپن ئه و وردیله و پردیلانه ی ده بنه هۆی دارزینی تهرمی پشووبردراوی بنیاده م و گایه ل و گه لحوكان، هیرش بهیننه سهر تهرمی به بی هه ست و خوست و قورس و بی كه لكه ی ئه ویش، كووده كه ی ئه و له ژیر هه موو گیایه کی خۆرسك و له ژیر كه رته شییه ك و هه موو گه زگه زكه یه ك و هه موو دروویه ك بكه ن و لیگه رپن هه مدیس ئازاد و رزگار بیته وه سهر جیهان. لیگه رپن له هه موو پیسایی دارزاو و هه پروون به هه پروونی یه كه مین یا چه نده مینی ئه و كه ئه وا

له ئیستادا هه بوونی بیره وه ری ئه ویان پیکهیناوه له قه لافه تی
 میسه که رانه یه کدا زیندوو بیته وه، ته نانه ت چما بکه ویته داوی
 جۆلاته نه یه کیشه وه و له قه لافه تی ئه ودا بیته به شیک له و، باوه کوو
 په ره سیلکه یه ک ئه و جۆلاته نه یه، ماریک ئه و په ره سیلکه یه و بازیک ئه و
 ماره و بخوات - خوی بو ته واوی ئه م ئافات و به لایانه و ته واوی ئه م
 چاره ره شیانه ساز کردبوو به و مه رجهی به وه سیه ته گه لحو یانه که ی
 نه که ن و ئه و نه هاونه تابووته پۆلایینه وه و له چالی نه هاون و ده وران ده وری
 به شفته و دؤغاب و بیتۆن دانه ریژن. لینگه ریژن ئه و وجوده ی که ده توانی
 زینده وه رانی گه پجاری بیره وه ری لیکه ویته وه، له مه وه به دواش هه ره هیدی و
 هیمن و بی خه یالات و رزگارانه، له جیهانی جنۆکه و بنیاده م و ماره کاند
 بگه ری و بینه ری نه زانین و ته ماح و زینا حیان بی، - کارا بی
 ئه و له کوپرا ده یزانی که له پاش مردنیدا، ژیان هه ر وا له گویره ی
 مه لحه که و ته لحه کی بی بی جان خانم به بهر ده می ئه ودا را ده کا و چاوی
 لی مۆر ده کاته وه؟ - ئه گینا چون ره زامه ند ده بوو چهنده ها سه ده له به ندی
 تابووته پۆلایینه که یدا بی؟ ئه و تابووته ی کون و که لینیکی بو جیهانی
 گویره که و ژنان و دوو پشکان نه بی و هه موو کاتیک شه ویکی به
 بی کوتایی، له ریگای ته نگه به ری سه ده کانه وه به له شی ئه ودا تیده په ری.
 به لام ئه و کاته ی تۆره مه باب مردوو نه فامه کانی سه رقالی ئه وه بوون
 ته رمی ئه و بهاونه تابووته پۆلایینه وه، هیچکامیان هه بوونی بیده نگی ئه ویان
 له پشت دیواره بلوورینه که وه، که له نیوان ئه و و سه رباقی جیهاندا بیوه
 له مپه ری، نه یانینی و له هیما و ئاماره کانی ئه و که ده یوت: ”مه که ن“

حالی نه بوون، و دهنگی ئهویان نه بیست - که خودی خویشی نه یده بیست .
- ...

کورپه کانی ئهو، ئهویان هاویشته تابووتیکی گهوره و قایمه وه. ئه و کاتهش که ده رگاکیان له سهر داخست، هیچ چه شنه که لین و که له بهریکی بو جیهانی زینده وه ران و گایه ل و ژنان تیدا نه ماوه. ده یجا به خویمان وت: ده سا با ئازاتر و گهرم و گورتر به وه سیه تی بابی خویمان بکهین! ده سا، تابووتیان نایه سهرشان و به پیاده ماوهی هه شتا و پینج روژان له ولاتی «ججاهی جا» دا سه فه ریان کرد و له چپای «جی جی لالا» که یه ک ته خته له سه خته به ردی خارای به بی که لین بوو، وه سهر که وتن.

هه شتا و پینج کریکاری خه لکی ناو مه لبه نده که یان به کری گرت و له ترۆپکی چیا که دا چالیکیان به قوولایی هه شتا و پینج گه ز هه لکه ند و نیوهی چاله که یان به به رد و قسل^۱ و سارووچ پر کرده وه، تابووته که یان تیهاویشته و چاله که یان به به رد و قسل و گه چ پر کرده وه و «کیل» یکیان له «یه شم» له سهری چه قاند و له کیله که یان نووسی: (ئهم مه زاره گوپری که سیکه که دهستی له دونیا به رداوه . . . ئه و که سهی که ئیدی نایهه وی نه له به ردیکدا، نه له ماریکدا و نه له گه ز گه ز که یه کدا زیندوو بیته وه!)

له پاشان فرمیسکیکی زوریان به سهر به رده که دا داباراند و گه رانه وه بو ولاتی خویمان. جا له گه ل دایکیاندا کردیانه شه ر. چونکه دایکیان له نه بوونی کورپه کانیدا میراتی میرده که ی دابوو به پیاواییکی مل ته ستووری

سنگ پان و سمیل شوپ - جا به دوای مجریه که دا، به دهوران دهوری
حهوزه قه لشیوه که ی مالیدا رایان کرد و رایانکرد و رایانکرد!
%%%

ئه و کابرایه ی که مردبوو، له تابووته پؤلایینه که ی خویدا - له و تابووته دا
که دهور و به ره که ی دوغاب و شفته ی رهق هه لاتوو و بهردیان له نامیز
گرتبوو و ئیشک ببوونه وه - له بو بیره وه ری مهرگی خو ی که چه شنی
ریخوله یه کی دریژ به بزمار ی دا کو تراوی تابووته که دا هه لواسرابوو،
ته ماشایه کی کردوئاخیکی هه لکیشا. بو تاقیکاری و تاقی کردنه وه، مستیکی
له دیواره ی تابووته که دا - هیچ دهنگیکی لیوه نه هات - وه ک بلیی هیچ
شتیک، به گشتی هه ر هیچ شتیک له دیواره ی تابووته که نه که وتبی. له
دوایه دا هه ولیدا ته ماشای خو ی بکات، به لام تاریکایی نه یده هیشت. که چی
له خو ی به و لاوه دوورتر، له وپه ری بزووتنه وه و تیفکرین و تیپرامانی
هه بوونی به بیرهنگی خو ی که پالپشتیکی نه بوو، ههستی به بزووتنه وه یه کی
زیندووتر کرد. ته نانهت توانی به گومان حالی بی که ئه مه، بزووتنه وه ی
دوو گیانله به ری رهش و خاوه ن ژههر و دیان تیژه که دا هات و به ره ه می
هه پروون به هه پروون بوون و دارزانی ته رمی کونه ی ئه ون. ته نانهت توانی
ئه و دوانه له مؤخی خویدا - له ته واوی ئه و هه بوونه دا که بوو - له ژیر
هه تاوی رووناک و سه رانسهر گه شی دهره وه دا - به ره و ولاتی جنو که و
گایه ل و ژنان رینوینی بکات و هه ردوو کیان له بهر رووناکایی سه ر
زه ویندا بناسیته وه. توانی له گه ل منالانی دیکه ی باو کیدا - که بیج له ئه و،
به لام له گه ل ئه و دا له ره گه ز و تایه فه یه ک بوون، دیوناسی بکات: توانی
له و دو ماره ره شه ی که له خواردنی گوشتی دارزیوی دیانه که وتوووه کانی

ئەو، مۆرەو گۆشتیان گرتبوو و یە کەمین دلۆپەکانی بالغ بوون کە لە ئاستی پشتیاندا دەکوئا و جەستەیی دۆزەخی ھەر دووکی ئەوانی پیکەوہ گری دابوو، لیان حالی بی . . .

%%%

لە ناکاودا تاسە و تامەزرۆیی ھاوسەر و ژیان، ئاوات و خۆزیای ھەتاو و ”با“ و ئاو، لەودا کەوتە جۆش و خورۆش. لەو کاتەدا بە تەواوەتی رۆحی خۆیەوہ - بە تەواوەتی دەروون و ئەو شتەوہ کە بوو - خزایە نیرەمارە کەوہ. لە کەلینی قفلێ تابووتە کەوہ خزایە دەری و بە یارمەتی ھاوسەرە کەیی، لە نیوان درز و قەلشتی دۆغاب و شفتەدا کە بەردەکانیان لە ئامیز گرتبوو و ئیشک ببوونەوہ و رەق رەق ھەلتابوون، رینگایە کی کردەوہ و لاقی نایە ولاتیکی زیندوو، کە گەرما و رۆشنایی لە ھەتاو وەردەگرت و لە شانی کێلە یەشمینە یە کدا کە نووسراوہ یە کی پیوہ بوو، لە گەل مارەمی تیکەل بوو. نووسراوہ ی سەر ئەو کێلە ئاوا بوو: (ئەم مەزارە گۆرپی کەسیکە کە دەستبەرداری دونیا بووہ . . . ئەو کەسە ی کە ئیدی نایەوئی نە لە بەردیکدا، نە لە ماریکدا و نە لە گەزگەز کە یە کدا زیندوو بیتەوہ!)

دە یجا مارەمی نایە ژیر و لە ئاستی کەفەل و نیوقە دیدا لاواندیەوہ و تیی رۆچوو. ھەر وە کوو لە نیو ئەودا غاری دەدا، تامەزرۆیی ژیان و مال و منال لە قوولایی چاوہ کانیدا دەترووسکایەوہ و ژەھری ماچ لە نووکی دیانیەوہ دەتکا، لە دەروونی خۆیدا ئاوا ی بیر کردەوہ:

- تا کوو یە کەمین ھیکان دادەنی . . . لیرەدا، ھەر لە سەر ئەم ترۆپکی چیای «جی جی لالا» یە ھیلانە یە ک درووست دە کەم - لە دوورە چاوی بنیادەمگەل و جنۆکان کە نە یار و دوژمنی «مار» ن - ژیان پیکدینم. لە

به رده مه ڀمه ڀينه ي گچكه گچگه كه تينوويه تي داده مر کينن، ميراتيكي
گه وره و گران و بايه خدار بو منالانم چي ده كه م .. . دسا با خه لڪي
ولائي «جا جاهي جا» هه وال بو وه چه و نه وه ي داهاتوو بنيرن: «هوي منالائي
ٽيمه! له دوندي جي جي لالا بترسين. له وي كيليك له به ردي يه شم هه يه، له
سه ر ٽه و كيله به رينووسيكي سه ير وسه مه ره قسه يه ك نووسراوه، كه له
منالي بنيادهم، هيچ كه س هه والي له نه هيني ٽه و نووسراوه يه نابي ... هؤ
منالائي ٽيمه! له ترؤپكي جي جي لالا خوف بڪهن و له ماري رهش دوور
كه ونه وه! دوور كه ونه وه له جي جي لالا و مارگه لي رهش و له و كه سانهي
گه ڀانه وه بو ڙين و ڙيان!

ون بووی ناو سہدہکان

گہرووی چہشنی دار ئیشک ببوو. مؤمی بیرہ وہریہ ک لہ روژیش -
کہ چۆن تیپہری - لہ تاریکایی فیکریدا نہدایسا. دەسا بہم چہشنہ بووی
دەر کہوت لہ ولاتی زیندواندا نوستووہ.

- لہ بہر ئەوہی سالگاریکی دوور و دریژ بوو کہ باریکی کوود لہ گہل
خویدا دە کیشا - لہ سہر لیوارہی گہنداوی چکۆلہ و بوگہنی ژیاندا، مانوو
و خہوالوو و بہ بی بیرہ وہری چاوه کانی کردۆتہوہ. بہم ہۆیہوہ بہ خووی
وت: «لہ سہرہ تاوہ دەمزانی گشت ئەمانہ، چہشنی چارہ نووسی بانگی
شیوانی خۆر ہەر دەبایہ بقہومایہ - بہلام من مانووم، زۆر مانووم. وہ ک
ئەوہ وایہ کہ لہو ولاتہوہ ہہ تا ئیرہ، ئەم ریگہم یہ ک پشوو برپوہ . . .»
لہ تاریکایی خہست و خوڵدا، دەستی لہ شتی خرخر کہوت کہ
دہنگی ناوینہ و شووشہی تاریکایی شہو گاریان دہزراوندہوہ و بہ سووکایی
وہزن و کیشی تہپ و تۆز لہ حہوادا خوشہیان دہ کرد و جی گۆر کہیان
بوو.

ئەم تۆقلہ بلوورینانہ ہیندہی لہ ژیر پہ نجہ کانیدا دہخزین و دہخوشین
و رایان دہ کرد، باروکۆلی بیرہ وہریہ کہی سووکتر دہبوو. دەسا بہ
بی پہلہ پہل و بہ بی نیگہرانی لہ تاریکایی لیل و مپومۆندا چاوه نواری
نووریک مایہوہ و بہ دہنگیکی شیتال شیتال و دارزاوہوہ کردیہ چپہ چپ:

«هەر ئاوايه . . . ئەمانەش تۆقلە کانی هەوان کە لە ولاتی خالی و خامۆشی و نبوواندا چەشنی بەردیان لێهاتوو، مەسخ بوونەتەو. منیش ئیدی هەوجیم بەوان نیە.»

گوی دایە ئەو دەنگە ی کە مەودای بیدەنگی دەبەری و قوولایی تاریکانی تێپەر دە کرد و وتی: ئەها! ئەو هەش گیانلەبەرێک، ئەوا تێدە کۆشی بە دەنگی کۆک نە کراوی خۆی باسی نەبوونی خۆی لە گەل مندا وە ک حیکایەت بلێتەو!»

جوولە جوولێکی بی وزەیی کرد: «شەویکی چەندە دوور و درێژە! چۆن دەتوانم خوی پی بگرم؟ بلێی بتوانین . . . هیوادار بین کە دەتوانین لە دلی ئەم شەو هەدا تۆوی بە یانیک بەدی بکەین؟»

«نا، چما مردن بیج لە ناھومیدی نیە، تۆوی مردن هەر لەم بیرەو هریه گازگری کە لە رۆژ و رووناکایی لە یادی منا ماو تەو، هەوین و قەوارە دەگری - ئەری وایە - هەتا لە چواندن و شەباھەتی هەتاو لە گەل خەست و خۆلی تاریکاییە کی ئاوادا، مردنیک بەردەوام لە گشت دلی دوورەچاوی خۆمدا تاقی کەمەو. . . .»

«ئەها! چ تاریکاییە کی قورسە! وە کوو لیفە کۆن وایە، لە لیفە یە کی چەتایی (جاو) دەچی . . .»

ئەمەش بەختەو هریه، کە لە پاش مردن، ئیدی بەشەر، بارە کوودی لە گەلدا نامینی . . .

«بەلام ئەم چەشنە کیشە گەلە لە بیرەو هری مردۆکاندا، چۆن دەتوانن هۆی رەزامەندی و شادمانی بن؟»

له دۆخیکدا که مردوو، بیج له گه زینی نائومییدییه کی بهردهوام نیه، بیج له چواندنی بیره وهری توندی هه تاو، له تاریکاییه کی ره هادا نیه. «به لکوو تهوانه ی له ژیر گوشاری چاخ و خول و سه ده کانداهه پروون هه پروون بوون، هه موویان له تاریکایی ته م و لاتا نامۆیه دا گیانیان وه بهر هاتیته وه.»

«به لکوو ته م تهستیره مردوانه ی که وه بهر چاوی من نایه ن، چاوانی تاریکی ته و ون بووانه ن. ته م خاله روون نیه. به لکم که متهر خه می له لایه ن چاوه کانی منه وه بی. ئیمه چووزانین که بیجگه له روونا کایی چاوه کانی من گشت شتیک له هه مبهری هه پروون هه پروون بووندا نیه؟ - هه ر له بیلبله رهش و لیلله کانی چاوپا، تا هه ساره سپی و روونا که کان و ته نانه ت تا هه تاوی گه وره و نوور پرژینیش.»

«به م پی و دانگه، ته ی چۆن و له بهر چی دهسته کانی من په نجه کانی یه کدی نادۆزنه وه، له حالیکدا که له م به پی و شوین گه پانه دا، جوولانه وه ی ته وان وه کوو بیره وه رییه کی سارد هه ست ده که م و به وه یدا که نینۆکی قامکه کانم له گه ل توقله کانی هه وادا لیک ده که ون ته و توقله مه سخ و خزانه ی هه وا که ساردم ده که نه وه؟

ته وه بوچی قامکه کانم ناتوانن به لگی گویچکه کانم له مس که ن، به لام دهنگی کوک نه کراو و پچر پچری ته و میش و مه گزه ی که ده یه وی به من بسه لمینی که روچوونی هه تاهه تاییم به ره و قوولایی چاخ و خول و سه ده کانداهه ستی پیکردوو، ته مه ده توانم بینم»

«ته ی بوچی لاقه کانی من ها کا له و عه رزه ره قه ده که ون، دهنگی کیان لیوه نایه، به لام سووک بوون و بیکیشی هه بوونی خووم به سه ر ته و دوو

قاچه وه، ده توانم به سانایی ههست بکه م و به سهر عهرزی نارپک و پیک و بهرز و نهویشدا ئەئاوا به چالاکی ههلبهز و دابهز ده که م؟ نا، من سهرندهری ئەم بارودۆخه و ئەم کاره ناکه م»

بلیی واتای بی بهزهیی ئەم گرانییه بی ئاوازهیی که ئەم میس و مه گهزه بی نیشانانه به دهنگی پچرپچر و کۆک نه کراوی خویان به چه چه ده یلینه وه راست بی؟ بلیی له راستیدا چوونه ناو قوولایی چاخ و خول و سده کانم دهست پیکرد بی؟»

«بلیی ئەم گالته بازاره پر ههول و ته قالایه گه یشتیته کۆتایی و ئاکامی مه ترسی هینهر و له خۆرایی و به بی کۆتایی خوی له داهیلانیکی ههتا ههتاییدا دهست پیکرد بی؟»

«بلیی ئەوهندهی ئەم خه لکه م ئازار دا و ئەوهندهی تالی و سویریم چیشته و ته واوه تی ئەو زولم و زۆرهی کردم و ته واوه تی ئەو زولمانه ی لیان کردم، بو ئەوه بوو که له «من» ی نادیارى مندا بیره وه ریه کی بیده وام له ههتاویکی توخدا وه کۆ بیته وه، ههتا له هه مبهر کردنی ئەودا له گه ل ئەو تاریکاییه که ئەوه تانی من له ویدا، مانوو و خه والوو وه خو هاتوومه وه، ئاواتی کاتی سپیده ی قاوغی بی سنورم له ئەشکه نجه ی ناومیدیه کی ئەبه دیدا لیاولپ ده کات؟»

«بلیی له قوولایی زه مه ندا ههوا دریم و قاچه پر هیزه کانی سده کان، گۆره که م پیشیل که ن و ته ختی که ن؟»

«- به ره می گشت ئەمانه چه؟ راستی گشت ئەمانه چه؟»

- «ئاخه ر چی؟ ئاخه ر چی؟ بپرای بپر خوو خده م نه گرت سهرندهری

ئەم فروفیلانه بکه م»

«بلیی جاریکی دیکه «با» یه کان و رووناکییه کان و گشت ئه و شتانهی هه وینی رۆح و ئه وین داده کیشنه خواری و تهناف پیچی ده کهن، له ده وری «من» ی ونبوو و مردووی من نه ئالین و دیسانه که من به ره و ژیان نه گیرنه وه و من که ره تیکی دیکه ش نه توانم له ده ست مه ترسی وینهی مهرگ هه لله رزم؟ بلیی بتوانم که ره تیکی دیکه ش، هه زار که ره تی دیکه ش سه رمای مهرگ له مؤغهره ی پشتمدا هه ست بکه م؟ به ره ه می ئه م یاری و کایه یه چیه؟»

له سه ر شوینه که ی خویدا به بی وزه ییه کی ته واو جوولایه وه: «ئۆف! چ شه ویکی دوور و دریژه! زۆر چه توونه بتوانم خووی پی بگرم!»

سالی نووسین ۱۳۲۹ (۱۹۵۰)

پیاوان و بۆریاکان

کت و پر گزم ههستا باو کم قاوکه م، ئاوینه له بهر روخساریدا راگرم، تووکی سهر و ردینی خوی پی نیشان دهم و پرساری لیکه م: باوکه؟ جا چۆن؟ مه شهیدی قادری سابوون پهز ته مهنی له ته مهنی تو زیاتره، مه گه م وانیه؟ ئه ی بۆچی تووکی سهر و ردینی تو زووتر له هی ئه و سپی بوون؟ سه یره! ئاخه خو تو هیز و تواناشت بوو... تو هه تا ئه م دوینی و پیرییه قه داره و ده مانچه ت له نیو قه دت ده به ست... ژیان ده یتوانی چ گوشاریکت بۆینی؟ کی ده یتوانی زولم و زورت لی بکا؟ چ خه م و خورپه یه ک ده یتوانی تووکی سهر و ردینت به م چه شنه سپی بکا؟... ئاخه من زور چاوه پروان بووم تو له م رۆژانه دا تووکی سهرت له فر بده ی، ره نگیان که یه وه، فوکل و کاکوئل لا بده ی و... ئاخه ئه ی بۆچی له ناکاودا به جاری توکی سهرت هه لوه رین و ئه وه نده ی ماوه ته وه سپی بووه؟ به لام باو کم وه کوو هه میشه که ده چیه مالی فیکره وه، ده ستی کرد به کورت کردنه وه ی نینوخه کانی قامکه گه وره ی ده ستی، تا به دیانه رزیوه کانی دایانتاشی. ولامی منیشی نه داوه، ته نها چرکه یه ک دوان - ئه وه نده ی که بتوانی به چه شنیکه ئاسایی مژوئل لینه دا - له چاوه کانی من ورد بۆوه. ئه و کاته ش که مژوئلکی لیدا، حالی تیکچوو. سهری شوپ کرده وه و له نینوخه قامکه گه وره ی ورد بۆوه که خوینی لیده تکا و قامکی نایه نیو زاری و مژی و مژی و مژی. له پاشان ده ری هیناوه و فووی

لیکرد و زور گر و هیور و بوغزای پی و تم: ”بوشیو چی بخوین؟“ له
دلما و تم: ”گالته یه! ده توانین چی بخوین؟“

به بی ئه وهی قسه بکه م به م چه شنه م وه لام داوه. ئه مه م له دلما وت. له
پاشان سه رم وه رسو و پراند و له پشت په نجه ره وه سه یری باخی
جیرانه که مانم کرد. بارانی گهرمی هاوینان، به خر مه خر مه که یه وه ده توت
ئاهه نگیک به بی به رزی و نرمی له سه ر کلله کانی خواره وهی پیا نویه ک
دوو پات ده کاته وه و له به ستینی ئه م ده نگه تیژانه دا؛ گه لای پانی
چناره کان و گوله هیرو کانی، به ده نگیکی گروکپ، به و دلپه بارانانه وه
ده لکاند که له نیوه راستی باغه که دا داده که وتن.

له بیده نگی دواین ساته کانی روژئاوادا که شه و له نیوان شمشاده کان و
لاولاه کاند کوم ده بووه، گویم دایه هه للا و زه نای به خته وه رانه ی
میوانه کانی جیرانه که مان.

باو کم چرا که ی راوه شاندا، به لام گری نه دا و هه لی نه کرد. ده توت
نه فتی نه. نه متوانی له و تاریکانه دا سه ره و ده ری چاوه کانی بکه م. هه ر له م
کاته دا له زه لکاوی شانی چارداخی باخی ماله جیرانه وه، ده نگی ئه و
قربو قه ی جووته که ی خو ی بانگ ده کرد، به و نوته دریژ و بی مه به سته وه،
ته واوی روودا وه که ی به سه ر تاریکاندا، به سه ر فرمی سکی گوماناوی
باو کمد، به سه ر کووزه لیوه که ته که دا، به سه ر په رده ی قه له مکاردا، به سه ر
ئه و زیلو یه دا که ده یتوانی جیگای یه ک دوو که سی له سه ر بیته وه تا له
سه ر خاک و خو ل دانه نیشن، به سه ر ته واوی ئه و خه م و خور په یه دا که منی
بوومه تی - ته نانه ت به سه ر بیره وه ری ته م و مژاوی مناله کاند تا تومار
ده کرد؛ ده وامه و دریژه ی خو ی به فیکری منیشه وه گری دا تا ئه و کاته ی

که له ناکاودا خۆی وه کوو هه ودايه کي لاستيقي وه خر کاته وه . فیکری
منیش له گهڵ خۆیدا بکیشیتته زه لکاوه وه
- ئەها! رهنگه ئیستا بۆریایه ک که وتیته ناو ئەم زه لکاوه وه و خه ریکه
ده پزى رهنگه که سیش نه یینی، یان چما بشینی له و ناوه ده ری
نه هییتته وه . لیگه ری ئە وه نده له و ناوه دا بمینیتته وه هه تا برزی
زۆر نارەحەت بووم. له بهرچی که وتۆته ئە و ناوه وه؟ یانی بۆخۆی دلی
پیوه بووه؟

ته ماشایه کي باو کمم کرد، له پاشان ته ماشای خۆم کرد:
- رهنگه که سیک به زۆری له و ناوه ی هاویشتی. یان رهنگه هه ر
رۆحیشی هه والی نه بووبی که ئە و بۆریا و جه گه نه کانی دیکه خه ریکن
گول بکه ن رهنگه وای بۆ چووبی که ژیان هه ر ئەم رزین له ناو
زه لکاوه دایه، به لام که وتمه گومانه وه :

- بیت و بۆخۆی به چاوی خۆی بیدینی، یان قه ربه کانه پپی راگه یه نن
که جه گه ن و بۆریاکانی دیکه هه موو سالیک گول ده که ن، یه کدی له
ئامیز ده گرن، زیاد ده که ن و زۆر ده بن ئە و کاته چی؟ ده توانی خۆی
له زه لکاوه ده ریینی؟ یانی چما بینی هه ر له م زه لکاوه دا که خه ریکه ئە و
ده خنکینی، ئە وه تانی هاوړیکانی دیکه ی خوارده مه نی لی و ه رده گرن، بلیی
بتوانی له داخی ئە ویش بووبی خۆی هه لکیشیتته سه ری؟ نا! حه تمه ن
قور و لیته پیوه ی ده نووسین، ناهیلن شه و له ناو باغدا و له ناو
ژووره که دا ده ماسی، ده توت باران به سه ر دوایین کلله کانی پیاو که یدا
ده کوتا. من فیکرم ده کرده وه: جه گه ن و بۆریا له زه لکاودا ده پزین و
تووکی سه ر و ردینی باو کم سپی تر ده بی.

۳ ساعات و ۲۲ دقیقه به‌به‌بیان

لانی کهم وه کوو روژ بو خوم روونه: نهو شته‌ی منی ئاگه‌داری وه ژوور کهوتنی نهوان کرد، شتیکی ئاسایی وه ک بیستنی دهنگی لاقیان - نه‌بوو. (وتم وه ژوور کهوتنیان، کهچی ده‌بایه بموتایه حوزووری نهوان). ده‌سا کاتی نهو هه‌راسانییه سه‌یر و سه‌مه‌ره‌یه له مندا سه‌ری هه‌لدا - یانی کاتی هه‌ستم کرد ده‌لیی بیج له خوم، که‌سائیکی دیکه‌ش له ژوور کهم دان - زور زوو سه‌رم هه‌لینا و نهوانم بینی، هه‌رسیکیان به متمانه‌یه کی ته‌واوه وه له سه‌ر موبیله‌کان و له ده‌وری میزه که دانیشتبوون.

نه‌خیر، ده‌نگی شه‌قاوی نهوان، یان نهو ده‌نگه ده‌نگه‌ی به‌شقه‌م له کورسیه‌کانه‌وه هه‌ستایی نه‌بوو، که له وه‌ژوور کهوتنه‌کیان ئاگه‌داری کردبووم. هه‌ر به هوی هه‌راسانییه کی توندی رو‌حیه‌وه به حوزووریانم زانیبوو، کاتی نهوانم بینی (بگره‌ماوه‌یه کیش له وه‌ژوور کهوتنه‌کیان تیپه‌ر بووبوو) ناخافل له دلما وتم: «ئاخری هاتن». نهو ئاگه‌دارییه زه‌قه‌ی له‌م رسته‌یه‌دا بوو خو‌شمی هاویشته سه‌رسوورمانه‌وه. چونکه بیج له‌وه‌ی هیچکامیانم نه‌ده‌ناسی و له مه‌وبه‌ر نه‌مدیتبوون، له راستیدا نهو شه‌وه چاوه‌نواری که‌سیکیش نه‌بووم. نه‌م رسته‌یه‌ی «ئاخری هاتن» [که وتنه‌که‌ی زارمی پر کرد له تامی تالی «کار له کار تراز» حه‌واله‌ی پیشینه‌یه کی پری کردم] و له خو‌می خسته‌مه گومانه‌وه. له خو‌ما جو‌ره فروفیلی، یان جو‌ره

دوانه بوونیکم ههست پیکرد. شویتیکی پر له گومان له رۆحما پیکهات، وه کوو ئه و کاتهی گه مارۆ دراوه کانی به ئه ژمار کهمی ناو قه لایه کی چکۆلانه گومانی هه بوونی غایه نیک له نیو خۆیانا بکهن. یان له شهرمه زاریا [به م هۆیه وه که پیشتر له سهر «به لام» و «چما» و پیشهاته کانی دیکه دا فیکریان نه کردبووه] یان له سهر ویستنی تایبه تی خۆیان به شوین مه شق و دهوره کردنه وه دا دهوره کردنه وه ی زۆر - له ههر دۆخیکا، هیچکام له وان ئه م سهر سوورمانه ی پیوه دیار نه بوو که بزنان دیداری ناخافلی ئه وان له م نیوه شه وه دا ده مه اویتته چ دۆخیکه وه - له ترسان یان له سهر سوورماندا، یان له ههر دوو کیاندا. به تایبه ت وه ژوور که وتن بو ژووریک که وه ژوور که وتن بو ئه وی ناکری و نابی، مه گم له ده رگای گه وره ی ده ره وه بدن، به شه قامی خیزرپژی باخه که دا تیپه ر ده بن، ئه ویش بیتوو باخه وانه که م له ترسی هیرشی ئه و سه گه درندانه ی شه وانه به ده وری بینا که دا ده گه ران، بیانپاریژی و له په یژه پانه کانی به رده م بینا که وه سه ر که ون، ده رگای کاریدۆره که - چما قوفل نه بی - بکه نه وه و له کاریدۆره دوورودریژه که ی شانی راستی بینا که وه تیپه ربن، «فیکرم کرده وه: له یادم بی سبه ی پیمان بلیم ته خته ی عهرزی کاریدۆره که چاک که نه وه، ئه وا ئه مرۆ ده نگه که یم له کاریدۆره که وه گوی لیبووه!»

نا، ئه م ورد بوونه وه یه به هیچکامیانه وه دیار نه بوو تا کوو بزنان له م شه وه ناوه خته دا، دیداری کت و پریان چون بارودۆخی به سه رما زال ده کا. یه کیان سیگاری ده کیشا و ته ماشای بازنه ی دوو که له که ی ده کرد که له حه وادا ده خولاوه و هیور هیور له چه شنی تاله هه وریشمی لیکده ره ویه وه. «یانی له پاش وه ژوور که وتن بو ژوور که و پان بوونه وه یان به سه ر

مۆبيله كهدا سيگارە كەي داگيرساند؟» ئەدى چۆن دەنگى شقار تە
هەلكر دنە كەيم نەبيست؟ ئەوى ديكەيان هەر وه كوو تەماشاي بن ميچى
سى ژووره كەي دە كرد، بە پەنجە كانى دەستى راستى لە سەر دەسكى ئەو
مۆبيله ي وا لە سەرى دانىشتبوو، ئاواز و ئاهەنگى گرژى والسىكى بە ياسا و
رېساو دەژەنى. «ئەحسابى نارەحەتە / - زۆر بە دوور نيه / شتى وا هەرگيز
نابى؟» ئەوى ديكەيان، لە نيو خويندەنەوى رۆژنامەي شەويدا نقووم ببوو.

«ئەرى، بە راستى خۆ نۆكەرە كەش لە مال نيه - ئەمەيان دەزانى؟ -
حەتمەن زانيويانە!» لە ماله وه نەبوونى نۆكەرە كەم بە بينى رۆژنامە كەدا
وه ياد هاتە وه: ئەو كاتەي دەرپويشت، لە نيوە راستى كاريدۆره كە وه
گەرپاوه و لە بەر دەم دەرگا كەدا وتى: «رۆژنامەي ئىوارەم لە سەر ميزە كە
داناوه، بە ئان كىلى كاريدۆره كە لە لاي بەندەيه. ئەرى ئيوە كىلە كەي
خۆتان پييه؟» گيرفانە كەم گەرپام، كىلە كەمى تيا بوو. پيەكەنيم و لە برى
ولامدانە وه كىلە كەم پى نیشان دا.

وتى: «ئاغە، لە سەر ئىزنى خۆتان» رويشت. ژنە كەي زابوو. «ئاي نەفرين
ليكراو! هەتا سبەي ئىوارەش ناگەرپتە وه!» هيجكاميان نيگا كردن و
سەر سوورپمانى منيان وەرنەگرت . . . خيرا ئەم گومانەم بۆ هاتە پيش «خۆم
چاوه نواريان بووم» - بە ئام خۆ من ئەم ئاغە گەلە نانا سمە وه! - دەيجا دەبى
دز بن. - «رەنگە برپيكيش شيت بن . . . ئەم ئاغە گەلە بيچ لەمانە لە هەموو
شتى دەچن، بيچ لە دز!» بۆچى بە گزياندا نەچم و هوى ئەم وه ژوور كەوتنە
سەيرەيان لى نەپرسم؟»

شوو رەيى و ئام دانە وهى ئەوانم بەم پرسيارە، بە سەر خۆم نەهينا و
ولامىكى ساز و حازرم كە لە ناخدا بوو، وە لا نا. ئەمە ئاشكرا بوو چما

شتیکم لهوان پرسبایه، ولامیکی شیاویان نهئهدامهوه و بوی دهچوو له
ئاكامدا توورەش بم و گهرم دابیم و شتیکی ناحەز بلیم یان شتیکیان
تیهه لکه م؛ سووکایه تیای پی بکا و ئەم کارەش بیانوو یه کی باشیان بو
برەخسینی.

(من له مبه ره وه، له پشت میزی کاره کهم دانیشتبووم و له پال بهرگی
ده سنووسی ئەو کتیبه که خه ریک بووم بو ئاخەر که رهت پیا ده چوممه وه،
بریک تو یخله سیو و نیو که کوخ و چەند قوونچکه سیگار یک که وتبوو!)
هاتبوومه سەر ئەوهی چما نیگام له گه ل یه کی له واندا تیک گیرا،
بزه ییکم بی تی، داوای لیووردنیش بکه م که ئاگه داری وه ژوور که وتنیان
نه بووم، ههروه ها پرساریان لیبکه م چما ئیشتیای چایی یان قاوه یان هه بی،
له چەند ده ققه دا بویانی ساز بکه م. به م مه به سته وه کو که یه کی بلندی
سه رنج راکیشه رم کرد. سه رم هه لبری و ئانیشکه کانم نایه سه ر میزه که.
به لام سی زه لامه که له و بارودوخه ی تیابوون، هه ر نه ترازان. ته نها ئەوهه یان
وا سه رقالی خویندنه وه ی رۆژنامه که بوو، په ره یه کی هه لداوه. سه رم
داخست و له خوړا وامده نواند له و په ری بی خه یالیدا سه رقالی کاری
خۆم و، حوزووری میوان بو من، وه ک ئەوه ی میشیکم میوان نه بی، وایه
و به هیچ له ونیک هه ستی شیواویم نیه و، بیج له مه ش، چما ئەم ئاغا
به ریزانه به هه له گومانیان کردوو که به م گالته و گه په بیتامانه یان
توانیویانه تو زقاله ئازابیک بو من ساز که ن، باشر وایه متمانه یان هه بی به بی
له سه ر رۆیین، له سه ر جیهاندا له هه موو که س گه مژه ترن، باوه کوو من
ئیستا که ئەم قسانه له زه ینمدا به وان ده لیم، ده بی متمانه یان هه بی که له م
وته مدا له گه ل ئەوان، هه ر چونیک بی، بیج له پیاوه تی و ئازایه تییه کی

تہ او، ھویہ کی دیکھ می تیا نیو حازرم بہ نیوچاوی خوشیاندا بنہ پینم و بہ
بی ہیچ ترسیک پینان بلیم سی کوچکھی ئەم ئاغہ گہلہ ھەرہ گہ مژہ تر
بہ شہری سہر رووی جیہانن و تہ نانہت دہ توانم ھاوار بکھم ئەمہ
روک وراست ترین و زہ قترین بیرو کہیہ کہ کہ تا کوو ئەم سہ عاتہ توانیومہ لہ
تہ مہ نمدا ھہ مبی . . .

ھەر بہم ھو کارہوہ دوو ھیلی پیر رھنگم ھینایہ سہر گووپہ کانم و
وینہی لاواز و بی ھیزی بزہیہ کم نایہ سہر لیوہ کانم. بہ لام بوخوم باشترم
دہ زانی سہر قالی بہ فریو بردنی کیم و بوخوم باشترن دہ زانی لہم خو ئازا
نواندہ زہینیہ دا چ خولقیکی ترسنوکانہ و بہ تاییہت چ خولادانیکی
دیپلوماتانہ لہ «بیانوو بہ دہستہوہ دان» نوستوہوہ! دہسا لیوہ کانم کہ بہو
ھہ موو خو نواندہوہ بزہیہ کیان لہ سہر نیشتبوو، وہ کوو لفکھیکی کہ
جیریکیان بہ دہوریدا کیشابی، کو بیوونہوہ.

لہ ژیر چاوپرا تہ ماشایہ کی سہ عاتہ دیوار کوپہ کہم کرد: ۳ سہ عات و ۲۲
دہ ققہی مابوو بو بہ یانی. بہ فیکرمددا ختووری کرد: «بہ شکم ھہ والیان
بووبی کہ ئەمشو نو کہرہ کہ دہ چیتہ وچان و پشوودان».

- چما دہ کرا بہ ھەر لہ ونیک بی، بزائم چ مہ بہ ستیکیان ھہیہ! بہ لام
بارودوخی ئەوان ئەم ھیوایہی بہ دہستہوہ نہ ئەدا کہ لہ ئاخیریدا بہ تہمای
ئہوہ بن - کہ چ ئیستا چ سہ عاتیکی دیکہ، یان ھەر کاتیک بی - تہنہا
وشہیہ ک قسہ بکھن.

«نہ گریسہ کان! بہ لہ عنہت بن! چما تہنہا وشہیہ کتان قسہ دہ کرد!»
«چونہ بووی دہرچم و راکہم» - «چونہ لہ ناکاودا ھہ لبہ زمہوہ، دہرگا
ئاوالہ کہم و ھاوار بکھم؟ یاخو سہرم لہ پہ نجرہوہ بہرمہ دہری و داوای

یارمه تی بکه م؟» به لام بارودوخی ئەوان؟ ئەوهنده پر متمانه و ئەوهنده بههیز و زال بوون، نه بیتهوه!

به داخهوه به لیباسه کانیشیاندا هیچ روون نه ده بووه: که سانیک هه ن له بهر تیرکردنی ته ماح و ته ماکانیان ئه رکی گرینگ و ئەوتۆ بو دیتران پیکدینن، ئه رکی گرینگ ئایینی یان نه تهوهیی یان ویتزدانی. ئەمانه حه تمه ن له وان نه بوون. چونکه ئەوان خویان هه رگیز ده ست له هیچ کاریک ناده ن. که سانیکی دیکه ش هه ن که «سک برسی» ن و بو تیرکردنی سکی خویان شتیک له و «ئیشیا برسی» یانه وه رده گرن تا کوو له بری دا به چوار چاو ئاگه داری به جی هینانی ئه رکی دیتران بن. ئەوانه له و تا قمه ش نه بوون، له بهر ئەوهی که سانی ئەم تا قمه نه ک هه ر سه ر و پۆتراک و جل و سپالیان له گه ل ئی دیتراندا جیاوازه، که چی جوړیکه چما رووتیش نه بن، به شه ره ئەوانه به و دوخه تایبه ته وه «له ژیر چاوپرا چاودیږی کردن» ده توانی بناسیته وه. ئەمانه له و تا قمه ش نه بوون.

متمانهم هه یه. زال و پر متمانه. به خه یالی ئارخه یانه وه دانیشتبوون و بیدهنگی و نه جوولانه وه که یان ئیخسیر و هیوا برای ده کردم . . . ده یانتوانی به بزووتنه وه یه ک، به کیردیک یان به گولله یه ک بمکوژن. ده یانتوانی له چه ند چر که ساتدا ماله که وه کو بکه ن، یا خو من رووت که نه وه و به پی وشوینی کاری خویاندا برۆن. به لام ئەم چاوه نوارییه کوشنده یه، ئەم پشکینه بی به زه یانه ی به سه ر په ریشانی و هه راسانی مندا دایانده سه پاند، شتیک بوو که وردی ده کردم، شتیکی له توانا به ده ر بوو. شتیکی ناپیاوانه بوو.

وتم: «به پیران! ده کری بلین ده توانم چ خزمه تیکتان پی بکه م؟» یه کیان نیگایه کی کاترمیره که ی کرد، زور ئاسووده به سهر مویله که دا پان بووه و پیلوووه کانی قووچاند.

وتم: «رهنگه پیویست بی بهو ئاغایانه راگه یه نم نه چلونا یه تی وه ژوور که وتیانم به دلّه و نه ئه و کرده یه ی که بهم بیده نگ بوونه تان وه بهرتان داوه. من ده توانم سه بارهت به چۆنیه تی وه ژوور که وتنی ئاغایان شتی نه لیم و له م بابه ته نه پرسمه وه، به لام ئه م بیده نگ بوونه تان، له بری کاردا که رهنگی گالته شی نیه، رهنگی بریک هله بینته پیشی و خه ساره یه کیش بخاته ئاراه که من لیره دا بو دریره وه نه بوونی قسه، بهو په ری داخه وه له گیرانه وه ی ئه م نمونه بی ئه ژمارانه که له م بابه ته دا له یادم دایه خوم ده بویرم و ههر ئه وهنده به یادی ئاغایان بینمه وه چ رووداو و قهومانیکی دلته زین هه موو شهوی له به شی رووداوه کانی روژنامه کانی شاری خوماندا وه بهر چاو دیت، ههر به وهنده قنیات ده که م . . .

کورتی بپرینه وه، من بو بیستی فه رمایشی کاملی ئاغایان حازرم و ههروه کوو ره سمی داییم و ده ره می من بووه، بو روون کردنه هی زور زووی کیشه کان که حه تمه ن به ری زور رووداوه ده گری کاتی پر بایه خی خومتان بو ته رخان ده که م. ههر ئه و کاته پر بایه خه ی که به بی هیچ داشکانی ده توانی بو ریگه ی خزمه تیکی کومه لایه تی پر بایه ختر ته رخان بکری»

مژوولیايشه^۱ پر له شات و شووت و خو نواندنه كه م هيچ
ولامدانه وه ييكي نه بوو. ئاو له ئاو نه كهوت و كهسي سين تا شين قسه ي
نه كرد. ته نانهت بهر له وه ي قسه كانم كو تايي بي ئه م بابه ته م به زه ينا هاتبوو.
ماوه يه كي باش چاوه پروان مامه وه. سيگار يكم داگيرساند و له خوړا
كوژاندمه وه. له گه ل خوډما وتم: «هيو ا براويان كردووم!»

ديسانه كه ش تيكو شام سه رقالي راست كرده وه ي كتيبه ده ستنوسه كه
بم. دوو لاپه ره، پينج لاپه ره، هه شت لاپه ره ي كتيبه كه بي ئه وه ي
بيخوينمه وه، پيدا ده چوومه وه: «مشتي شتي قور!» خه تيكم به سه ر
هه مووياندا هينا: «گه وجانه يه، ده بي ئه م به شه هه م ديسان بنووسمه وه»

هوش و گوشم باش خر كرده وه. ياني لاسايي كه سيكم كرده وه كه
هوش و گوشي ته واو وه كو كردوته وه. پينوسم هه لگرت و ده ست به
كار بوومه وه. به لام كاتي ويستم پياندا بچمه وه، شتيكي وه كوو خه ته
بزماره ي ليده رچوو كه نه مده تواني بيخوينمه وه. «شيت بووم!» پينوسه كه م
ناوه سه ر جيگه ي خوي: «ئاكاميكي نيه!» له تي توixelه سيوم خسته نيوان
ديانه كانم و گوشارم دا. ئه و سووتووه سيگاره ي پيوه ي نووسابوو، تامي نيو
زارمي ناخوش كردبوو. بي ئه وه ي حوزووري ئه وانم له بهر چاو بي تفم
به سه ر ته ختي عه رزي ژووره كه دا كرده وه.

وتم: «ييدي كاريك ناكردري» كه ره تيكي ديكه ش ته ماشاي
ديواره كه م كرد: «كاژيره كه هه ميسان ۳ سعات و ۲۲ ده ققه ي بو به ياني

¹ سوخه نراني، نوتق، مه وعيزه ي غه يري ثايني، خيتابه،

مژووليايش له هه مووي ئه م مانايانه ي خوي، كوردي و ره سه نتره وبه تاييه ت وشه يه كي كون و
ره سه ني كورديه و له ئاويستا و هه ورامي و كورمانجي ژوورووشدا كه لكي ليوه رگيراه

مابوو. «سه‌یره! ته‌ماشای ئه‌و گه‌مژه‌یه و ئه‌م وچان چوونه ناواده‌یهی!
که‌له‌شیری ناواده! له‌یادی چوو‌ه کاژیره‌که‌ش کۆک کات!»
سیگاریکی دیکه‌شم هه‌لگرت به‌لام به‌بی ئه‌وه‌ی دایگیرسینم له‌ ژیر
سیگاره‌که‌دا فلیقاندمه‌وه: «ئا‌کامیکی نیه» هه‌ستام، له‌ پشت میزه‌که‌ رویمه
ئه‌و لاوه، به‌ره‌و ده‌رگا چووم و وتم: «فه‌رموون با برۆین ئاغایان، له
ئیه‌ختیاری ئیوه‌دام»

زۆر گران له‌ جیگه‌که‌یان هه‌ستان و بن باسکمان گرت. به
کاریدۆره‌که‌دا، له‌ پلکانه‌کانه‌وه، به‌ شه‌قامه‌ خیزرپژره‌که‌ی به‌رده‌م بینا‌که‌دا
تپه‌ر بووین. سه‌گه‌کان لووره‌یه‌کی درپژریان کیشا، به‌لام نه‌هاتنه‌ پیشی. که
گه‌یشتینه‌ به‌ر ده‌رگای باخه‌که‌، وه‌رسوو‌رام و ته‌ماشای لای بیناکه‌م کرد و
وتم: «چراکه‌ رو‌شن ماوه‌ته‌وه».

سالی نووسین ۱۳۳۶ (۱۹۵۷)

دەرگاگان و ... دیواری گورهی چین

دەرگا شتیکی به دفره، من سه بارهت به دەرگا زور تیفکریوم. هەر به گومان و شیمان و لهمه زیاتر، هەر به بونهی هه بوونی دەرگاوهیه که مرؤف به دهوری مهلبه ندیکی دیوار کراودا ده گه ری. . . .

چما هه بوونی دەرگا له گوریدا نه بایه، دیواره کان زور به جوانی و به باشی ده یانتوانی مانای «به ربه ست» (یان به وتهیه ک واتای «له مپهر») به چاکی و به په سنی بگه یهنن و بو هه تا هه تابه، هه تا تهوپه ری دونیا له سهر ئەم مانایه راویستن. هه میسان لهم دۆخه دا، هه موو دیواریک ده یتوانی به چه شنیکی رهها «متمانه یه کی مه نفی» هه بی و هەر ریواریک له حاندی ئەودا ئه رکی خوی بزانی. . . .

بیت و دەرگاگان نه بایه ن، هه موو دیواره کان ده یانتوانی به بی چالاکی و که مترین تهقه لایه ک تهواوی واتاگان و چه مکی ئەو «له وح و به رده نووس» ه ناهومید که ره وه یه بگیرنه وه که «دانتی» به سهر دەرگای دۆزخدا دایکو تابوو. به لام به داخه وه ده بی پی لی بنیین که دەرگاگان، واتابه کی ئاوا یه ک لایه نه و «په سن» یان له دیوار سه ندۆته وه. بیج له مانه ش، دەرگا میکروبینکی ئوبالی تهواو عه یاره، که سایه تی دەرگا ته نها پیوه ندی هەر به که سایه تی دیواره وه هه یه، به لام به هه بوونی دەرگاوه هەر وه کوو وتم - که سایه تی دیوار ئیدی ئەو توند و تیژی و ره هابوونه په سنه ی نامینی.

دیسانه کەش و پراي ئەمانه، چما «دیوار» نه بایه، له تهواوی جیهاندا هیچ شتیک بی کەلکتر و گالته جارتر له «دەرگا» دەست نه ده کەوت. باوه کوو من زۆر له شیوه کاری نازانم یان هەر به جاری له شیوه کاری ناساره زام، زۆر به سانایی و به بی هیچ زوور و زهحمه تیک ده توانم قهواره ی دەرگایه کی ئاوا ره سم کهم:

چ شتیک گه پجارتر و گالته نامیزتره له و دەرگایه ی تیده کوشی بو خوی سه ره به خو و جیا له دیوار که سیتییه کی هه بی؟ و پراي ئەمه ش ئەو دەرگایه ی پالی به دیوار پکه وه نه دابی، هه میسه ئەم توانا سهیره ی هه یه که کیشه و ئەندیشه یه ک له مرؤفدا قوت کاته وه

من سه باره ت به دەرگایه کی ئاوا زۆر تیفکریوم. بری جاریش تیفکرینی من سه باره ت به وشته ی که وینه کهیم ره سم کردوو، گه یشتوه ته تیفکرین سه باره ت به سنوور و شوینه کانی هام وشوی سه ر سنووره کان، به بی ئەوه ی گۆرانگارییه کی پیویستی حاصل و داها ت بووبی.

له راستیدا دەرگایه کی سهربه خو که ناتوانی هیچ شتیکی تایبته بی،
ریبازیکی زور باشه بو تیفکرین و له و چوارچیوه یه وه ده توانین ری بو زور
شوین بدوزینه وه.

ههر به بینینی «دەرگایه ک» له کات و ساتدا ههست به پیویست بوونی
«دیواره کان» ده کهین. بلیی وپرای چاو پیکهوتنی دیواریکیش ههر به
قهرای پیشوو ههست به پیویست بوونی دەرگایه ک بکهین؟

- گومان ناکه م، یانی لانی کهم له گوماندام وایی، یان تهنها شک بوئی
ده چی وایی! به لام بو من زور وانیه. من دیواره کانم له دەرگاگان پی
«لۆژیکی» تره و پروام وایه دەرگاگان هیوایه کی گه مژانه زیاتر نین: بیتوو
دەرگاگان کراوه بن تایبته تمهندی دیوار رهفز ده که نه وه و چما داخرابن
تایبته تمهندی خو یان ده دۆرینن.

دیواریک چما دەرگایه کی تی گیرایی، تاک و تهرا، تهنها له مپه ریکه و
بهس. هیچ شتی به قهرا نه و دەرگایه ی که قفلکی قورس و قایمی به
خویه وه هه لواسیبی، له گه ل هه بوونی خویدا غایه ن نه بووه . . .

«رهنگه ههر به م هۆکاره وه بی که ئیمه کۆشکه رومی و یونانییه کانمان
زور زور زیاتر له بورج و قهلا کۆنینه کانی شهر خوشتر ده وی و رهنگه به م
هۆکاره وه بی که وپرای وه یاد هاتنه وه ی نه و کۆشکه شکومه ند و پر له
ئهستوونانه ههستی رزگار بوون و ههسانه وه ده کهین و وپرای به
یادهاتنه وه ی نه و کۆشک و قهلا پر له مه کر و فیلانه ئیخسیری گومان و
دلپراو که و نیگه رانی ده بین؟ رهنگه وایی . . . نازانم . . .»

خالیکی تریش: ئەم نه بوونی متمانه یه ی که ئیمه مانان بو وه ژوور که وتن
له دیواره کان هان و دنه ده دات نه و دیواره سهربه رزانه ی که له

همه به ریاندا هست به پیوست بوون و هه و جی بوون به ده رگا ده که ین ..
ثم ده رگایانه ی که به تایبته ده بی «جی متمانه» و همیسان به تایبته
خاوهن «قفلای قایم» بن. . . .

ده لئی ژین و ژیان بیج له نیوان ثم ده رگا و دیوارانه دا نیه و نابی،
ده لئی بیج له نیوان ثم گیره و کیشه یه دا، بیج له م دژوازییه دا، ثم داخستن
و کردنه وه یه و همیسان داخستنه وه یه نابی و ناگونجی:

دیوار کیشان / ده رگا تیکردن و / ده رگا داخستن!

%%%

دیواری چین، چهنده ها که رته و هر که رته ی به ناویکه وه بوته
بابه تی قسه و باس و گوتار. ده لئین دیواری چینان به م بیانوو ساز کرد که
ریگهی هیرش و هه شاول و شالوای عیلاتی هیرشکاری باکووری نه و
ولاته بگرن.

ثمه خالیکی سهیر و سه مه ره یه که سی یه کی خه لکی چین بوونه
قوچی قوربانی ثم کاره، به لام ئیزنم بدن با من بلیم: «ته واوه تی
نه وه یه ک» . . . چونکه بابه تیکی ئاوا به هیچ کلوجی به نه ژماری فیدایی و
قوربانیه کانیه وه هه لئاسه نگینن . . .

راستییه که ی نه وه یه: نه و شته ی له م رووداوه یه دا تا قمیکی زوری
قوربانی کرد، گرمانه ی سه ره کی ثم کیشه یه، یانی (هیرشی هیرشکاران)
نه بوو. ههروه ها ناتوانین بلین: لیره دا ته نها «رواله تی کیشه» که جیاوازی
هه یه: به لکوو خالی هه له کردن له م کیشه یه دا له وه دایه که «بیناسازان» ی
دیواره که و «ته لته نه ک نه و که سانه ی حوکیان به سه ریاندا ده کرد»
ده رگا کانیان له م دیواره دا چی نه ده کرد و تینه گرت، له ئاکامدا نه و

دەرگاگان و ٦٠ ----- و: حوسین شیربه گی

کاره ساته دلته زینه سهره کییه (که ویستبوویان به «دیوار کیشان» بهری بگرن) زور به سانایی قه لافهت و رواله تی گورا و به چه شنیکی توند و تیژتر و به برشت تر، له قاوغ و قهواره ی هه مان ئه و «ئاوبه ند» هدا که له هه مبه ریدا هه لیانده به ست، قه و ما . . . ! ئاخ! - وای بو ده چم ئه مه ش چاره نووسی گشت ئه و که سانه یه که له بایه خی دەرگا غافلن و به بی ئاگادارین.

%%%

ده مه هوئ بیدر کینم و پی لنینم که من له سهره تای ئه م وتاره دا، سه باره ت به دەرگا بی ئه مه گیم کردوو ه . . . له م دیرۆک و میژوو ه دا که ئیمه ی بنیاده م پیکی دینین، هیچ شتی به قه را ئه و دەرگا یه ی که بتوانین به ویدا له ده ست که سیک یا شتیک رابکه یین، دهردی ئیمه دهرمان ناکات. دەرگاگان پیویستن، به لئ زور پیویستن. ته نانه ت، ئه و دەرگا یه ش که له هیچ دیواریک نه گیرایی. له م جیهانی که لاورپژ له «بی متمانه یی» یه ی که ئیمه ی تیا ده ژین، دەرگاگان له هه موو شتی، ته نانه ت له «دیواری که وره ی چین» یش - پیویست ترن . . .

١٣٣٦ (١٩٥٧)

رەگ و ریشەى راستىيەى لە چەند ئەفسانەدا

ئەم رووداوەیە لە ولاتى ئیمەدا قەوما، بە بى ئەوەى هیچکەس لە چەندوچۆن و چۆنیەتیه کەى ئاگەدار بى:

لە بەرەبەيانى رۆژیکدا ئەو (بەلەدى) يانەى کۆلان و شەقام خاوين دەکەنەو، لە ناو سەتلیکدا کە ئات و ئاشخال و زبلە کەيان دەکرده عەرپابە دەستیه کەى خۆيانەو، برپکیان «تەراشه»ى عال و جوان و زەرئیفى وردکە شووشە دۆزیهو، بە بى ئەوەى بزائن چى بووه و بۆچى ئاوا شکاوه، بە مەخابنەو و تيان: «دەلپى مرکانهیه کى ئەنتیکە بووه، «با» خستوووه و شکاندوووه تی».

هەر ئەمەندە و هیچی دیکە! يان بەلکەم شتیکی دیکەش، وه کوو «حەیف و خەسار! بەو تەراشه عالی برپى لە وردکە کانى را شک بۆى دەچى شتیکی پر بایه خ بووبى!»

تەواوى ئەو باس و خواسهى لە سەر ئەو رووداوەیه و ترا هەر ئەمەندە بوو. بەلام ئەوا من دەمههوى تەواوه تی رووداوه کە بە بى هیچ دەست تێوهردانیک و بە یارمه تی برپى بەلگه ی بایه خدار بۆ ئیوه ی بگيرمه وه.

میتروو زۆر زەق و روک و راست ئەم خالەى سەلماندوووه کە لە زۆر کەوناراوه بوونهوهرانىکی وهبەرچاو نههاتوو گونده کەى ئیمەيان کردۆته مەيانى رەبازین و تالان و برۆى خۆيان. سەلماندنى ئەم باس و خواسه

بەلگەو ھۆكارىكى زۆرى ناوى، چونكە رىوايە و باس و خواسىكى زۆر بە دەستەوويە كە ئاماژە و ئاشىرە بۆم راستىيە دەكەن و لە رەسەنايەتى ئەمانەشدا گومانمان نىە. بە پىي برى لەم قسە و باسە، ئەو بوونەوورە بەدەفەرانە، برى جار لە روالەت و قەلەفەتى بنىادەمگەلىكدا كە قاچە كانيان لە جىگەى قامك، سمى ھەيە و چاوە كانيان نەك وە كوو چاوى ئىمەى بنىادەم، بەلكوو وەكى قەلشت و درزىكى ئەستوونى وابووە، كەمى خۆيان ئاشكرا كردوو و ھەمىسان خۆيان ھەشار داووتەو.

ھىشتاش تاقمى داپىرە و باپىرە لەو برىوايە دان، كە بىت و بە شەودا ئەو پىاوانەى چوونەتە ئاوا داشتى مەزراكەيان، لە ئاوەدانى دوور كەونەو، لە مەزرا دوور و نىزىكە كانەو گويان لە گريانى بە بى ئاراو قاراي منالانىكى شىرەخۆرە دەبى، كەچى چما جوان ورد بىنەو، ھۆى ئاسايى نەبوون و سروشتى نەبوونى دەنگەكەيان بۆ دەردەكەوى و تەنھا بە «بسم اللہ» و سەلەوات لىدان و دؤعا و پارانەو دەتوانن لەم شەرى شەيتانە خۆ بىپارىزن . . . بەلام چما «ئەركى مرقايەتى» بىبارى كرده چاوى راستى بىنىنى ئەوانەو تا لەم شتە ورد نەبنەو و تىنەگەن كەوا بەم درەنگانە و لەم مەزرا دوورەدا، زارۆيەكى بە بى خاوەن، وەك بزانى دەلىي بە قەستىنە و بۆ ئەوھى مووى لەشيان سىخ كاتەو ئاوا دەزرىكىنى، دەيجا چما غوولى بىابانى نىە، ئەى بەس چىە؟ دەسا بەم بى ھۆش و گۆشىيەو چما وە شوپن رزكار كردنى زارۆكى شىرەخۆرە كەون، راست وەكى ئەمە وايە كەسىك بى و بە دەستى خۆى تەقلووبابى دەرگاي شەرى بژەنى! بەلام داپىرە كان روونى ناكەنەو ئەم شەرى چۆن شەرىكە، لە ھەمبەرى بى ئەژمار پىسارى نەو و نەتىجە كانىشاندا خۆيان لە كەرى دەدەن، وىرد و

دو عا ده خوینن و هاواری خوا و ره سوولی خوا و ئیما مان ده کهن و هات و پرسیار و پارانه وهی نه وه و نه تیجه له راده تیپه ری، به گپرانه وهی ئەم و ته یه ی شیخ کوتایی به قسه که دینن: (له و که سه را که ئاگه دار بو وه هه والیکمان بو نه هاته وه)!

کورتی بپینه وه، گشت ئەم باس و خواسانه، به بی هیچ گومانیک سه بارهت به هه مان ئەو بوونه وه ره نه دیتراوانه ن. یه کئ له باپیره کانی نوسه ری ئەم دپرانه، له پشت بهرگی قورئانیکی ده سنوو سدا باسی رووداویکی نووسیوه ته وه که بیتوو توژی نه وهی له سه ر بکری به لگه یه کی قورس و قایمی دیکه یه بو سه لماندنی هه بوونی ئەم بوونه وه رانه: نووسراوه که بۆمانی ده گپریته وه که باپیره گه وره ی به رپیزی نووسه ری ئەم چیرۆ که له یه کیک له شه وه پیروژه کاندای، له پیش بانگی به یانیدا، بو مه به ستی ده رکردنی غوسلی واجب ده چپته هه مامیکی کونه و له میژینه که هه ر له نزیک ماله باب و باپیرانماندا بووه. باوه کوو هیچ کهس له «لیباس کهن» ی هه مامدا نه بووه و باپیره گه وره ی به رپیزم شه ک و بهرگیکی له ویدا نه بینیه که نیشانه ی ئەوه بی که سیک له هه مامدایه، به لام کاتیک به دالانی «واجبی خانه» دا تیپه ریوه و لاقی ناوه ته «گه رمخانه» ی هه مامه وه، ده بینئ که وا له بهر زور بوونی هه شامهت، شوینی دانیشتن هیچ، شوینی ده رزی هه لئاویشتنیش نیه. وه له حاصل

له و ئاسته مه تاریکه دا که روشنایی بیج له نووری چه ور و له رۆزکی «قه ره پلپلیته» یه ک زیاتر نه بووه، ده لاکیک که موریدی باپیره گه وره ی پیروزم ده بی، دپته پیشه وه و پرای ریژ و حورمه تیکی زور باپیره گه وره م له سه ر سه کو و «شانشین» یک داده نیشینی و رهنگ و خه نه له ردینی

موبارہ کی دہدا و لہ بو خیر و ئیحسانی قہ یامہ تی خوئی دہست دہ کا بہ
شیلان و دامالینی لاقہ کانی باپیرہم.

ہہر لہو کاتہدا کہ دہ لاک سہرقالی کیسہ کیشانی باپیرہیہ، فوٹووی لہ
سہر ئہ ژنو لادہدری و باپیرہ گہورہم - خوا عافووی کات - بہ
سہرسوورمانہوہ دہبینی: ئہی مہخابن! زور بہ داخہوہ، سہہوی
کردوہوہ! خو ئہمہ ہمہ مامی ژنانہیہ!!! بہلام چونکہ سہہوی ئاوا زور ئاستہمہ،
باپیرہی بہریم جاریکی تریش چاو دہبریتہ جیگای شہرم و حہیای
دہ لاک و ئہمجار بوئی دہردہ کہوی کہ ئہم دہ لاک نہ ک ہہر نیرینہ نیہ،
خوریہ کی قاوہیی وہ کوو «مہرہز»ی بزن و نیری، شلکہی رانہ کانی
داپوشیوہ و ئہم مہرہز و خوریہ بہران و قاجہ کانیدا دیتہ خواری، تا
دہ گاتہ قہلشتی سمیکی وہ کوو سمی بزن! باپیرہ گہورہی روحانی خوف
دہ کات و بہ ترسہوہ لہ جی دانیشتنہ کہی را دہردہ پیری و ہاوار دہ کا:
”ئای ہاوار! ہاوار! موسولمانان ئہم دہ لاک لہوانہ، «ئہوانگہل»ہ“.

شتیکیش وہ ک بلیی دہنگ دانہوہی دہنگی خوئی لہ ناو
گہرمخانہ کہدا، بہ ہہناسہ کیشانی گہرمی خہزینہی حہمامہ کہوہ فووی لہ
دہم و چاوی ہہلمساو و ئارہقاوی ئہو کرد و وتی: ”ئیمہ ہہر گشتمان
لہوانین، ئہوانگہلین“.

ئہمجارہ لہ بہر شوئی چہور و ترساو و لہرزوکی قہرہ پلیتہ دہمہو
مہرگہ کہدا ہہموویان دہستیان کرد بہ سہما و ہہلپہرکیہ کی ئالوز و
شہیتانہ بازارپی ہہر کہس بہ ہہر کہس، دہنگیکی وہ کوو دہنگی رویشتنی
رانہ بزنیک کہ بہ «تہقتہقان» و بہردہ لانیکدا برؤن، لہ ناو حہمامہ پر لہ
ہہلم و بوخارہ کہدا دہنگی دہداوہ.

باپیره گه وره م که نووسه ری ئەم دپرانه ش گشت ئازایه تی خۆی له ورا به میرات پیگه یشتوو، فۆتوو نابەستیتوو و ردین ناشواته وه، به چەند قه له مەباز خۆی ده گه یه نیته لیباکه نی حەمام و روو ده کاته خاوه ن حەمام - که له وی له پشت میزه که ی خۆی دانیشتوو - هه رای ده کاتی: "تاموسولمانی خانه خه راب! چاره سه ریک بدۆزه وه! حەمام پرپر له ئەوانگه له!"

خاوه ن حەمام: "له چی؟!"

باپیره گه وره: "له وان مه لعوون، ئەوانگه ل، ئەوانگه ل."

خاوه ن حەمام: "کام ئەوان؟ ئەوانگه لی چی؟"

باپیره گه وره: "ئەوان، ئەوان، مه لعوونی گلاو! ئەوانگه لی سمدار!!"

خاوه ن حەمام لاقی خۆی ده نیته سه ر میزه که و پرسیار ده کا: یانی

ئاوان؟! . . . !

باپیره گه وره ی به ریزی نووسه ری ئەم دپرانه بۆی ده رده که وی خاوه ن حەمامیش هه ر له وانه، له حەشامه تی سمداره. ده یجا به قه له مەبازیک خۆی له لیباکه نی حەمامه وه ده هاوێته کۆلانه وه و ئەوه نده ترساوه مانگیک دوان، به جی و بان ده که وی و به حوکمی حەکیماشی ده وا و ده رمان ده خوا. خوا عافووی کات، پیاویکی ئازا بوو. - هه ر وه کوو منیش ئەم گشته ئازایه تییه م له ورا به میرات پیگه یشتوو. - هه میسان باوه کوو ته واوی ئەم رووداوه یه ی به ده سخه تی خۆی له پشت به رگی قورئانی پیروژدا نووسیوه، به لام بپرابپر تا کوو مابوو بروای به هه بوونی جنۆکه و ئەوانگه ل و سمدار نه بوو و نه بوو. - هه ر وه کوو منیش بی بیر و بروایی شکۆمه ندی خۆم سه باره ت به هه موو شتیک و هه موو که سیک هه ر له ورا به میرات

پیگہ یشتووه، - وه لحاسل ئه و رووداوه یه ی له پشت بهرگی قورئانه دهستووسه که نووسراوه، ئاوا ی باس ده کات.

به لام باپیره ی بهنده ی هه ژار که نه وه ی باپیره گه وره مه و قسه کانی بایه خیکی زیاتریان هه یه، سه باره ت بهم چیرۆ که بر وایه کی دیکه ی هه یه. باپیره م - ئه و کانگای شه ر ه ف و ئینسافه - کاتیک رۆژی کۆچی دوایی خۆی به نزیک زانی، منی قاو کرده ژوور سه ری و له دۆخیکدا چاوه کانی پر له فرمیسک ببوون وتی: کاتی ئه وه یه سه باره ت به و رووداوه، راستی کاره که بزانی . . . ئه و رۆژه، به ره به یانی زوو زوو چه شامه تیکی به ره لا و لات ولووت که مه ست و سه رخۆش له شه و نخوونی ده گه رینه وه، باپیره گه وره ت ده بینن که رووت و عۆریان خۆی پیس کردووه، ده مه و روو له کۆلانی چه مامدا که وتووه، «واجبی» یه کی زۆر له ردینی هه لده ساون و تابلۆیه کی به ئه ستۆدا هه لده واسن که له سه ری ده نووسن: «هۆ گه لۆ! ئه مه پاداشت و سه زای که سیکه که خۆی به پیروز بنویتی و به چا و حیزیه وه له ژنی خاوه ن چه مام خورد بیته وه، هۆشیار بن» - خوا له هه موو شتیک به ئاگایه -

کورتی بپرینه وه، ئه م به لگه یه و به لگه ی زۆری دیکه ش به دهسته وه یه و هه موان شایه تمانی ئه م خاله ن که هه ر له میژوه بوونه وه رانیک که به چا و نابیندرین، ولاتی ئیمه یان کردۆته مه یانی رمبازین و تالان و برۆی خۆیان. بوونه وه رانیک که جاروباره له قه لافه تی بزنی به روخسار بنیاده م یان بنیاده می به لاق و قول بزندا، یان له باب و باپیرانی خاوه ن ریزو حورمه تی نووسه ری ئه م چیرۆ که و له خه لک وه ده ر که وتوون، چاوترسییان

کردوون و ئاژاوه و هه‌لایه کیان ساز داوه و وه‌شوین کاری خۆیان
که وتوون

به به به ره هه‌ناسه‌ی نگرسی ئه‌م بوونه‌وه‌ره پيس و چه‌په‌لانه هه‌وای
ولاتی ئیمه‌یان بۆ‌گه‌ناوی کردووه. ئه‌م هه‌وا گلاوه، له بهر ئه‌وه‌ی هیور
هیور نیشته سهر خووخده‌ی خه‌لکی ولاتی ئیمه به به به ره کاریگه‌ری به
سهر ده‌رونیشیاندا دانا.

له‌وه به دوا ئیدی پیاوانی ولاتی ئیمه قه‌ناعه‌تیا به ژنانی خۆیان نه‌کرد.
هه‌ر وه‌کوو ژنانش هه‌ر وایان لی‌هات - دایکه‌کان، کوره‌کانی خۆیان
کیشا نیو جی‌وبانی خۆیانه‌وه و پیاوانیش کیف و کیسه‌ی کورانی خۆیانیا
تالان کرد. داب‌ونه‌ریتی پیاوه‌تی و مه‌ردئا‌زایی له‌م ولاته کۆچی کرد و
چاکه و جوامیری به جاریک جیگای خۆی دایه خراپه و ناپیاوه‌تی.
بنیاده‌میش، گیان و ده‌روونی خۆی وه‌ها ئاویتته‌ی پيسی و ناحه‌زی کرد
که ده‌توت له گه‌ل شه‌یتاندا کی به‌رکیه‌تی. دره‌خته‌کان هه‌موو ئیشک
بوون و کانی و کاریز قور و لیته به‌ری گرتن. پاک و خاوینی بووه
ئه‌فسانه و ئه‌وسانه‌کان روخساریان له پشت په‌رده‌ی فه‌رامۆشیدا هه‌شاردا.
مرو‌ف بووه زبلیکی بۆ‌گه‌ن و گه‌نده‌ل و ولات ئه‌مه‌سه‌راوسه‌ر بووه ته‌پۆلکه
زبلیکی بۆ‌گه‌نتر. نینۆخه‌کان بوون به سم و هاوولاتییه‌کانمان چوونه سهر
قه‌لافه‌تی بز و جنۆکه. ئیدی بز شیریا نه‌دا و روخساریان هه‌ر له بهر
گالته کردن به مرو‌ف وه‌کوو روخسارۆچکه و ده‌مامکی به‌شه‌ری لی‌هات.
ئه‌وان له بیده‌نگیدا کاویژیا نه‌کرد و به بی ئه‌وه‌ی کاتی روانین له بنیاده‌م
چاو بتروو کینن، به روخساری بنیاده‌م ئاسای خۆیانه‌وه، ردیتیا
هه‌لده‌سووراند. خه‌راپه بوو به به‌رد و چاکه بوو به شووشه. هه‌ر که‌سیک

سلاویکی بۆ ریزو حورمەت کردن بکردبایه، له غەیبه وه بەردیکیان به دەمیدا دەدا و دیانیان دەشکاند و . . .

میژوو تەواوی ئەمانەى تۆمار کردوو و پاراستوو یە تی. وه کی قوتابییه کی قوتابخانه، میژوو گشت ئەمانەى ئەزبەر کردوو. شایه تمانى راسته قینهى تەواوی ئەمانه، کړنۆشى رواله تی و دوژمنایه تی دۆست نومايانه و لاواندنه وهى جهلادانه یه که دونیای داگرتوو دوايين بزوو تنه وه یه ک که له ولاتی ئیمه دا خویا بوو، هەر له جهنگه ی ئەو سەردەمه دا بوو - شتیکی وا که راست هەر له دوايين لاقه فرته کانی پیش مردن ده چى -

رووداوه که ئاوا بوو، راست هەر لهو رۆژانه دا غەریبه یه ک له گوندى ئیمه دا قوت بۆوه و زۆر خیرا سەرنجى هەمووانى بەره و خوی راکیشا. چونکه هەر هاوکات له گەل قوت بوونه وهى کابرای غەریبه له گونده که ماندا جهماعه تی جنۆ که به په له پهل و هه له داوان گونده که مانیان چۆل کرد و هه تا مه زراکانى دهره وهى گوند کشانه وه. هەر بهم چه شنه له ناکاودا کارى شه ر و خراپه - که رۆسمیکی ئاشکرا بوو - بوو به بیلعهت و ناحه زییه ک، که ناحه زان وایان پی باشر بوو چه شارى دهن. ناحه زانى گوند که له ئاماده بوونى جنۆ که دا ئاژاوه بازارپىکی باشیان بوو، ئەم ئال و گۆره دەر وونیه ی که له کۆمه لگای هاوولاتیاندا پیکهات، به که میان نه گرت و وپرای تیکۆشان و وره و وزه یه کی زۆر بۆ دۆزینه وهى هۆکارى ئەم کاره، ئەوه نده یان هینا و برد و کۆلییه وه هه تا له ئاکامدا شوینی چالاکی و تهقه لای خویان به ره و کابرای غەریبه باداوه. دهره هق به ئەو به دگومان بوون و دهستیان کرد به لیکۆلینه وهى بارودۆخى کابرا.

رواله تی شتیکی وه کوو دیتران بوو: چاویکی خوین گرتووی وه کوو هیلیکی تهستوونی له روخساریکی «پهخ» دا. دیانه کانی؛ چر ورووش له ده میکی لهق و شل و شهویقدا، پاپووزیکی وه کوو قاچ و قولی بزنی... به لام تهو شتهی هوکاری به دگومانی دهرهق بهو بوو، تهوه بوو که له زیناح و جیماع و فهسق و فجووردا له گهل شوفاار و خوئییه کانی بهرپیزی بارودوخی خویدا دهستی تیکهل نه ده کرد و له کوووننه وه کانی زیناح ده گهل «مه حره م» دا هاوبه شی نه ده کرد. ههر له بهر ته مه بوو که وتیان: «ده یجا که وایه، ناوه وهی تهو شتیکی جیا له دهره وهی تهوه»

له پاش ته م قسانه خوئییه و هه والدر هه والیان هینا که وال له پشت دهر گای ژووره که یه وه گوئیان لیبوه شیعیکی به دهنگ و ئاواز تیچریکاندوه که جیاوازی نیوان ناوه وه و دهره وهی کابرا ده سه لمینی. جا ته مجار رووداویک قهوما که باس کردن و گیرانه وهی زور دلته زینه: داروخی شار به پی هه والی به کری گراوه کانیا هه والیان پیگه یشته وه کابرای غه ریه له فلانه سه عاتدا ده چی بو حه مام. جا له سه عاتی ده ست نیشاندا به نه هینی خوئیان به حه مامدا کرد و که ولی به تالی ته ویان له لیباسکه نی حه مامدا له سووچیکدا دوزیه وه و گومانه که یان وه راست گه را. به بیده نگ ئاگریان له که وله که ی بهردا و به پی وشوینی کاری خوئیاندا رویشتن. ده لین سی روژی عه لن ته واو وه کوو به ندیه ک له حه مامی ماله که یدا ماوه، له بهر ته وهی خو نه ده کرا به بی که ولیکی وه کوو که ولی دیتران وه دهر که وی. ته مجار روژی سیهم یان چواره م له لایه ن جنو که وه به ردیک به کولاو که ی حه مامه که یدا درا... ته م به رده، شووشه ی کولاو که ی حه مامی شکاند و که وته حه مامه وه و وه سنگی کابرا که وت.

لە گەلگەو ئەو بەردە لە سنگى كەوت، لە خۆى نووسا و جىنگلى دا و
وہ ك شووشە خرەمەى كرد و شكا.

بۆ سبەى رۆژى دوايى، ئەو كاتە بەلەدى ورد كە شووشەى ئەو زاتە
پىرۆزەيان كە بە دەست ناحەزانى خۆيەو بوو پەيكەرەيە كى بلوورينە و
شكابوو، دەهاويشتە عەرپابەى دەستى خۆيانەو تەراشە و ورد كە و پرد كە
بايە خدارە كەى ئەو پەيكەرە شكاوەيان بينى و بە بى ئەوہى بزائن چى بوو
كە ئاوا تىكشكاوہ، بە داخ و مەخابنەوہ وتيان: ”دەلپى مەر كانەيە كى گەورە
بووہ، «با» خستوو يەتى و شكاندوو يە” ئەمەندە و هيچى ديكە! بەلكەم
شتىكى ديكەش وە كوو: حەيف و خەسار!! بە تەراشەى زۆر عال و
ئەنتىكەى برپىك لەم لەت و پەتەيدا شك بۆى دەچى شتىكى گرانبايى
بووبى!

سالانىك دواتر ئەم رووداوہيە لە ئەفسانە و حيكايە تەكانى داپيرە و
باپيرە كانماندا چەندان چەشن و روخسارى جۆرانجۆرى لى ساز بوو. بۆ
ويئە يە كىك لەو ئەوسانانەم ئاوا بيستووہ:

(مارپىك چووہ خوازىنى كىژىك و خەلقى شار سەريان سورما و
پرسياريان كرد ئەمە چۆن مارپىكە كە دەيەهوى لە گەل بنيا دەمدا خزمایەتى
بكە؟

دەسا خۆفيە و ناحەزانى شار بە تەقەلا و تىكۆشان بۆيان دەر كەوت كە
ئەو مارە پەريزادىكە و كاتى دەچىتە هۆدەى خۆيەوہ «ئىسمى ئەعزەم»
دەخوينى و بە فوو كردن، بە چوارەندەورى خۆيدا و بە خۆيدا دەپژىنى،
كەولى ماری لى دوور دە كەويتەوہ و لاويك دەردە كەوى وە كوو
روخسارى خۆر و ئەمجارە لە گەل كىژدا لە ناو جى وبان دەخزى و

ده بجا ههستی به خیلایه تی خوشکه کانی کیزیان دنه دا و له کیز و ماریان تیژ کردن و کردنیانه هاودهنگی خویان و کاریان گه یانده ئه و پله یه ی که خوشکه کانی کیز به قسه ی ناحهزان، به جمل و جادوو کیزیان هه لفریواند و فیریان کرد له و ماره پرسی چ شتیک ده توانی که وله که ی ئه و بسووتینی؟

ماری پهریزاده زوری هه ولدا کیز له م پرسیاره گه ری و له کول بیته وه. به لام قسه کانی کاریگه ر نه بوون. کیز ده گریا و ده یوت: ”توش میردی؟ دلی منت به بونه ی بوختانی نه پاراستنی سور و نه هینی خوت شکاندوو ه.“ کیز ئه وهنده گریا و قوری پیوا، هه تا میرده که ی به راستی له گه لیدا که وته قسه کردن و وتی: ”بزانه و ئاگه دار به، من شازاده یه کی پهریزاده م. ئه م که وله ش که ده بیینی زامنی ژن و میردایه تی من و تویه. که چی بیت و به خیلان و نه یاران و ناحه زانی تو ئه م که وله بسووتینن، ئیدی ناتوانم بو تو دهر که وم و ئاشکرا بم و تو بمیینی... چما ئیستا هه ر له سه ر قسه ی خوت سووری و ده تهه وی بزانی ئه م که وله به چی ده سووتی، جا بزانه بیت و ئه م که وله بهاونه ناو ئاگری گه لای ئیشکی سیری سه وزه وه، که ول ده سووتی و ده بیته خوله میش... هه ر وه ها بزانه بیتوو خوشکه کانت به م نه هینیه بزانه من و ئه وینی من و ژن و میردایه تیمان ده دؤرینی...“

خوشکه کانی کیز که له پشت دهر گاوه گوئیان له هه موو شتی بوو، شهوی داهاتوو دهوا و دهرمانی خهویان له قاپ و شهربه ئاوی ئه م دوانه کرد و هاکا خهویکی قوول و گه وره و گران ئه م دوانه ی برده بی خودییه وه، هاتنه هؤده که یان و که ولی جادووی شازاده ی پهریزادیان له سه ر ئاگری گه لای ئیشکی سیری سه وز دانا و کردیانه خوله میش. جا له

رہ گ و ریشہی راستیہ ک . . . ۷۲ ----- و: حوسین شیربہ گی

سبہی را کیژی بی ئه نوای لیقہ و ماو ئه و ہندہ گریا تا ہہردوو چاوی کویر
بوو.)

کورتی بپرینہ و ہ لہ ئه و سانہ کونہ کاندہ زور خال و نوکتہ دہ بینہ و ہ کہ
لہم راستیہ و ہ و ہر گیرا و ن. منیش دہ نکیک لہ و ہ ہزار دہ نکانہ م بہ کورتی
باس کرد ہہ تا بہ لگہ یہ کی دیکہ بی لہ و روودا و ہ راستہ قینہ ئه فسانہ ئاسایہ ی
بہ سہر گوندی ئیمہ ہاتو و ہ.

ہہر ئه و شہو ہ ی ئه و بہ رددہ بہ سہر کولا و کہ ی حہ مامدا کہوت و ئه و
روودا و ہ یہ قہ و ما ئه و بوونہ و ہ رانہ ی بہ چا و نابیندرین و تا مہ زراکانی
دہ و روبرہ ی گوندہ کہ مان پاشہ کشہ یان کردبوو، ہہمدیس گہ رانہ و ہ ناو
گوند و ہہ میسان کردہ ی ناحہزی ناحہزان دہستی پیکردہ و ہ. دہتوت ئه و
کابرایہ دواین نشانہ ی پاکی لہ ولاتی پس و چہ پهل و ناحہزی ئیمہ دابوو،
دواین نشانہ ی باش لہ جیہانی خراپدا بوو!

پہ یکہ رہ یہ کی بلوورینہ لہ شاریکدا ہہ یہ کہ ہہموو شتیکی لہ بہ رددہ -
شاریکی وا کہ لہ ویدا، ہہر کہس سلاویکی برایہ تی و سوپاسگوزارانہ
بکات، بہ ردیک بہ دہمیدا دہدری و دیانی دہشکینی.

۱۳۳۴ (۱۹۵۵)

یهکه نه زموونه کانی ژین له گهل مه رگدا

له گهل محه ممد مالکی و منالانی دیکه دا دنیا به کمان بوو. کاو لاشیک له کولانی ئیمه دا بوو، بیوه ته لاری شانوی گه ره ک. په رده یه کمان کیشابوو، منالانی گه ره ک کو ده بوونه وه و شانویه کی کت و پرمان به ریوه ده برد. له نا کاو ژیان روخساری سه گانه ی خوی پی نیشانمان دا. سه گه که مان «جوو جوو» که به شداری دائیمی هه موو فروفیله کانمان بوو و لپی بیوه عاده ت خوی باویته نیوه پراست هه موو کاره کانمانه وه، ون بوو. له شاریکی به و بیچکولانه ییه دا به جاری غه یب بوو، بووه سابوون و قه له ره شه بردی یان بووه ئاو و عه رز قوتی دا. تووتیه که شمان که به روژدا ده رگای رکه که ی ئاوه لآ بوو و له نیو مالیدا ده خولاوه و نیوه پړویان له سهر که وله نانه که بی خولق کردن له قابله مه که دا خوارده مه نی ده خوارد، داخیکی دیکه ی نایه سهر دلمان. گوماشته یه کی ترشیتی گیزوولکه مان بوو، شه وی له تاریکاییدا جیوبانه که ی نابووه سهر تووتی بی زمان و شه وی تاکوو روژ له سهری خه وتبوو و خنکاند بووی.

«فروغ» ی خوشکم خوی پی خاوه نی تووتیه که بوو. له بهر نه وه ی نیوه پړویان و ئیواران که له قوتا بخانه ده گه راینه وه، تووتی له ههر کوییه ک بایه - له سهر دره ختی هه ناره که یان دره ختی عه نابه که ی نیوه پراستی حه ساری، له نیوان چوارچیوه ی په نجه ره دا یان له سهر گويسوانه که وه -

هەرای دە کرد: "فروغی زەمان، هاتیەو؟" ئیمەش رقمان لێی هەل دەستا:
«ئاخە بۆچی هەر فروغی زەمان؟»

هەر بەم ھۆیەووە فروغ بوو ەریبەری ناشتنی تووتی خانم. بەچاوی پر لە
ئەسرینەووە تەرمی بالندە ی لێقەوماومان ھەلگرت و بردمانە سەربانی مائی.
لە ترسی دایکم کە دەمانزانی لەم چەشنە کارانە دەترسی، وەلحاسل لە بن
دیواری تیغە یە کدا کە لە سەربان بوو، قوولکیکمان ھەلکەند و تووتیمان
ناشتو بە ئافتاوە ئاومان برد، قورمان شیلا و گورئاسایە کمان ساز کرد.

فرمیسک بە چاو و روخساری فروغەووە نە دەویستا. من رووم
وەردەسووراند، تەم لە چاوم دەساوی، نە کا پیم بلین بی بەزە و دلرەق و
بی ھەستە. لە ناکاو دایکمان بەسەردا ھات. زۆر خراب توورە بوو و
نەراندی: "فلان فلان لیکراوانە (وا وا لیکراوانە) ئەو چ گوویە ک
دەخۆن؟" بەلام ھەر لەو کاتەدا خۆیشی دەیزانی تازە کار لە کار ترازاو،
مەلی «ئامین» لە ریدا بوو و وتبووشی «ئامین». ئاخە لە چەند روژی لەمەو
بەرەووە بابە گەورە نەخۆش بوو و بەجیوبان کە وتبوو. پیاویکی ھەشتاوپینج
سالانە ی زۆر لەش ساخ و قورس و قایم بوو و دە گەل میوانە کانی دایکما
بەتایبەت چما جوان و تەرپۆش بایەن - وەھا بولبول زبانی دە کرد کە
لاوی بیست و پینج سالان ئاوا ی نە دەتوانی. دە گەل سوغرای قەرەواشدا
وەھا بابە گیانی پیدەوت کە چما غەریبە بایە ی وای بو دەچووی نەوہی
راستی ئەو سوغرایە، نە ک ئیمە. کایە ی منالانە ی ئیمە زەنگی مردنی
بابە گەورە ی لە بن گوپی دایکەدا تەقاندبوو، کە لە ناکاودا ناساخی
بابە گەورە ی لێ بەراست گەرا. وەلحاسل، ھەلەشی نە کردبوو: راست سی
روژ دواتر بابە گەورە مرد. شەوی سیزدە بەدەر بوو. بۆ سبەیدا کە تەرمی

بابه گه وریان ده برد بۆ قهبران، دایکم بالۆرهی دهوت: «ئهوه دهچی بۆ سێزده بهدهر بابه گیان!... رهیبی ئوغری و خوشی رابویری بابه گیان!»

دهسا شهوی مردنه کهی بابه گه وری، سهعاتی بهر له مردنه کهی، له ناکاودا دایکم به رهنگ و روویه کی نائاسایی و باردۆخیکی ئالۆزه وه هاته ژووری ئیمهی منالان. مناله کانی دیکه هه موو خهوتبوون، سوغرا و گوماشته بۆ چهندهم کهرته به شوین دوکتۆردا رۆیبوون که له ههر کوئی بی بیدۆزنه وه. له نیو هه موو مناله کاندا ههر من به خه بهر بووم که منیش هه تا کاژیریک له مه و بهر بی هه وال له وهی له ژووره کهی بابه گه وری دا چ باسه، ده گه ل مناله کانی دیکه دا ژووره کهم نابوو ه سه ر سه رم.

دایکم دهتوت له خه ودا ری ده بری یان هوش و گوشتیکی باشی نیه هاته نیو ژووره که وه، وه ک بلیی له کاریدۆره که دا له شتی ترسابی، به لام له ژووره که دا بریک ته هۆنتر بۆ وه و په له په له کهی کهم کرده وه، له گه ل خۆیدا سه ری را وه شاندا و منگه منگیکی دانا. به چاو پیکه وتنی من که چوار مه شقی به سه ر ده رس و مه شقه که مدا شوپ بپوومه وه، بری سه ری سوورما و پرسیا ری کرد: «تۆ لیره ی؟» [دهتوت بریار بوو له وی نه بم] هه روه ها وتی: «ئیره بۆچی ته وه ئده شیرزه یه؟» [شیرزه ش نه بوو] له و کاته دا خوار بۆ وه، زار کی شووشه ی جه وه ره که ی منی به ست، - که چی من سه ر قالی نووسینی مه شق بووم و پپووستیم به جه وه ره بوو - وتی، «ئه م جه وه ره ده رژیته سه ر فه رشه که» شووشه جه وه ره که ی نایه سه ر ره فحه که. له بهر ره فحه که دا بری ویستا و چوو ه مالی فیکره وه.

له پاشان وه کی ئەوهی تازه وهیادی هاتیتهوه، دوو چه پۆکه به سهری
خۆیدا دا، دهستی له قژه کانی خۆی رۆ کرد و به دهنگیکی نزم و کپ
وتی: ”باوکم له کیس دهچی. خوا گیان چی بکه م؟“.

ته ماشایه کی نامۆیانەهی منی کرد، دهتوت دهیههوی متمانهی هه بی
خۆم یان نا، ئەو دەم به راویژیکی ههژلهوه وتی: ”باشه پیاوی ئەم ماله
تۆی، دابلی بزانه ده بی چی بکه مین؟“

- پیاوی ئەم ماله! پیاوی ئەم ماله!

ئێستا له نیوان دالانی نیوه تاریکی پشت دەرگای هساری بووین.
کهنگی هاتبووینه ئەوی؟ لهوی چ کاریکمان بوو؟ نازانم! هه ره ئەوهندهم له
یاده دیسانه کهش دایکم گرتە باوهش. هه ره بهم تاقه قسهی ئەودا که وتی:
پیاوی مالی. دیواریک هه لچندراو بهرز بۆوه و جیهانی منالی من لهو
بهریدا ماوه و پشوویه کی کیشا و مرد. هه ره ئەو کاتهش لهوپهری
سهرسوورمانهوه ههستم کرد به راستی چهنده له جیهانی مندالی دوورم!
ئەو کایه و گه مەیهی سه ره تەئەمشه و، کلاو بۆقی م ده کرده سهرم و
مناله کانی دیکه م وه پیکه نین ده خست و نه مده هیشت سه رقالی دهرس و
مه شقه که یان بن. - دهتوت سالانیک بهر له ئێستا بووه. -

ههستی ماندوو بوونیکي سه یرم ده کرد و له وه لامي دایکمدا وتم:
”ناره حهت مەبه دایکه، مه ریک بکه نه زری «ابوالفضل»“ دایکم وه ک
ئەوهی بلێی له خه ودا قسه ده کا وتی: ”دهیکه م، یا هه زره تی عه بیاس!
باوکم له تۆ ده ویتتهوه!“ له پیش ئەوهیدا من دهست بجوولینمه وه و بهری
بگرم، پشته سه ری سی چوار جار به دیواره خسته کهدا کوتا، دەم و لیوی
بی ئیختیار بۆ گریانیکي ژنانه خوار بۆوه، به لام فرمیسکه کانی شۆراو گه یان

نه کرد. وای بو چووم ده یهه وی بگری به لام دهنگی ده خواته وه هه تا کوو باپیره نه ترسی. هه ر له و کاته شدا ده رگا که کراوه، گوماشته که فانوسدار بوو، هاته ژووره وه، فانوسه که ی راگرت تا کوو دو کتور ریگا که ی بینی، دالانه که پلیکانی داده شکا، سوغرا وتی: ”ئای خانم گیان، خوا بمکوژی“ سوغرا بازیدایه پیشه وه، دایکمی کرده باوهش و دایکم هه روا هه ولی ده دا بگری و لچ ولیوی خوار ده بووه و نه یده توانی و له بریدا له شی به م لاو لادا ده جوولانده وه. من دوا به دوا ی دو کتوردا به ری که وتم و چووینه ژووره که ی باپیره. دو کتور به بریک تووره ییه وه وتی: ”بؤنوو سینی ئیزنامه ی ده فن کردنه که ی «سبه ینی» ش ده کرا به شوین مندا بنیرن!!“ باپیره به ره و قیبله کرابوو، چاوی قوچاو و دهم و چهنه ی و یکهاتبوو. ده توت سالانیکه مردوو. دایکم به ته نها خوی ئەم کارانه ی کردبوو، به بی ئەوه ی به خوی زانیبی چی ده کا. چونکه تازه له پاش ئەم کارانه مه ریکی کردبووه نه زری «ابوالفضل» و داوای باو کی لیکردبووه.

مردنی باپیره مم به چه شنیکی سه رسام هینه ر «هه سترد». مردنیکی کتوپر و له نا کاودا: هه وتوو یه ک به ر له ئیستا، سوغرا که هه میسه له «کا» یه ک کیویکی ساز ده کرد و میشیکی ده کرده گامیشیک، کاتی له ژووره که ی باپیره هاتبووه ده ری، لیوی خواره وه ی - بو ده برینی سه رسوورمان - به دیان گرتبوو و یه ک دوو چه لان له روومه تی خوی راکیشابوو و وتبووی: ”ئای خوا مهرگ، ئای خوا گیان! ماشه للا ئاغا گه وره کاری چون ده کا! کاری چون ده کا!“.

دوو سالیکی له مه و به ریش - ئەو کاته ی تازه باپیره هاتبووه لاما، که ئاگه داری و سه ره رشتیمان بکا - سوغرا روژیکی به یانی زوو هه ر ئەم

کرده یه‌ی نیشان دابوو، به من و فروغی وتبوو: ”دوی شهو ئاغه گه‌وره هاتبوو ژوور سه‌رم! من چ سه‌ره‌نده‌ری قسه کهیم نه کرد!“ ئەمانه هه‌مووی جیگه‌ی متمانه بوون، ته‌نانه‌ت بیتوو سوغرا هاتبایه و بیوتایه به هه‌مان کرده‌وه‌ی نه‌جیب ئاسای خۆیه‌وه - حامیله بووم، سکم پر بووه. به‌م زوانه له باوه‌گه‌وره منالیکم ده‌بی!! ته‌نانه‌ت ئاواشم لی بیستبایه سه‌یر نه‌بوو!! شیاوی بر‌وا پیکردن بوو، به‌لام مردنی باپیره نا، بر‌وام نه‌ده‌کرد، شیاوی بر‌وا کردن نه‌بوو.

بۆ به‌یانی ماله‌وه به‌جاری دیمه‌نیکی دیکه‌ی هه‌بوو، که‌س و کار و دۆستانی بنه‌ماله به‌رنامه‌ی سێزده‌به‌ده‌ریان وه‌لانا‌بوو. ژنان هه‌موو ره‌شیان پۆشابوو، هه‌ساری پر له زه‌نا و هه‌رای خه‌لکی جو‌راوجۆر بوو. عه‌تری قاوه‌ی عاره‌بی گشت شوینیکی دا‌گرتبوو. منیش وه‌کوو خاوه‌نی ئەم ماته‌مینه خۆم بۆ منالان ده‌گرت. ئەو پارچه‌ باریکه ره‌شه‌ی له‌ قۆلی کۆته‌که‌م کردبوو، که‌سایه‌تیه‌کی پیدابووم، هه‌ستم ده‌کرد ئەوه که‌سیتی سه‌ره‌کی منه که به‌مردنی باپیره دۆزراوه‌ته‌وه و ناسراوه.

نیزیک سه‌عات هه‌شت بوو که‌ تابووتیان هینا و هه‌مدیس زه‌نا له‌ ماله‌وه به‌ره‌و ئاسمان بلند بۆوه. هه‌وای هه‌وراوی و روو‌گرژ له‌ گه‌لکوو ته‌رم و تابووتی باپیره‌یان جو‌لانده‌وه، دا‌یدایه‌ بارانیکی ورد و پر. له‌ ژیر ریژنه‌باراندا - که‌ جاروباره‌ش ده‌بووه‌ خوناو که‌یه‌کی پر - ده‌بایه‌ ئەو ته‌رمه له‌ سه‌ر شان و به‌ پێیان به‌ره‌و گو‌رپستان به‌رن. چه‌تر به‌ سه‌دان هه‌ل‌درا‌بوو، ده‌توت بالیکی ره‌ش به‌ سه‌ر خه‌لکدا پان بۆته‌وه، ته‌رم و تابووت به‌ کۆلانیکی «لا اله الا الله» دا‌تیپه‌ر ده‌بوو و ئەم دیمه‌نه تا گو‌رپستان در‌یژه‌ی هه‌بوو. گو‌رپستانی بیرجه‌ند له‌ لیژایی گردی‌کدا بوو، قه‌بره‌کانی ئەوی وه‌کی

قولکيکی خر و خشتينه وابوون، تاق و به غدایی یان هه بوو، پيیان ده وتن «سەرداب». تەرمی مردوویان تیداویشتن و سەروبنیان به گەچ و خشت دادە پۆشی. وه لحاسل تەرم غوسل درا، نوژی مردووی له سەر خویندرا و دەست به کاری دەفنی مردوو بوون، لهو کاتەدا رووداوه یه کی سەیر و سەمەرە قەوما. رووداویک که هەتا چەند سالان شوینەواری هەر له گەلمدا بوو: چەند مانگی بهر له ئیستا «سەروان» یکی سپا مردبوو، تەرمە که یان له یه کی لهم قەبرانەدا به ئەمانەت دانابوو تا له پاشان بیەن بو مەشەد. ئەو رۆژە کەس و کاری ئەویش هاتبوون تەرمە که دەرینەوه. ئیمە لهم لاوه سەرقالی کاروباری مردووی خۆمان بووین که له ناکاودا لهو لاوه شین و گریان هەستا: سەروانی چارەپەشیان زیندە به گۆر کردبوو. ئیستا که کۆریان هەلدابوو، تەرمی سەروان له سووچیکی سەردابه کهدا هەلتروشکابوو. کفنه کهی بەدیان دریبوو و خوینی تیشک به سەر کفنه کهدا رژابوو، ترس و خوئی زیندە به گۆر بوون، بووه کابووسی سالانی سالی من.

مردن بو من بووه شتیکی کتوپر و چاوه پروانە کراو، شتیکی مەترسی هینەر، شتیکی بی بەزە یانە. مردنی تووتی، مردنی باپیره، مردنی نادر و فەریبورز (بەراچکۆله کانم)، مردنی ئەسپ، مردنی لیاولپ له بی رهحمی و خو پەستانە ی مورتەزا^۱، که هیشتا بو مردنە کهی ده گریم. مردنی ئەوانە ی گوشه و سووچیکی رۆحی ئیمەن و به مردنیان ئەو سووچه بو هەمیشە ده گەل تیشک و هەتاو و رووناکی مال ئاوی دە کا. لهو لاوه،

¹ مورتەزا که یوان دۆستی نیزیکی و خو شه ویستی شاملوو که گولله باران کرا

مردنی ئەو کەسانە ی بە روالەت زیندوون و هەناسە هەلەدە کیشن بەلام
رۆحیان وەکی ژانی دیانیکە کە بە بی دەوای سەر کردن بە گازی
ئاسنگەری بۆیان بکیشن. مردنی ئەو کەسە ی زیندوو بەلام لەو هەناسە
کیشانە ی خۆی قیزی دیتەو، دەرشیتهو. زیندە بە گۆر بوونی ئەو کەسانە ی
شەرم و شوورەیی دە کەن لە هەتاو و سەوزە لان.

نادری برام سی سال و نیو لە پاش من هاتە سەر دنیا، بەلکەم چوار
سالیش. بەلام سال و نیویک زیاتر نەژیا. مردنە کەیم بە چاوە نەدیت. لە
نیو هەو دا مرد. کە من لەو کاتە دا لەخەودا بووم. بە یانیە کە ی، ئەو کاتە ی
بە دەنگی هەللا و زەنا لە خەو هەستام و خۆم گە یان دە حەسارە چکۆلە ی
بیروونی کە لە نیوان دەرگای دەرەو و حەساری راستە قینە ی مالیدا بوو،
ئیدی تەرمە کە یان بردبوو. بەلام ئەو ی بینیم سەر سوور هینەر و کت و پەر
بوو.

فروغ کە دوو سالیک لە من بە تەمەنتر بوو و خۆی زۆر بو دە گرتم،
یە ک دوو گنجی خستە کە پۆیەو و وتی: بگەر پۆیە و برۆ ژووری! پیم
وت: بە تۆچی؟ هەر ناگەر پیمەو! وتی: رەببی تۆ لەبری نادر رۆیایە ی. وتم:
بو کوی؟ وتی: بو ژیر گل. وتم: خۆت بچیە ژیر گل! بۆچی نادر چۆتە
ژیر گل؟! بە چەشنی سەری بو «بەلی» راو ه شان دە کە دەتوت لە ریزە ی
گەورە کاندایە و زۆر شان دە زانی کە من جاری دەبی بو زانیان ئاوەزو
ئەزموون وە کو بکەم.

و لەحاسل، نادر مردبوو. من مردنە کە ی و تەرمە کەیم نەبینی. بەلام ئەو
ئەزموونە ی کە لە رووبەر و بوونەو ی دیتران لە گەل مردندا هەمبوو،

ته واوهن شتیکی دیکه بوو، چه شنیکی دیکه بوو. به سی چوار کهس دایکمیان راگرتبوو. پانایی روخساری به فرمیسک تهر ببوو. کراسه کهی تاکوو سهر سنگی دادرابوو و دیتران تیده کوشان بهو چارشپوهی له سهریه وه خزابووو سهر شانه کانی، سنگی داپوشن. باوه کوو چند دهستیک گرتبوویان، سهری له پشته وه به خشته کانی دیواره که دا ده کوتا، راست ههر وه کوو ده سال دواتر، له بیرجه ند، شهوی مردنی باپیره، ده بایه سهری به دیواره خشتینهی دیواری دالانه که دا بکوتی. سنگی کپ داگه رابوو. ئه وه دهنگی له گهروویه وه دههاته دهر شتیکی سهر بوو که ئیدی له دهنگ نه ده چوو. دهم ولیوی بو شیوه نیکی ژنانهی بی ئیختیار خوار و خپچ ببوو. - راست ههر وه کوو ده سالی دیکه له بیرجه ند له شهوی مردنی باپیره دا، ده بایه خوارو خپچ بایه. - جا له بهر ئه وهی هیچ کاریکی له دست نه دههات، ههروه ها له بهر ئه وهی دهسته کانیاں گرتبوو، نه یده توانی قره کانی برنی، یان روخساری دارووشینی، دهنگیشی دهر نه دههات و دهم و لیویشی له و خوارو خپچی یه زیاتر خوارو خپچ نه ده بوو! ههر به وهندهی قنیات ده کرد که زور به بی وازی، خوی له سهر قه برغه و که له که بو ئه م لاو ئه ولا هه لسوورپینی - راست ههر وه کوو ده سال دواتر ده بایه خوی له مردنی باپیره دا بو ئه م لا و ئه ولا هه لسوورپینی و له بو زیندانی بوونه کانی من و بو مردنی به دری و فهریبورز و بو مردنی بابم و له بو چاره پره شی دیکه ش که فرمیسکی ئینسان ئیشک ده کهن و دهنگی کپ ده کهن و دهم ولیوی خوار و خپچ ده کهن

سیخورمه یه کم له فروغ کوتا و وتم: «مه گم نالیی نادر مردوووه؟ ئه ی کوانی، درۆزن!» وتی: «مردوو شۆر ئه وه دهسته قورسه ت به ری!» له بهر

ئەو هی پۆز و ئیفادەم بە سەردا بفرۆشی، چارشپۆه کە ی لە بەر چاوی گرت و وە کی ژنانی دیکە دەستی کرد بە گریان و شیوەن بو مردوووە کە، بەلام دەمزانی ئەویش وە ک من مەبەستی نیە و هەر وا دەنوینی، لە بەر ئەو هی رووبەرۆو بوونەو هی ئیمە لە گەل مردندا شتیکی دیکە بوو. تەواو جوړیکی دیکە بوو: چەند مانگی لە مەوبەر، هەر لەم حەسارە چکۆلە یە هی ئەم بیروونی یە دا، دارە مەیتیکی دیکە بە مەیتەووە بردرابوو دەری، یە کهم دەستکەوتی من لە مردنی دیتران. - بەلام دەستکەوتی بینینی یە کهم مەرگ، لە گەل ئەو شتە دا که وا لە رووبەرۆو بوونەو هی ناراستەوخۆ لە تە ک مردنی نادردا وە دەستم کەوتبوو، تەواو هەن جیاواز بوو. ئەو بوچوونە ی یە کهم کەرەت لە مردن وە دەستم کەوتبوو، لە هەلسەنگاندن لە گەل ئاکام و شوینەوارە کانی مردنی نادر وەها سەرلیشیواوی و سەرسوورمانیکی بو پیکهینام - که لانی کهم لەو تەمەنە دا نەمدەتوانی سەبارەت بەو شتە بی لایەن بم.

کیشە که لە مردنی ژنی «خان» وە دەستی پیکرد: ئەو یە کهم مەرگە ی وا لە تەمەنی خومدا بینیم. پیم وایی ژنی خان لە تاییەفە ی باو کم بوو. پیم وایی ئەو کاتە ی مرد، تەمەنی هەشتا سالی شیرین دەبوو. وە کوو سەرپاک پیر و پاتالە کانی بنەمالە کابولی یە کی رەسەن بوو. ئاخە ئیمە، بە رەگ و ریشە کابولی ین. تەنانەت داپیره و باپیره ی باو کیم هەتا مردن نە یانتوانی شیوە زاراو هی کابولی خویان بگۆرن. دیتەووە یادم باپیرەم (که ئیمە ی نەووە کانی ئەو پیمان دەوت خان بابا) بە «حە یوان» ی دەوت «ئە یوان».

کورتی بپرینه وه، ژنی خان «شوخ» یکی ته و او عه یار بوو. من ئەم وشه یه م بو یه که م جار وه کی ئاوه لئاوی ژنی خان بیست و ئیستا که ش به بیستنی ئەو وشه یه روخسار و قه لافه تی ژنی خانم دیته وه بهر چاؤ: به و ده سماله سپی یه وه که توند له ژیر چه ناگه یدا سه نجا قی ده کرد، سه نجا قه که ی بنیکی خر و درشتی بوو، - شتیکی چه شنی مرواریه کی بیچکولانه - به ژن و بالایه کی بوو که ته نانه ت له م ته مه نه شدا هیشتا وه ک تیری خه ده نگ راست بوو. «شوخ» له مانای قسه زان و حازروه لام و توپ و ته شه ریژ و شوخ و شه نگ، ئەو ئاوه لئاوانه ی ژنی خان بووی. تاقه قسه یه کی حازرانی مه جلیس و مه کۆیه کی له بهر پیکه نین ده تراند. ئەلبهت لیحالیبوون له م وتانه ی بو من نه ده کرا. به لام یه کی له شوخ و شهنگی یه کانیم له یاده، نیوهیم به چاؤ بینی و نیوه که ی دیکه شی ئەو کاته ی دایکم بو دیترا نی ده گیرایه وه بیستم:

ژنی خان و دایکم ئیمه ی منالانی مالئیان بردبوو بو شه قام هه تا شتیکیان بو بکرن، کهوشیک، لیباسیک، گۆره وییه ک، شتیک. یه ک دوو کولان له و لای مالمانه وه له و دوو پیاوه ی له سهر سه کۆی بهر ده رگای مالیکدا دانیشتبوون، یه کیان ترپکی بهر له کردبوو و و تبووی: «له گه ل خوتاندا بیهن با ته نها نه بن». هه تا ئیره ی باسه که ئیمه ی منالان - که هوش و گۆشمان لای یه کدی و لای کایه بوو - ئاگه داری نه بوو بووین. به لام کاژیریک دواتر، له گه رانه وه دا، له نا کاو رووداویکی سه یرمان چاؤ پیکه وت: له و کاته دا له شانی ئەو ده رگایه وه ده رپویشتین که دوو پیاو له سهر سه کۆکانی بهرده م ماله که دا دانیشتبوون، ژنی خان کت و پر رۆیی و له سهر ئەژنۆی یه کی له و دوو پیاوه دانیشت، دوو تری له پاش یه کی که ند

و وتی: «سپاس بۆ ئەوەی ئاغەزادە ی خۆت لە گەلماندا نارد تا کوو تەنیا نەبین. ئەمەش قازانجی کارە کەت، یەکیان بۆ سەر ئەم لای گووپت و ئەوی دیکەشیان بۆ سەر ئەو گووپە ی دیکەت». وە لەحاسل، خووخدە ی ژنی خان ئاوا بوو. حازر جواب و شوخ و لە هەموو بار و دۆخی کدا زۆر بویر. سەرە تا کانی شەوانە لە تەلاری ژوورووی سەر حەساریدا کۆ بوونە و دەبوو. ژنی خانیش چەندان کەرەت سویندی خواردبوو ئەو کاتە ی دەمری، مەیتە مردوووە کە ی زیاتر لە ئیستای زیندوو بوونی، حازران وە پیکەنین خات . . . تا کوو وای لیھات زستانیک هات و ژنی خان مرد. دە ماودە می نەورۆز بوو و هیشتا کورسی یان لا نە بردبوو. ژنی خان نەخۆش بوو و لە ژوورە چکۆلانی کە ی خۆیدا - لە سووچیکی حەساریدا - خەوتبوو. بە یانیک، چووبوونە پرسیار کردنی حال و بالی. تە ماشایان کردبوو هەروا بە دانیشتنە وە، لە ژیر کورسییە کە دا خوا عەفووی کردوو! شیوەن لە مالیو بەرز بۆ وە. هەموو خزم و کەسیان ئاگە دار کرد هە تا کوو بین و بزانی ژنی خان مردوو. هاتن. بە گریان و قورپیان وە لە سەر و سنگی خۆیان دەدا. ماشینی «مەیت بەر»یش هات. ماشینیکی رەش و ترسینەر کە گومە زیکی ئاسینی رەنگ ئالتوونیش لە سەربانی ژوورە کە ی بوو.

تابووتە کە یان لە ماشینە کە داگرت، هینایان و لە بەردەم ژووری ژنی خان دایاننا. رۆیین و سەرولاقی مەیتە کە یان گرت و هینایانە دەری و نایانە نیو تابووتە کە وە. ئیستاش مەیت بووبوو داری ئیشک. لە نیو قەد بەرەو ژووری رادە کیشن، هەر دوو لنگی دەچیتە حەوا، لنگە کانی رادە کیشن، هەل دەستی و لە نیو تابووتدا دادەنیشی: ئەزقەزا نازانم بۆچی یە کئی لە چاوە کانی کرابوو و یەکیان نیو قووچاو بوو. دەتوت لە بەر ئەوە ی

گۆلمه زىكى ئاواى بهرې خستوو و كلاويكى ئاواى كردۆته سهر مردوو كيشه كان. نه شئه و سه رمه سته بويه له هه مان بيچم و قه لافه تى هه ميشه يى خوى دايه: ئه و بيچم و قه لافه تى جيهانيكى وه پيکه نين داويشت، به لام روخسارى خوى شوينه وارى كه مترين پيکه نينى تيدا نه بوو و ته نانه تاقه هيليك له و هه موو هيل و پيله ي روخسارى نه ده جوولانه وه و هه ر قنياتيان ده كرد چاودا گرتنيكى به نه هينى بکه ن له و كه سه ي زياتريان خوش ده ويست.

گريان راسته وخو بوونه پيکه نين و قاقا و له و كاته شدا دواين په رده ي ئه م شانۆيه ش قوت بووه: بو ئه وه ي مردوو به ته واوه تى له تابووتدا راكشى، مردوو به ره كان به ناچارى پشتى تهرمه كه يان شكاند. له گه ل ته قه ي شكانى پشتى، ديسانه كه پيکه نين راسته وخو بووه گريان. ئيدى خهريك بوون تابووته كه هه لگرن و برۆن، كه سيك هه راي كرد: «راوهستن! راوهستن! ئه كبه ر چوو به رده به رماله كه بينى، به بى به رمال چۆن ده بى؟ ئه ي جيرانه كان چى ده لين؟!» تابووت هه ميسان نرايه وه سهر عه رزى تاكوو په رده به رمال بگاتى. ئه كبه ريش كه پشوى سوار ببوو گه يشتى و به رماله كه ي گه ياندى. به لام له گه لكوو به رماله كه يان كرده وه و به سهر تابووته كه يداندا كيشا و ويستيان هه ليينن، ژنى خان به شينه يى راست بووه و دانىشت. به شيك له به رماله كه له سه روجاوى داخزا خوارى و ئاي له و سه يره! ئه و چاوه ي وا نيوه ي كرابوو وه ورده ورده كرايه وه. راست له و كاته دا كه مردوو به ره كان له تووره ييدا ده ميان كردبووه: ئه سته غفوره للايان ده وت. ژنى خان به پيى خووخده ي خوى - به لكه م بو ئاخه كه رته، رق و تووره بوونى مردوو به ره كانى به شمشالى تريكى زور دريژ و پر

ناز و نووز وەلام داو. چۆنیش؟ وەها که نه ک هەر گریان بوو پیکەنین، پیکەنینیش بوو تالانەو و بە سەر تەختی عەرزى حەساریدا. کاتیک که له ئاکامدا مردوو بەره کان هەر وەها بی ئیختیار له پیکەنین، تابوو تە که یان دەبرد، یه کى له ژنانى ماله وەم بینى که (دەلیی ئەم دوینی یه بوو!!) بهو چاوانەو وە که له بەر زۆر پیکەنین پر له ئاو بوو بوو پیکەنینە که ی حەشار دا، پەردە ی نیوان قامکە که له و قامکی ئامازە ی لەم سەرەو وە بوئەو سەر بە گاز دەگرت، تف و ئاوی داویشته عەرزى و دەیوت: «لا اله الا الله، خوایه بۆمانى به تاوان نەنووسى!!» بەلام هەمىسان حیلکه یه کى لیههستا، ئەم کهرەتە توند و تیژتر و زیاتر ئیخسیری لار و له نجه ی پیکەنین بوو. چ دەسکه و تیک له یه کهم رووبەر وو بوونەو وەم له گەل مەرگدا!

بەلام مردنى نادر (که دوو سى رۆژیک بەرله مردنه که ی له بو زیندوو مانەو وە که ی به جاریک هیوابراو و ناهومید بیوین) دیمەنیکی تازه ی پیکهینا که بو من زۆر بی چاوه پروانى بوو. رۆژی بهر له مردنه که ی، کاتیک له گەل دایکما (که ئالۆزاو و ناهومید، بو دوایین کهرەت نادری بردبوو نەخۆشخانە ی ئامریکایی هەتا دوکتۆر جوابی بکه ن) دە گەراینه وە بو مالی، نادر له فەیتووندا به سەر چارشپۆه ره شه که ی دایکما رشاو. دایکم چاوه کانی پر له فرمیسک بوون و وەها به دست ئەو ژان و ره نجه وە که دلی ده گووشی که و تە گریان که بوو هۆی سەر سوورمانى من.

بۆچی ئاوها ده گری؟! له راستیدا نەمدەزانى. به لکه م خۆشحال و چاوه پروان بووم که دیسانه کهش وه کوو رۆژی مردنى ژنى خان چینیکی باش و پر به دل پیکەنین. به لکه م له نیو دلما خودا خودام بوو تا کوو نادر

زووتر، تهنانهت ههر ئه لجانه که له فهیتونه که دا بمری هه تا وپرای مردنی
ئهو، دایکم دیسانه که وه کوو ئه و روژه پیکه نی و ئه م گشته خه م و خورپه
و په ژاره یه که وا به رهنگه په ریو و لیوه له رزو که کانیه وه شه پۆلان ده ده ن،
له یاد به ریته وه.

نادر مرد، ههر ئه و شه وه، له کاتیکدا که من له غورابی خه ودا بووم.
به ئام به یانی، ئه و کاته ی به زه نا و هه را و هه لالا له خه و راپه ریم و خوم
که یانده حه ساره چکوله ی بیروونی، ئه و شته ی بینیم به پیچه وانیه ی
ده سته که وتی بوو وا له مه و بهر له مردن بووم. ههر ئه وه ش بوو که سه رم
سوورما.

فروغ وتی: ”بگه ریوه ... برۆوه ژووری“. وتم: ”بو کوی؟“. وتی: ”بو
ژیڕ گل!“ وتم: خوت بچی ژیر گل، بوچی مه گم نادر چۆته ژیر گل؟!“
چه شنیک سه ری به نیشانه ی سه لماندن راوه شانده که ده توت له ریزه ی
گه و ره کاندایه و زۆر شتان ده زانی که من ده بی جاری، جاری بۆزانی ئه و
شانه ئاوه ز و ئه زمون کو که مه وه. ئه و شه وه ش سیزده به ده ری
خاکه لیوه ی سالی هه زار و سیسه د و حه قده، له نیو دالانی ماله که مانا له
بیرجه ند، کاتی دایکم به ده م ولیوی خپچ و خوار و گریان و شیوه نه وه خوی
بو ئه م لا و ئه ولا راده ژاند به فیکرمدا هات: ئه و روژه فروغ هه قی بوو!!

له سالانی رابردوودا

ئو پوول و پارهیهی که باو کم بۆمانی ناردبوو، زۆر به ئینسافهوه له نیوان ئه و کهسانه دا که قهرزیان له سه زمان بوو دابه شکرا، چونکه ته وای پووله که نه وه د تمه ن زیاتر نه بوو. ده توانین بلیین له سالی ۱۳۱۷ی هه تاویدا نه وه د تمه ن خه زینه یه ک بوو، به لام نه وه ک له کاتیکدا که قهرز و قوله تا گه رووی ئینسان هاتبیتته سه ری. که چی قهرز تا قورقوراچکه مان وه ژوور کشابوو. کورتی بپر مه وه، پاره که مان له نیوان خاوه ن قهرزه کان دابه شکرد. باوه گه وره م و دایکم له سه ر هه ر به شیک که ساخ ده بوونه وه، دایکم پاره که ی ده ژمارد و ده یدایه ده ست سوغرای قهره واشمان و پیده وت: ”هه ک بۆت بمرم دایه گیان! مانووبووی؟ به لام قه یناکه، پاره ی ئه م جه عفه رئاغایه ش به ره و بیده ری، له ده وری سه رت گه ریم! پیی بلی خودی «جه ناب سه رگورد» یش ماوه یه کی دیکه ده گه ریته وه.“

باو کی سیاچاره م ئه وه نده له پله ی سه رگوردیدا ما بووه، جه ناب سه رگورد، ئیدی ببووه ناوی. به تایه ت دایکم وای پیخو شبوو هه میشه به پله ی سوپایی قاوی لییکا. له م کاره شیدا تواناییه کی سه یری بوو: چه ند سالی له مه و به ر، باو کمی به «سولتان» قاو کردبوو، به لام له گه لکوو کلاوچه رخانیک به سه را هات و باو کم پله ی «یاوه ر» ی وه رگرت، له کات وساتا سولتان بوو به یاوه ر. ئه و کاته یش که ئه مر کرا له جیاتی یاوه ر ده بی بلین «سه رگورد»، دایکم چه ند کاژیریک نیوچه وانی تیکننا و ده یوت:

”پفففف . . . قسهی قور! سهر گرد! ئاخه ئهمهش بوو به ناو؟! پفففف . . .“

به لام گومان زوری نه خایاند و دایکم ههر لهو رۆژه وه به ههمان له خوبایی بوون و خوبادانه وه پپی وت سهر گورد. ده توت سهر گوردیش قاو کردنیکی ئه ویندارانه یه، وه کوو: «په لهنگه شهیتانی گچکه» یان «سهر داری خهونه زیوینه کانی من». کورتی بپر مه وه، سوغرای بی ئه نوا (کیژیک ته مهن به قهرا ته مهنی ئیمه، که به دریژی چهند سالیکی وه کوو یه کی له منالانی ماله وهی لیها تبوو و له بهر قه لافه تی زه لام و مه مکه زور هه لمساوه کانی، ها کا له مال وه ده رده کهوت زار و دهم ولتیوی به قال و چه قال و قه ساو و نانه وا ئاوی تیده زا) ئه وه نده رۆیی و هاته وه و رۆیی و گه راوه و هه میسان یانزه تمهن و پانزه تمهن و ههشت تمهن و سی تمهنه به شه قهرزی بو ئهم و ئه و برد، له قاچ و قول کهوت و له وانه بوو رووی لیها لمالی و وه جواب بی که ئیدی ئیشی قهرز دانه وه کوتایی هات. له ته واوی پاره که هه ژده تمهن مابوو که دایکم به زوری ئه و پینج تمهنه ی وا دواین فلسه کانی پاره ی بابه گوره م بوو و له مه و بهر به قهرز لی وه رگرتبوو، پپی دایه وه و سیانزه تمهنی پاشماوه ی پووله که شی جاری له بو مه سرف و موخارجی پیوستی ماله وه لای خوی راگرت، تا کوو بزاین خوا چی ده وی و چی ده کات!

له وان رۆژاندا، تازه ببومه پۆلی چه وته م، به لام باوه کوو تا ئه و رۆژه منالیکی دهرس خوین و به هوش و گوش و سهر کهوتوو بووم، له نا کاودا

شتیک له منا ژيروژوور ببوو! رووداوه که ده گه پرتتهوه بو سی سال له مهو بهر که له ژيانی قهره ج ئاسای بنه مالهدا، ريگه مان که وته شاری «مه شههد». ئەو کات من سالی چواری سه ره تاییم ده خویند و له قوتا بخانه یه کدا بووم به ناوی «ئیبني یه مین». له جیرانه تی ماله ئیمهدا بنه مالیه کی «ئهرمه ن» بوون که دوو کیژی عازهبیان بوو و ههر دوو کیان سه رقالی فیربوونی پیانو بوون. بری ئاوازی موسیقارییان ده ژه نی که چه شنی وینه ی سهر به رد له زهین و هوشی ناسازی منا مایه وه و سالانی دو اتر پیمزانی ئەمانه ئۆتووده کانی «شو پهن» بوون.

ههستیکی عاجباتی و سه یروسه مه ره که له م مه شق و ده ور کردنه وه یه و به تایبته له دهنگی پیانو که وه له منا پیکهات، منی به جاریک و ته واوه ن کرده هه وایی و شیت و شهیدای موسیقا. (سالانیک دو اتر، روژیک ئەم قسانه م بو «نیما» گپرایه وه، ئەویش له ولامی قسه کانی منا وتی پیانو دهنگی دایکانه ی ته واوی جیهان ده نوینئ). له بهر ئەوه ی که زیاتر گوئ بیستی دهنگی پیانو که بم، له و کاو لاشه ی پشت ماله که مانه وه که عه ماری سووته مه نی هاوسی نانه واکه مان بوو، ريگایه کم بو سه ربانی ماله پیانو ژه نه کان دۆزییه وه و له وه به دوا کارم بو په یا بوو! به دزه دزه ده خزامه سه ربان و له پشت کولاو که ی ماله که یاندا راده کشام و چه نده ها سه عات پیملی دارژانی ریژنه ی ئەو موسیقایه ده بووم که شتیکی ته واوه ن نامۆ و نه ناسیاو بوو. جاریکیان ههر له وی له خه وا مابوومه وه، ته واوی جیهان به پی وشوینمه وه گه رابوون. ئەو کوتان و تیهه لدانه ی له سهر ئەم کاره

خواردم، راست وه کوو برک و ژانی شههید بوون ره سهن بوو و موسیقای له گیانی منا نایه سهر کورسی و پله و پایه یه کی به رزتر. نه و شته ی که له پیناویدا ده توانی و «ده بی» ئیش و ژان بتگری و ره نجی بو بکیشی، هه تا گه یشتن به و شته توانای مه سیحایی خوی باشر ده کار کات. نه و ماشووق و نه وینه ی که ده بی له ودا بمری.

موسیقا ته واوی بوون و نه بوونمی داده گرت و و چونکا نه مده زانی موسیقا چیه، حالت و دؤخیکی له دهروونما پیکدینا چه شنی یه که م ههسته نه ناسراوه کانی بالغ بوون: تیکه لاویک له تام و چیژ و ئیش و ژان، مردن و له دایکبوون و خوا ده زانی چی دیکه ش!

به م چه شنه بوو که ئیدی نه مده توانی دهروهستی دهرس و مه شقه کانم بییم. به لام دایکمان ببوو ده ربه دهری دهرس و مه شقی ئیمه: میرده که ی وه لا نابوو، بابم له قوولایی و ناخی لمستان و ههرده شوره کاته کاند، شاربه دهری شه رافه تی خوی بوو - دایکم له شاره کان و شاروچکه نیزیکه کانی شوینی ئیشی باو کمدای ئیمه ی دهنارده بهر خویندن و به م پییه له کاری دهرس و مه شقی ئیمه دا توندی و گوشاری له راده به دهر کردبوو و چرکه و خوله کییک ده سبه ردار نه بوو، هه ق بهو بوو: شتیکی کردبوو جیگری ته واوی به خته وه ریه کانی خوی، ده یجا مافی خوی بوو به وردی بزانی له جیاتی به خته وه ری چی وه ده ست ده که وی. ده سا له بارودؤخیکی ئاوادا، منی بی قه در و قیمه ت، تام و چیژی موسیقام کردبوو جیگری ره حم و ئهرک و لؤژیک، کردبوومه جیگری گشت هوکاره کانی ژیانی دایکم.

وه کوو سه گ لیدان و تیپه لدانم ده خوارد، به لام نه مده توانی سه رقالی خویندن و نووسین و دهرس و مه شق بم و پاکنووسی ماتماتیک و دیکته بکه م. دووپات و چند پات کردنه وهی ناو زهینم له و شته ی که له سه رباندا ده مبیست، چیدی دهر فته و مؤله تیکی بو بیستن و گوی رایه ل بوون بو فهرمایشته کانی ماموستا و ناموژگاری مودیر و هه ره شه و گوره شه ی مه لا نه ده هیشته وه.

ئه م ئه وینه شیتانه یه ی موسیقا تا چند سالیک له مه و بهر هه روا له مندا مابوو. چما ئه و ژیا نه قه ره ج ئاسا مال به کو له مان نه بایه و ئامان و ماسان و ئاراو قارایه ک هه بایه و بیته و له پاش ئه وه ی به خه یالی خو م سه ربه خو ییه کم وه چنگ که وت، ئه و شیواوی و لیکه و مانه سامنا که ی دوا یه م به سه ر نه هاتبا، (کاره ساتی ژن هینان)، چما دوور بوون له ناوه ندی شارنشین سهرده می منالی لیم گه رابا بزانه شتیک به ناوی موسیقا هه یه که ده کری فیری بی، که «ته نانه ت ئه مه شم نه ده ناسی و نه ده زانی» و چما له پاش هه موی ئه م چمایانه توانای پاره و سامانی بنه ماله یه ک که له زه لکاوی هه ژاری و نه داریدا چنگه پلماسکه یان بوو و تاک و ته را هه ر به «ته له سم» ی «جه ناب سه گورد، جه ناب سه رگورد» له دارمان و نقووم بوونی کارای خو یان به رگریان ده کرد، ئیزن و دهر فته تیان بدایه و دهرسی موسیقا مۆسقی خوتندبایه، گومانی تیدا نیه وه شوین موسیقا ده که وتم. موسیقا ببوو هه وین و خو زیای من به بی ئه وه ی لانی که م بزانه که ده توانی ئه وین و خو زیای مرو ف بی. ده یجا ئه وین و خو زیاشم نه بوو، موسیقانا هومیدی ره های من بوو: نا هومیدی ئه و کیره ی که ده بایه به کور له دایک بایه که چی به کچ ده رچو بوو!

به بیگومان ته مرۆش، شیعر له مندا گریه سهر کوت کراوی موسیقایه. ههروه کوو سالانیکی زۆر له سهر ته م برۆایه بووم و «به شقه م هه بم» که وینه و ره سمه سه مائاسا کانی فه رش و قالی، گریه سه ما و موسیقایه که ئایینی ئیسلام له حاندی ته وانه تابلۆ و نیشانهی «هام و شو یاساغ» ی داناوه. سالی دواتر که ژیا نی چه توونی شاری مه شهه د هه مدیس ئیمه ی گه رانده وه بو «به لوو چستان» باریک خۆزیا و نه توانین و ناهومیدیم له سهر دل بوو. ناهومیدی له «تیکه ل بوونی موسیقا و من». له پاش ته مه ئیدی هه رگیز وه سهر نه که وتم، ئیدی بپرابر نه بوومه منالیکه ی درس خوین، راستیه که ی بلیم: سوو تام!

به شه له شه ل به نمره یه کی هه ره که مه وه که ده کری که سیک بیگری له م پۆله وه ده چوومه ته و پۆل، به بی ته وه ی هیچ شتیک فیڕ بم. له بهر ته وه ی ده مزانی که ده بی خۆزیا و خولیای موسیقا له که ل خۆمدا به رم بو دۆزه خ، ئیدی ده ست و دل م بو هیچ کاریک نه ده چوو: ته وا که ئیستا نه متوانیوه پیا نۆم هه بی و ناشتوانم ته و که سه بم که دل م هاواری بو ده کا، ده یجا لیگه ری، هه رچی ده بی با بی!

جیهان و سبه ی و داها توو بو من ته وا و نه بو، هه ر هه بوونیا ن نه بوو. پۆلی پینجه م له زاهیدان و پرای بی دلیه کی نه خۆشانه ته وا و کرد. ته وا ویشی له خه ودا. نیوه سالیکی له شاری «ته به س» و نیوه سالیکی مان له شاری «مه شهه د» له سهر لیشیوا ویدا گوزه راند و له ئاکامدا، له کوتایی سالداهه میسان گه راینه وه «زاهیدان» و پۆلی شه شم به نمره ی ده «۱۰» وه تیپه راند.

قوتابخانه له بۆم به ند و زیندان بوو. له م یه کساله ی دواییدا، رووداوێک قه وما که زامی موسیقا که می که م و زۆر سارپژ کرد تا کوو جی وشوین بو

زامیکی تازه بکریتهوه. بابه گورهه - له لانی دایکهوه - (بابی دایکم) میرزا شریف خانی عیراقی کابرایه کی خویندهواری کتیب خوین بوو. بیت و هه له نه کردبی سهرۆکی «ئیرانی» شیلات^۱ بوو و زمانی رووسی زۆر چاک دهزانی. کابرا له بهر خاتری دایکم - که کچی بوو - دهستی له ئیشی گرینگی خوی هه لگرت و هاته لای ئیمه تا کوو سهرپهرشتی کیژه دهر به دهره کهی و مناله کانی بکات. کابرایه کی به تهواو مهعنا رازاوه و پهروه دهی سیسته می خانزاده کانی رووسیای کۆن، که له شوین و بارودۆخی رامیاری دهورهی «تیزار» - شای رووس دا پهروه ده بیوو. کتیبه کانی به ره گ و ریشهی گیانیه وه به سترابوونه وه. چهنده ها یه خدانی کتیب هه بوو و منیش دهستم کرد به خوینده نهی کتیبه کانی.

راست دوانزه سالان بووم و باش له یادمه یه کهم شتی که خویندمه وه کورته چیرۆکیک بوو به ناوی «چاوهش»، نووسه ره کهی «هانری بۆردۆ» و وهر گپه کهی له فه ره نسیه وه بۆ فارسی «پهرویز ناتل خانله ری» بوو و له بلاقۆکیکی گچکهی به ناوی «ئهفسانه» دا چاپ بیوو. ئه م بلاقۆ که هه میسه بۆ بابه گورهه دههاتو ئه م کورته چیرۆکه سی چوار لاپه ره ییه که هه ره له بهر کورت بوونه کهی بۆ خویندنه وه هه لبژیردرا بوو، ئاگری متالی له منا داگرساند و بووه جیگری ئه و خه م و خورپه و ناهومیدیانیهی به هۆی موسیقاوه ئیخسیری بیووم. هه قالی ئه و سهرده م، مه ممه د مالکی بوو «که له وه پاش بربابره نه مدیته وه، به لام له وه به ئاگام که له مرپۆدا له سهرۆکه مله وره کانی دایره ی شه مه نده فه ره» گیرۆده ییه کی شیتانه مان سه باره ت به

¹ - دایره ی کاروباری راهماسی

یه کدی بوو و شهو و روژمان پیکهوه راده بووارد. چیرۆکی چاوهش
ئاگریکی وههای هاویشته ناو بارووتی گیانمهوه که شهو چیرۆکهه «به
خه یالی خۆم» کرده شانۆیه ک و شانۆنامه یه کم بو نووسی. هه ر به دهست
بریکمان بیتاقه «بلیت» نووسی و نرخه که شی بووه «هیممه تی خۆتان»،
چونکه ده مانزانی کهس فلسیکمان ناداتی. له یادام دایه ته نیا که سیک که
پوولی دا، ئوستواریکی سوپایی بوو که له ژیر دهستی باو کما کاری
ده کرد، به لام ملک و ماشیکی زۆری له شاری «بیرجه ند» دا هه بوو، به
تایهت باغاتی زه عفهرانه که ی که له ناوچه ی «خوسووف» دا به ناوبانگ بوو.
ئه م پیاوه به دهست و دل بازی و سه خاوه ته وه له قه بال بیتاقه که مان دا پینج
تمه نی داینی که له وه یامدا سامانیکی شایانه بوو و چونکه نه مانده زانی
چی لیکه یین، بو ماوه یه کی زۆر لامان مابوو تا ونمان کرد. ده ی به م
چه شنه بوو که له ناکاودا ئه وینی گه وه ری موتالا کردن بووه جیگری
ئه وینی هیوا بردراوی مؤسیقا. ئه م ئه وینه ش شهو کاته ی له یه که م سالی دوا
ناوه ندیدا له گه ل کتیبی موتالی «لیکتوور» دا به ره و روو بووم گه یشته
ئاستی شیتایه تی. ده توت دهستم گه یاندبووه سه رچاوه ی جادووی هه موو
ئه وینه کان.

چیرۆکی «چاوهش» به زه یندا تیپه ر ده بوو و لیکتووری پر نه هینی له
به ر چاوم قوت ده بووه و به خۆم دهوت: «به بی گومان زۆر شت له م
کتیبه دا هه یه که «چاوهش» له ئاستیدا چه شنی دلۆپ له هه مبه ری زه ریادایه».
به لام له قوتابخانه دا، ئه وه یان دیپ به دیپ و و شه به وشه به ده رس پیده وتین.
ئاخه کوانی وزه؟ کوا تابشت و ئارا و قارا؟

دهمه ویست تهواوی به جاریک هه لئووشم. به لام چۆن؟ به یارمه تی «دیکشنه»^۱. دۆزینه وهی ئەم خاله که کتیبیک به ناوی دیکشنه پ هه یه و کللی ئەم نه هینییه یه، دۆزینه وهی «ئاوی حه یات» بوو.

ئهمه راست بوو. به لام ئەو پووله ی که بکری کتیبیکی ئاوا گرانبایی پی بکردی، کوانی و له کوپیه؟ چ روژانیک که له پشت جامی کتیب فروشی راده وه ستام و ئەو ته نها دیکشنه ره فره نسی به فارسیه م سه یر ده کرد، دلی ده رفاندم و له جیهانی خه یالاتدا لاپه ره کانیم هه لده داوه و . .

چهند چه لان مه زنده که یم له کتیب فروش پرسیار کردبوو: بیست و چوار قران! (کوانی ئەم گشته پووله؟ ئەمه که نجی قاروونی دهوی) هه ر لهو روژانه شدا بنه ماله دیسان کوچی کرد بو مه شهه د، دیسان به بی باو کم. ئەو لهو کاته دا له قشوونه کانی سنووری ئیران و ئەفغانیادا بو مه ئموورایه تی نارد رابوو، هه روه ها له گه ل خوژیای دیکشنه ردا ده سووتام که داخه که ی چه شنی داخی مؤسیقا مزرو سووتینه ر بوو. یه که م مانگه کانی شاری مه شهه د به خه می دیکشنه ر و خه می ده سته نگی بنه ماله وه تیپه ری، هه تا له ناکاودا - ئەو نه وه د تمه نه پووله ی باسم کرد گه یشته ده ستمان. بری له قه رزه کان درانه وه و سوغرا چهند جاریک روپی و گه راوه و له ئاکامدا هه ژده تمه ن ماوه که له نیوان قه رزه که ی باوه گه وره م و موخاریجه پیوستیه کانی بنه ماله دا دابه شکرا. بابه گه وره، ئەسکیناسه پینج تمه نیه که ی خو ی نایه نیوان کیفه باخه لیه که ی و کیفه که ی هاو یشته گیرفانی کوته که یه وه. جا ئەمجار به جوانی و زه ریفی هه ر وه کوو عاده تی

¹ - فره هه نگنامه - وشه نامه

هه میسه یی خوی بوو، به شانه ئاسینه گچکه کهی سه رقالی شانه کردنی سمیله ئه ستووره کانی بوو. من له پشت شووشه که وه ته ماشایه کی کۆته کهی بابه گهوره م کرد - به رهخت ئاویره که وه هه لواسر ابوو. هه لله رزینیکی پر له نه فرهت دایگرتم: ئاخ! بیت و دهست دریژ کهم، دیکشنه ره کهم وه چنگ ده کهوی! سالانیک دواتر نامیلکه یه کی گرینگم خوینده وه سه بارهت به تیور و پراکتیک. به لام ئه و رۆژه کاتیک کرده له دایکبوو، زانست هیشتا له قوناخی ده له مه ییدا بوو. له راستیدا ئه و برپاره ی هیشتا نه گیر ابوو، وه ها خیرا بووه کرده، که ئه و کاته ی ئه سکیناسه کهی بابه گهوره مم ده نایه گیر فانه وه، وا بزانه نه ک هه ر بوئه وه ی بیمه خاوه نی، برپارم نه دابوو، به لکوو هیشتا سه رقالی ئه وه بووم چۆنی بدزم؟ چۆنیه تی دژ کرده ی بنه ماله کهم له م کاره بی پیشینه یه دا هه لده سه نگاند و شهرم وشووره یی ئه م کاره هیشتا فکرم له وه ده کرده وه بلئی ئه م کاره وه ک ده لئین «دزی کردن» بی، بیتوو وایی، ئه م حوکه که ده لی: «هیلکان دز ده بیته هوشتر دز» بلئی له گه لیدا یه ک بی؟ ته نانهت وای بو ده چم له ئاخریدا هه ر به م هۆکاره وه توانیم خۆم ره زا بکه م و داگیر کردنی پوولی بابه گهوره سه لمینم، که به سه ر سوورمانه وه بینیم کار له کار ترازاوه! به بی گومان ئه مانه ئه فسانه سازی نین، ساخته و پاخته کردنی رووداوه یه کی گچکه نین: له یادمدا یه باوه کوو له مه و بهر بینبووم ئه و پووله ی بابه گهوره ده یهاویته کیفی باخه لی کۆته که یه وه، ئه سکیناسیکی پینج تمه نییه، ئه و کاته ی که وا بینیم و له بو مه بهستی داگیر کردن دهستم لیکه وت، تازه ئه و کاته لیم روون بووه که من ته نها نیوه ی ئه و پووله م ده وی. ده یجا له حاندی ئه و نیوه یه دا که پیوستیم پی نه بوو، زور په روش بووم و ههستی

شهرمه زاری و بی ئه نواییم کرد. زۆر به وردی هه ر ئه و بیست و شهش قرانه م به دزی ده زانی که هه وجیم پپی نه بوو!
ده یجا پوول به ساناییه کی بی باوه رانه وه هاته گیرفانه وه، چما باسی شهرمه زاری و گومان و نه فرهت نه کهین، به گویره ی ئاو خواردنه وه، وه ها بی سه ره تا و سانا و کت و پر، که به راستی وه چنگ که وتنی دیکشنه ره که، که ئه و گشته خۆزیا و حه سه ره ته م بو خواردبوو، باوه ر نه ده کرا.

کتیب فرۆشی «زه وار» له قاتی خواره وه ی بینای چوار نه هومی به ناوبانگی مه شه ه د بوو. به پۆز و ئیفاده ی ملیار دپریکه وه که سه رقالی کرینی رۆلز رۆسی هه ره گرانی جیهان بی، دیکشنه ره که م کرپی. له شانی باخی گشتی نه ته وه ییدا کافیه کی گچکه ی لیبوو که لیموناد و پالووده و به سته نی ده فرۆشت. کاژیریک له وی دانیشتم و یه ک له دوای یه ک سی پالووده م خوارد. ئاخه ده بایه سه ری پاشماوه ی ئه و پوولهم به گو مدا کردبایه، ده بایه شوینه واری تاوانه که بشۆرمه وه. به لام هیشتا دژواری گشتی و سه ره کی کاره که م بو وه ده رنه که وتبوو: سی پالووده، به هه موویه وه ده یکرده سی عه باسی. ئه مه که ی ده گاته بیست و شهش قران! له گه ل خواردنی هه ر پالووده یه ک و جاریکم کتیه که هه لداوه، یه که م که رهت سه یری وینه کانم کرد، له دوایین که ره تدا که وتمه هه ولی ئه وه ی بزانه م به زبانی فه ره نسی به به سته نی ده لین چی؟ سه یره! ئاخه چۆنی بدۆزمه وه «ئه لبهت دیکشنه ره که فه ره نسی به فارسی بوو!» له بهر ئه وه ی نه ریت و یاسای ئالفابیتای وشه نامه م نه ده زانی هه ر وه کوو که ریکی له قوردا بچه قی، دامابووم. ئاخه چۆن ده کری بو دۆزینه وه ی واتای هه ر وشه یه ک ده وریک

کتیبه که هه لده مه وه: - بابه گه وره ی هه ژارم شهوی دواتر نه هینیه که ی بو کردمه وه و چۆنیه تی که لک و هر گرتن له فرههنگ و وشه نامه ی فیر کردم - پاشماوه ی پووله که م بهم خۆپایی و خیرایانه ته و او نه ده بوو. له و برپارانه ی که بۆم گرت چی لی بکه م، یه کیان ئەمه بوو: له شوینیک له ژیر گل و خۆلدا حه شاری ده م، به لام که لله ی زه لام هیشتنا هر له ژیر لیفه دا بوو، ته نها ئەو کاته ی که گه ی شتمه نیژیک مالی خۆمان ئەمه م بو دهر که وت: یانی به م دیکشنه ره وه برۆمه ژووره وه؟ ئەدی پرسیارم لینا که ن ئەمه ت له کوی بوو؟ بوومه سه هۆل! چهند که ره ت به ده وری گه ره کی «سه راو» دا گه رام و فیکرم کرده وه، عه قلم سه رهنده ری نه کرد. دلّه کوته ی ئەوه م بوو که به دیکشنه ره وه به کتیبه ی لیکتوووردا بچمه وه. به لام ته نها ریگای چاره سه ر کردنی ئەم کیشه یه، ریگه ی هه ره ناهومید که ره وه بوو: گه رانه وه بو کتیفرۆشی «زه وار» و تکا کردن له کابرای کتیفرۆش: (بی زه حمه ت ئەم کتیبه م تا سبه نیی به ئەمانه ت بو راگره، تا کوو له م ماوه یه دا فکریکی بو بکه مه وه) ته قریبه ن گه ییومه ته وه ئەو شوینه ی بیست شه قاوی بمینی بو چوار نه هۆمه که، له ناکاودا کیلی ئەم نه هینیه له ئاسمانه وه به ربۆوه بهرپیم . . .

بنه ماله ی دوکتۆر «ن» ته قریبه ن هاوسیمان بوون و کوره که یان - عه بدووللا خان - هاو قوتا بخانه ییم بوو، ئەلبه ت هاو قوتا بخانه یی، نه ک هاو پۆل. ئەم عه بدووللا خانه به راستی عاجباتی و سه یر بوو، ئەو شته ی وایی نه ده کالاهه ئەمه بوو که قوتابی پۆلی سیی دوا ناوه ندی بیت. زیاتر شیایه ئەوه بوو گاراجدار یان ده لالی سه ودا و مامه له ی ملک و ماش بی. قه لافه تیکی ئەستوور و قه د و گیالیکی کورتیله و زگیکی تیکسمرای

بوو، زور سهیر چوار شانه بوو. چاوه خپله کانی که له پشت چاویلکه کانیدا له قاپ گیرابوو، بووه هوی ئه وهی کاتیک که بو یه کهم که رهت له ته مه نمدا رسم و وینهی «ژان پؤل سارتهر» م بینی، به ینیکی زور زه ینم کولیه وه: (ئهم کابرایه م له کوی بینیوه؟) له یه کهم چاو پیکه وتندا ههستیکی سهیری له مرؤفدا پیکدینا: ههستیکی به راستی له مه چه توونتر بی که پیاو بتوانی ته مریکی لیدا (له چنگی رزگار بی). هه ر به ک هو کاره وه، قه لافه تی به چه شنی سه ره هوشتریک به سه ر زه ینی مرؤفدا ده که وت و ئه شکه نجه ی ده کرد. ره نگه بر وا کردنه که ی بری دژوار بیت و بلیم: من نه هینی ئه م ههسته گه نه ئاساییه م سی سال دواتر بو ده ر که وت، ئه ویش ته واوه ن به هه لکه وت. راست وه کوو (شازاده بیچکوله) له و کاته دا که ریوی باس و خواسی «مالیوون» ی بو ده کات، یانی ته قریبه ن له پاش مردنی سؤراب، تازه بو ی ده ر که وت بوو که خاک و گل، مالی و دهسته مویان کردووه.

نه هینی عه بدوللاخان ئه مه بوو که ده توت بیچم و قه لافه تی به پیچه وانه ی ته مه نی سوورابوو: له جیاتی ئه وه ی قه لافه تی وه کوو ته مه نی له منالی را به ره و پیری بر وا، له پیری وه به ره و لای منالی ده گه راوه. له وه ده چوو سالان پیر بووی و ئیستا خه ریکه به ره به ره ده بیته تازه لاویک. زردایکیکی سه رسام هینه ری بوو که دلی دوکتوری دزیوو. جا له بهر ئه وه ی عه بدوللاخان بوونه وه ریکی به راستی به دره زا و خوینتال بوو که مسقالیکی به دوو خه لوار ههنگوینه وه نه ده خورا، له مالیدا وه کوو کتیه کونی دوغای لیها تبوو، - نه ده کرا حه وای دن و نه ده کرا له گه لیدا هه لکه ن - ژووریکی بهر ده رگای حه وشه یان پیدا بوو هه تا هه ر گوویه ک

ده کا، له ویدا بیکا. پوول و مانگانه یه کی باشی له باوکی وهرده گرت، خوارده مه نی و جلوبه رگی دابین کرابوو، ئیدی کهس کاری به کاری نهو نه بوو. ده یجا عه بدو لئاخان هموو کاریکی ده کرد. بیج له دهرس خویندن: جگهره ی ده کیشا، ئاره ق و شه رابی ده خوارد، وه کوو سه رقالبوونیککی هونه ری سی تاری ده ژه نی، تهویش چ ژه نینیک؟ موسولمان نه بیستی و کافر نه بیینی! وه لحاسل، عه بدو لئاخان بووه کیلی جادووی نه هیینی من و پیکه وه گه راینه وه، له کافه ی بهسته نی فرؤشدا دانیشتن، له بالای من داوای لیکدراوی پالووده و بهسته نی و شیرنی و کولووچه یه کی زوری کرد و ههر وه کوو ده یخوارد و ده یخوارده وه گوپی له شاکاره که ی من گرتبوو. پییم وت: حه تمه ن تا ئیستا زانیویانه که سیک پووله که ی بابه گه وره ی له گیرفانی دهره یناوه. منیش دامامم هم دیکشنه ره زه لام و تهستووره چون بهرمه وه ماله وه کهس پینه زانی و چونی که لک لیوه رگرم که سیک نه بیینی، له بهر ته وه ی

عه بدو لئاخان به زاری پره وه وتی: حالیم، ئه ری حالیم. که وچکه که ی دانا، دیکشنه ره که ی هه لگرت، چند په ره ی هه لداوه، سه نگ و سووکی کرد و پرسی: بایی چه نده؟ کهر بووم و وتم: بیست و چوار قران. له سه ر سوورماندا فیتوویه کی لیدا و هه مدیس کتیه که ی له ناو ده ستیدا هه لسه نگاند. ئه لبت هم چه له وه کی شتیکی بایه خدار و گرانبایی. وتی: به ته مای له لای منی دانیی؟ ها؟ وایه؟

وتم: نا، نا. نهو کاته که لکی چیه؟ نه ئاوا! ده یتوانی ههر له کتیفرؤشیدا

بایه.

وتی: ئەه ده لپی چی؟ وتم: تۆ ئەوهنده زه حمهت بکیشه بیه
ماله که تان، من شهوی سوغرا ده نیرم و هه والت بۆ ده نیرم که ئەم
دیکشنه رهم یه ک دوو شهو به ئەمانه تی بده ری. . . له پاشان کاریک
ده که یین، مه سه له ن ده لیم: عه بدولاخان ئەمه ی به من به خشیوه. وتی: به لی،
فیکریکی باشه. به خاتر جه میه وه به ره و مال بووینه وه. به ته ما نه بووم
سه باره ت به پاشماوه ی پووله که که به م خۆراییانه مه سره ف نه ده کرا
شتیک به عه بدولاخان بلیم. به لام له نیزیکی ماله وه ترسیکی سه یر چنگی
له گیانم وهردا. له ناکاو هه زار چه شنه فیکر و خه یال له که لله م دا سه ریان
هه لدا: چه نده ها چه شن و گویره رووداوه ی چاوپه وان نه کراو که بۆی
ده چوو بقه ومین و بینه هۆی ئاشکرا بوونی نه هینییه که م، یان ئاکامه که یان
ئه وه بوو که له ئەقل به دووره من ئەم پووله م له باخه لدا بی. به لام که
چاره سه ر کردنی گرفته که م له وه دا بینی که ئەم پووله بده مه
عه بدولاخان، قیزم له خۆم ده هاته وه. ده مزانی دایکم چه نده ی هه وجی به
شایی به شایی ئەم پووله بوو، ده مزانی کاریکی زۆر هه لله م کردوو و شان
و باهۆی من تابشتی راگرتنی ئەم باره قورسه یان نیه، له هه ر لایه کیشه وه
به ری بگرم ده روونم له هه لگرتنی ئەشکه نجه یه کی زیاتر رزگار
کردوو، له راستیدا ده مزانی ریگای گه رانه وه م نیه و له خۆرا په له قاژمه و
له خۆرا خۆم ماندوو ده که م. به جوولانه وه یه کی خیرا، ده ستم له گیرفانم
ده ره ینا و ئەو پووله ی ناو مشتتم که ئاره قه ی کردبوو، به ره و عه بدولاخان
گرت و هه ر ئەوه نده م توانی پیی بلیم: بۆ تۆ.

هه‌لوا بۆ ئه‌وانه‌ی زیندوون

پیشکش به هاورپیان: بیهرووژ ئه‌سراری و ره‌حیم عه‌بدولرّه‌حیم‌زاده

فیلمنامه‌یه‌ک له ژیر کاریگه‌ری دیمه‌نیکی خیرای رۆمانی «پاپه‌تییه‌کان»ی
زاهاریا ئیستانکوډا^۱

پیرسونانه‌کان^۲

حه‌سه‌نی - غولام - سمايله‌که‌چه‌ل - مه‌شه‌دی ئامینه - چووق ئه‌لف^۳
(باریکه‌له) - تاقمی مناله‌دیها‌تی کۆنه‌پۆش - چه‌ند ژنیکی تازییه‌بار

گۆرانییه‌ک له پانتایی فیلمه‌که‌دا:

(«ئای ئای، وای وای، وای له‌هه‌وزه‌که، مریشه‌که‌چوو ئاو بخواته‌وه،
که‌وته‌نیو هه‌وزه‌که، یه‌کی چوو ده‌ری بینیته‌وه، تیکه‌وت و نقوومی ئاو
بوو، یه‌کی چوو بیکاته‌که‌باب، «با» به‌سه‌ر خۆله‌میشه‌که‌یدا تیپه‌ر بوو و. .
(

یه‌ک: شانۆ: سووچیکی مه‌یانی گوندیک

کات: پیش نیوه‌رۆ

که‌سیتییه‌کان: تاقمی منالی هه‌شت سالان تا دوانزه‌سالان سه‌رقالی
«گوێزین»ن.

¹ - نووسه‌ری نیوداری رۆمانیایی. شاملوو بۆ یه‌که‌م جار ئه‌م نووسه‌ره‌ی به‌فارسه‌کان ناساند و
رۆمانی سی‌به‌رگی «پاپه‌تییه‌کان»ی ئه‌وی وه‌رگیرا سه‌ر زبانی فارسی.

² - که‌سیتییه‌کان

³ - منال یان پیاوی زۆر له‌ر و لاواز و باریکه‌له

۱- وینه‌ی زۆر گه‌وه‌ری چه‌ند گوێزیک که له شانی یه‌ کدیدا له سه‌ر زه‌وی ریز کراون.

۲- ده‌ستی قه‌له‌شیوی منالیک گوێزیک له دۆخی مۆر هاویشتندا له سه‌ر عه‌رزی داناوه و به‌ گوشاری قامک و په‌نجه‌ مۆریک ده‌هاوی. کامیرا، به‌ شوین گوێزه‌ که‌دا ده‌روا تا ده‌گاته گوێزه‌ کانی ریزی پیشه‌وه، تا ده‌یانته‌نگیوی و بلاویان ده‌کاته‌وه. له پاشان، کامیرا زۆر خیرا ده‌گه‌رپته‌وه دواوه و به‌ره‌و ژوور ده‌مانباته‌ دیمه‌نی مه‌یانی گونده‌وه و شوینی یاری مناله‌ کانمان بۆخویا ده‌کات.

فه‌وره‌ن له پاش ئه‌وه‌ی گوێزه‌ مۆر کراوه که له گوێزه‌ کانی ریزی پیشه‌وه که‌وت، زه‌نازه‌نای منالان که هه‌ر کامیان ده‌سپیکردنی سه‌ره‌تای یاری به‌ مافی خویان ده‌زانن، به‌رز ده‌بیته‌وه:

منالان: (تیکه‌ل و پیکه‌ل): من، من، من، نۆره‌ی منه، نۆره‌ی منه

۳- کامیرا هه‌روه‌ها درێژه به‌ بزووتنه‌وه‌ی به‌ره‌و پاشه‌وه ده‌دات. له پلان و کادریکی گه‌وره‌دا، منالان وه‌ده‌رده‌ که‌ون که به‌ سه‌روپۆتراکی ئالۆزاو و شیواو و خۆلایه‌وه زه‌نازه‌نایانه و هه‌ر که‌س تیده‌کۆشی تا خۆی به‌ سه‌ر دیترا‌ندا داسه‌پینی.

گه‌شتی کامیرا هینده‌ ده‌خایه‌نی تا «حه‌سه‌نی» دیته‌ ناو «کادر»ه‌وه و به‌شیکێ گه‌وره‌ی شانۆ داده‌گری. راویستانی کامیرا

حه‌سه‌نی له به‌ر ده‌می پلاند، له نومایه‌کی گه‌وره‌دا، سه‌رباقی منالانیش هه‌روه‌ها له پانتاییه‌ که‌دا له هه‌للاو زه‌نادان.

سه‌رنجی حه‌سه‌نی به‌ره‌و یاریه‌ که‌ نیه. به‌لکوو به‌ تاسه‌و مه‌یله‌وه هه‌موو نیگا و سه‌رنجی خۆی برپوه‌ته:

۴- وینهی درشتی شووله بی یه ک که به هالقه یه کی مارپیچی له سه ریوه بو خوارئ، پیسته که یان لی کردۆته وه.

ویپرای کیشانی کامیرا بو دواوه، «جهمال» کورپی خاوه ن شووله که دپته ناو کادره وه. ئەو له دۆخیکدا له سه ر زه وی دانیشتووه، هۆش و سه رنجی به ره و مناله کانه، به بی ئەوهی ئاگاداری ئیشی خۆی بیت، سه ریکی شووله که به رده وام به عه رزیدا ده کوتی و دهم به پیکه نین سه یری منالان ده کات.

له گه ل راویستانی کامیرا، جهمال دهم به پیکه نین به ره و سه سه نی ئاور دهادته وه، هه تا شتیکی پی بلی، زاریشی ده کاته وه، به لام بوی دهرده که وی:

۵- سه سه نی له شووله که ی ئەو خورد بوته وه و زۆر موشته ری و کرپار ئاسا لیده پروانی.

۶- زه رده خه نه ی جهمال بزر ده بی و چه ند هیلیکی هیما و نیشانه ی به دفه ری و به دئه ندیشی له روخساریدا وه دهرده که وی:

هه ر وه کوو له ژیر چاورا ئاگاداری دژ کرده ی سه سه نی یه. شووله که ی به رز ده کاته و فووی لیده کا، به به شی له قۆلی دراوی کراسه که ی خاک و خۆلی شووله که، ده سترئ و وا ده نوینی که خاوه ن شتیکی زۆر بایه خداره و قه در و قیمه تیشی باش ده زانی، به لام بو چر که ساتی که مترخه می کردوو و شته گرانبایه که ی له خۆلی زه وی داوه.

۷- سه سه نی که قینی له م بارودۆخه هه ستاوه، ده لپی له گه ل خۆیدا قسان ده کات:

سه سه نی: - جا سه یری که چ ئۆین و ئەدایه ک دهردینی!

هه‌لوا بۆ ئه‌وانه‌ی ۱۰۶ ----- و: حوسین شیربه‌گی

۸- جه‌مال به‌ قۆلی کراسه‌که‌ی و ئاوی زاری سه‌رقالی ساف‌ولووس کردن و ورشه‌دار کردنی شووله‌که‌یه:

جه‌مال (له‌سه‌ره‌خۆ): ده‌ی باشه ئه‌مه چه‌شنه شوولێکی تایبه‌ته، که هه‌ر به‌ چه‌ند ده‌قیقه و که‌ره‌تیک هه‌ر وه‌ کوو ئاگات لیه ده‌بی خزمه‌تی بکه‌ی!

۹- حه‌سه‌نی چاوه‌کانی چکۆله‌ ده‌کاته‌وه، دوو سووچی لیوی شوڤ ده‌کاته‌وه و چه‌ند هیلێک ده‌خاته‌ سه‌ر که‌پۆی:

حه‌سه‌نی: هه‌ی نۆک! شووله «بی»یه!

۱۰- جه‌مال بۆ گالته‌ کردن به‌ حه‌سه‌نی پیکه‌نینیکی قه‌ستینه‌ ده‌کات.

جه‌مال: هه‌ی هه‌ی! شووله «بی»یه؟ ده‌ی باشه! فه‌رموو تۆش برۆ و یه‌کی ئاوا ساز بکه، ئه‌ی له‌ سه‌ر چی راوه‌ستاوی؟ (له‌ گه‌ل خۆیدا درێژه به‌ قسه‌کانی ده‌دا): هه‌ی، شووله‌ بی!

حه‌سه‌نی: کورتي بېرینه‌وه، به‌ پینج گوێز ده‌مه‌وی، پینج گوێزی ساخ و کاکل سپی.

له‌ کادری پلانه‌کانی ۴ تا ۱۰ دا ده‌مه‌ته‌قه‌ی منالان گه‌یشتووه‌ته‌ ئه‌م ئاکامه‌ که‌ ده‌بی حه‌سه‌نی «مه‌»^۲ داکات. له‌م بیده‌نگیه‌دا - له‌ پاش پيشنیا‌ری حه‌سه‌نی بۆ جه‌مال - که‌ له‌ نیوان ئه‌م دوانه‌ دایه، ده‌نگی منالان له‌ پانتایی پلانه‌که‌دا ده‌گاته‌ گوئی، تیکه‌ل و پیکه‌ل ده‌لین:

ده‌نگی منالان: حه‌سه‌نی «مه‌» داکا. زۆر چاکه‌، باشه، حه‌سه‌نی مه‌ داکات، حه‌سه‌نی داکات

¹ - به‌ کوردی ده‌لین، هه‌ی که‌ر، هه‌ی جۆ!

² - زاراوه‌ی میشین و گوێزینه. ئه‌و مه‌رمه‌ره‌ یان پووله‌ یان گوێزه‌ی دایده‌که‌ن.

ئەم دەستە واژە يە زۆر زوو قاوغ دە گری و منالان هەر وه کوو حەسە نی
حەسە نی دە کەن، پیکه وه به دەنگ و ئاواز دە یلینە وه . . . بە لام لە پیش
ئە وه یدا هەموو منالان پیکه وه هاودەنگ بن، جەمال کە به تەوس و
توانجە وه سەیری حەسە نی دە کات، بیدەنگی نیوان خوی و حەسە نی
دەشکینی و دەلی:

جەمال: حاح! ویل خەرجی و دەست بلاوی مە کە حەسە نی، گوێزە کانت
داچینە شین بن . . . دەبنە هەزار گوێز

۱۱ پلانی گشتی

لە دوخی کدا منالان سەیری لای حەسە نی دە کەن، تیکرا به دەنگ و
ئاهەنگ دە چرن:

منالان: (لە سەر کیشی فەعوولەن - فەعوولەن): حە - سە - نی - م - تە - دا -
کا، . . . حە - سە - نی - م - تە - دا - کا، . . . حە - سە - نی - دا - کا، . . .
حە - سە - نی - دا - کا . . .

۱۲ - حەسە نی دەم به پیکه نین هەلدەستی و بەرەو منالان دەچی و بو
دریژەدان به یاری، سەرقالی دا کردنی گوێزە کانی خوی دەبی.
۱۳ - غولام (یە کئی لە منالان) مل خوار و سەر شۆر، به نیگایە کی پر لە
تامە زرۆیی یاریه وه، به هەنگاو هەلینانە وهی لەرزۆک و دوو دلە وه بەرەو
پیشە وه دی.

منالیکی پینج سالانە ی کزو لەرو لاوازه، چاوه کانی لیل و سوور
هەلگه راون و کە پۆشی باریک بوته وه، پالتۆ کۆنیکي دراو و دریژی
لە بەردایە کە ئاتە گە کە ی دە گاتە سەر خاک و خۆلی زهوی و قۆلە کانی
دوو هیندە ی دەست و باسکی غولام دەبن.

- ۱۴- منالان وه‌ها سه‌رقالی یاری کردنی خۆیانن، ئاگاداری هیچ کوی نین.
- ۱۵- غولام له‌وپه‌ری لێقه‌وماوی و مه‌زلوومیدا به‌ ترس و دوو دلێیه‌وه هه‌نگاوێک دوانی دیکه‌ دێته‌ پیشی و به‌ دزیه‌وه مل ده‌ کیشی
- ۱۶- حه‌سه‌نی سه‌رقالی دامه‌زراندنی گوێزێکه‌ که‌ ده‌یه‌وی «مۆر» ی پی به‌هوی، له‌م کاره‌شدا ئه‌وپه‌ری ورده‌ کاری ده‌ کات و هه‌ر به‌م هۆیه‌وه:
- ۱۷- هه‌موو منالان له‌ بیده‌نگیه‌ کی ره‌هادا چاویان له‌ ده‌ستی حه‌سه‌نی یه‌ و که‌س نقه‌ و مرخه‌ی لیوه‌ نایه‌
- ۱۸- غولام به‌ ده‌نگیکه‌وه که‌ زیاتر خێسه‌خێسی دلته‌زینی سنگیه‌تی و زیاتر له‌ نالاندن ده‌چی، له‌ ناکاودا له‌و بیده‌نگیه‌ ره‌هایه‌دا به‌ پارانه‌وه و تکاوه ده‌لی: منیش گوێزین ده‌ که‌م!
- ۱۹- وێرایی بیستنی ده‌نگی ئه‌و، منالان به‌ خۆف و ترسه‌وه ده‌ کشینه‌وه و له‌ لایه‌ کدا کۆ ده‌بنه‌وه.
- یه‌ کێ له‌و منالانه‌: برۆ لاچۆ! تۆ سیلداری، ئازاره‌ باریکه‌ته‌، دوکتۆر و توویه شه‌ش مانگی دیکه‌ ده‌مری . . . برۆ سیلدار! برۆ له‌به‌ر چاومان ون به‌!
- ۲۰- غولام گریانی دیتی، سه‌یریان ده‌ کا و به‌ روخساریدا دیاره‌ له‌وانه‌یه وه‌ گریان که‌وی.
- ۲۱- یه‌ کێ له‌ منالان ده‌لی له‌ ناکاودا بابه‌تیکي به‌ یاد که‌وتۆته‌وه، به‌ره‌و هه‌قاله‌ کانی ده‌ گه‌رپته‌وه و ده‌لی: کورپه‌ که‌: منالان! دایکم ده‌یوت هه‌ناسه‌ی غولام به‌ سه‌ر هه‌ر که‌سدا بنیشی، جه‌رگی کون کون ده‌ کا

¹ - زاراوه‌ی میشین و گوێزینه، ئه‌و مه‌رمه‌ره‌ی نیشانه‌ی بیده‌گرن و ده‌یه‌اون له‌ مته‌ی بده‌ن.

له کات و ساتدا هه موو منالان به هه را و هوریاوه راده کهن، رهنگه ئەم کاره یان زیاتر گزی «قوشمه گه ری» بی نه ک ترس و خوڤ.

۲۲- غولام بۆساتی دهر فیکره و به سه رسوورمانه وه سه یری را کردنی ئەوان ده کات، له پاشان له ناکاودا به ری دهر وونی خوئی بۆ راناگیری و هه ره وه کوو و پرای گریان، کوخه کوخیکی «مه رگه زی» یه تی، ده گه رپته وه و به و پالتو درپژه وه که ئاته گه که ی به سه ر زه وی و خاک و خوئدا ده خشی، ناهومید و هیوا براوانه دوور ده که ویتته وه.

کات

دوو: کووچه باغی گوند. هه مان روژ و هه مان سه عات و هه ره ئەوان

۱- منالان به هه لبه ز و دابه ز ده گه نه ئەم شوینه

یه کی له منالان: ئیره باشه، نۆره ی حه سه نی بوو. (به حه سه نی ده لی):
گوئزه کانت داکه، یاللا!

۲- حه سه نی گوئزه کانی داده کا، مه ودا که به شه قاو ده پیوی. گوئزیکی دیکه ش بۆ «مۆر» هاویشتن داده نی، داده نیشی و ساز ده بی، له پردا کوپیک که له شانی حه سه نییه وه، به ره ورووی ئەو هه لته رووشکاوه، سه یری پشت سه ری حه سه نی ده کا، ده ستی خوئی داوئته سه ر ده ستی حه سه نی تا ده ست راگری، بری سه روپۆتراکی خوئی ده دزیته وه تا له پشت حه سه نیدا خوئی حه شار دات. له م دوخه دا له سه ره خو به حه سه نی - که سه یر ماوه - ده لی:

کوپه که: ئەجه لت ها تو وه حه سه نی، باوکت - سمايله که چه ل - خه ریکه دی بۆئیره

ههڙوا بۆ ئهوانهى ۱۱۰ ----- و: حوسپن شپڙه گى

۳- سمايله كه چهڭ له روانگهى منالاندا به ديار ده كهوى، زۆر به ههڙه داوان به ره و ئهوان دى.

۴- مناله كانى ديكه ش كه بۆسه ير كردنى «مۆر» هاويشتنى حهسه نى له شانى يه كديدا ههڙه وشكاون، ده گه رپنه وه و سه يرى سمايله كه چهڭ ده كه ن.

يه كى له منالان: وهى وهى وهى! ئه و رۆژه باوكت ده يوت بپتوو بپنى چه ليكى ديكه گويزين ده كهى، كه و لت ده كا!

مناله كانى ديكه زۆر قورس و مانوو راسته وه ده بن، دوايين كه س هه ر وه كوو خه ريكه هه لده ستى له نيوان ديان و گه روويه وه ده لى:

ئه و مناله به حهسه نى: گيژى خوا! تا باوكت نه گه يشتۆته به ره وه ، بۆى ده رچۆ، راكه ! راكه!

۵- حهسه نى، ناھو ميدانه ته ماشاى ريگا كه ده كات و چاوه پروانه

حهسه نى: (هه ر له هه مان دۆخدا): كه لكى چيه؟ باشت ر ده مپنى!

۶- منالايكى ديكه كه له گويزه كان نيزيكتره له دۆخيكدا كه چاوى به دزيه وه له سمايله كه چهڭه، به هيمنى ده ست ده بات و به زه بريك گويزه كان هه لده گرى و هه ر وه كوو خه ريكه ده يانهاويته گيرفانى خۆيه وه، وه ك ئه وهى چى نه كردبى له شوينه كهى هه لده ستى و له ژير ليورا ده لى:

مناله كه: لانى كه م، ده با ئه مانه نه بپنى كه وه ك ئه و رۆژه بيانشكپنى

۷- سمايله كه چهڭ نيزيك ده بيته وه و ئاخري ده يانگاتى

مناله كان: (ته قريبه ن هه موويان): سلاو، سلاو، سلاو

یه ک دوانیکیان (به ریایی و جامه لووسکییه وه): سلاو مامه سمایل، سلاو مامه گیان!

۸- حهسه نی بۆته مشکه تۆپوو (زۆر ترساوه)

۹- سمایله که چهل به رواله تیکی ئالۆز و خهفه تباره وه، له وه لامیاندا له ژیر لیورا شتیک دهلی که نابیستری و دوور ده که ویتته وه.

۱۰- منالان به سه رسوورمانه وه، هیدی هیدی له و دۆخه دینه ده ری. به لام له ناکاودا به هۆکاری بیستنی دهنگی سمایله که چهله وه، بۆ جاریکی دیکهش هه ره مویان ده چنه وه دۆخه که ی پیشوو.

دهنگی سمایله که چهل: حهسه نی!

۱۱- سمایله که چهل راویستاوه، به چه شنیکی کاتی له نیوقه د به ره و ژوور، خوی به ره و پرووی منالان و ه رسووراندوو و به دهنگیکی میهره بانه وه که له گه ل رواله ته شیواوه که ی یه ک ناگریته وه، روو ده کاته حهسه نی و دریژه به قسه کانی ده دا:

سمایله که چهل: هه ره لیره به، له گه ل ئەم منالانه دا یاری بکه. جاری مه یه وه بۆ مالی . . . حالی بووی؟

۱۲- حهسه نی که هیشتا له دۆخی ترس و خۆفدایه، به سه رسوورمانه وه سه یری باوکی ده کات.

دهنگی سمایله که چهل: حالی بووی رۆله؟!

حهسه نی به زاری داچه قیوه وه، بۆ نیشاندانی حالیبوون، سه ریک راده وه شینی

۱۳- سمایله که چهل به ری ده که ویتته وه و له و سه ری کووچه باغدا له چاو بزر ده بی.

۱۴- سه‌رسوورپمانی مناله‌کانی دیکه‌ش له سه‌رسوورپمانی حه‌سه‌نی که‌متر نیه. منالان هه‌ر هه‌موویان سه‌ریان وه‌رسوورپاندوووه و هه‌ر کام به‌رواله‌تی پرسیار کردنه‌وه سه‌یری حه‌سه‌نی ده‌که‌ن. حه‌سه‌نی له‌ناکاودا سه‌ره‌وده‌ره‌ی کاری باوکی کردوووه. کۆم ده‌بیته‌وه و له‌خۆشیدا روخساری ده‌پشکوی، پلله و چه‌قه‌نه‌یه‌ک لیده‌دا و به‌ده‌نگیکی گالته‌ ئامیزه‌وه ده‌لی:

حه‌سه‌نی: منال! حالی بوون چ باسه‌؟

حه‌سه‌نی وه‌کوو مراوی ده‌ست ده‌کا به‌راکردن به‌ده‌وری ئه‌و شوین و مه‌یانه‌دا که‌ منالان بۆی ده‌ره‌خسینن. جووته‌ ده‌هاوی و چه‌قه‌نه‌ لیده‌دا و ده‌نگی مراوی ده‌ردیتی و له‌کو‌تاییدا راده‌وه‌ستی و به‌هه‌مان ده‌نگی گالته‌ ئامیزه‌وه ده‌لی:

حه‌سه‌نی: خوشکه‌ نه‌خۆشه‌که‌م مردوووه له‌ به‌ر ئه‌وه‌ بوو باوکم به‌دخولق و ئالۆزاو بوو، هه‌ر له‌ به‌ر ئه‌وه‌ش به‌ منی وت نه‌چمه‌وه مالی . . گیان! گیان! ئیدی هه‌موومان ده‌توانین زگیکی تیروپر هه‌لوا بخۆین. هه‌لوا! هه‌لوا! . . له‌ پاشان هه‌میشان ده‌ست ده‌کاته‌وه به‌هه‌لبه‌ز و دابه‌ز.

۱۵- مناله‌کانی دیکه‌ش لاسای ده‌که‌نه‌وه و ده‌ست ده‌که‌ن به‌جووته‌ هاویشن و چه‌قه‌نه‌ لیدان و وه‌کوو مراوی ده‌ست ده‌که‌ن به‌رۆیشن.

کات

سی:

مه‌یانی حه‌وشه‌ ئاسای به‌رمالی سمايله‌ که‌چه‌ل؛ له‌ پیش ئه‌ویشدا کۆلانی به‌رامبه‌ر مالی سمايله‌ که‌چه‌ل. هه‌ر هه‌مان رۆژ، سه‌عاتیک له‌ پاش سیکانسی پیشوو.

مەیانى حەوشە ئاسای بەر مالى سمايله كەچەل، بە سۆنگەى دیوارىكى
نزمەوہ كە نیوہ تەواوہ، یان بە سۆنگەى تەیمانیکەوہ لە كۆلان جیا
دەبیتەوہ. لەم چەشنەى دوایشدا دیسانیش لە بەشیک لەمبەر و ئەوبەرى
دەرگای مالییان، تەیمان یان دیوارچەیه كى نەوى یان كیشاوہ.

شیوہنى ژنان كە تازیەبارى دەكەن، لە ناو ژوورەكانەوہ دەگاتە گوئى.
۱۶- لە مەیانى بەر دەم مالیدا، لە ناو پاتیلێكى^۱ گەورەدا كە لە سەر
كوچكاورىكى كاتى یان داناوہ هەلوا ساز دەكەن. سێكانس هەر لەم
مەنجەلە گەورەوہ دەست پێدەكا. «مەشەدى ئامینە» چارشێوہ كەى لە
نیوقەدى گری داوہ و بە كەوگىرىكى گەورەوہ سەرقالى ئەمبار و ئەوبار
كردنى ئاردى ناو مەنجەلە كەیه.

لە پشت سەرى ئەو، لەو سەرى پلانددا دیمەنى بینایەك بە دیارەوہیە و ژنان
بە چارشێوى رەشەوہ لە بەر هەیوانە سەرانسەریە كەیدا لە هاموشۆدان.
جاروبارە ژنانى دیکەش، دوو دوو و سى سى دینە حەسارەوہ و بە شانى
كوچكاورە كەدا تێدەپەرن و بەرەو ژوورەكان دەچن.

۱۷- حەسەنى لە كۆلانددا لە دۆخىكى سەرۆك ئاسادا لە سەر تەیمانە كە
دانیشتووە، لاقىكى بەرەو كۆلان شۆر كردۆتەوہ و لاقە كەى دیکەى
ئەستوون ئاسا لە سەر دیوارە كە داناوہ. سەرى شوولە تەپرىكى ئەستوورى
كە بە دەستەوہیە، جاروبارە لە سەر نینۆكە كانى لاقى خۆى دەدا. «باشترە
بلیین لاسا كێرندەوہى جەمال لە یەكەم سێكانسدا»

¹ - پاتیل : مەنجەلى زۆر گەورە

۱۸- له شانى ديوارچه يا تهيمان يا جوگه له ئاوى رووبه پروودا سه رباقى منالانى هاوهلى حهسهنى به ريزه دانىشتوون و نو كه رئاسا، به ريز و حورمه تهوه له حهسهنى دهروانن. كامپرا وینه و ديمه نيكي كامل له رزگرته كه يان نيشان دهدا، هه موويان به ئاشكرايى به بۆنى به له زه تى هه‌لوا وه خو كه وتوون و به بى ئاراو قارا له سه ر جيگه ي خويان قوونه جو له يانه. ئاخر كه سى ناو ريزه كه برى خو ي هه‌لدینى تا له سه ر ديوارچه كه وه ته ماشاى حهسارى بكات، به لام ناتوانى

۱۹- يه كه م كه سى ناو ريزه كه (كه ده توانى له گه‌ل شوپ كردنه وه ي مى بۆ راست يا بۆ چه پ راسته وخو ناو حهساره كه بينى) بۆ كاتى نيگاي حهسهنى ده دزى و به په له ته ماشايه كى ناو حهساره كه ده كات:

۲۰- ناوه وه ي حهسارى سمايله كه چه‌ل له نيگاي چه ند منالايكه وه. «مه شهدي ئامينه شيله ي ترى ده كاته مه نجه‌له كه وه» (شيله ي ترى به هۆكارى هه رزان بايى بوونه وه، له هه‌لوا ساز كردندا له برى شه كر كه لكى ليوه رده گرن)

۲۱- هه مان منالى پلانى ۱۹ (يه كه م منالى ريزه كه) له دوخيكدا له به ر هه ستى ئاگرين دهسته كانى پيكدا ده مالى، له سه ره خو به لام ويپراي كه ف و كوليكي زور دم به گوپى منالى خوار خو يه وه ده نى و ده لى: يه كه م منالى ريزه كه: مه شهدي ئامينه شيله كه ي كرده مه نجه‌له كه وه زوريشى تيكرد پيم وايه ئيدى زورى نه ماوه هه‌لوا كه ئاماده بى.

۲۲- دووهه م منال تفى ناو زارى قووت دهدا و ئەم كاره له نيوان ئەو و سيهه م كه سيشدا دووپات ده بيته وه، گريمان قسه كه ش نه وترىته وه.

۲۳- هر ئه م کاره له نیوان سه رباقی منالانی ناو ریزه که دا دوو پات و چند پات ده بیته وه . . . تا دواین کهس

۲۴- دواین کهس که زور وه جوش هاتو وه، به ریایی و جامه لووسکییه وه ده لی:

دواین کهسی ریزه که: منالان! ده لین چی له مه و دوا چه سه نی سه رو کی ئیمه بی؟

۲۵- یه کیکی دیکه له منالانی ریزه که، - له وه ده چی له دیتران به هیتر و ملهور تر بی، و پرای راویژیکی گالته جارانه دریژه به قسه کانی دواین کهس ده دات:

کورپه ملهوره که: له جیی خوت دانیشه! . . . ئه ه . . . قه ل هات بلی قرقر، وتی گوو گوو. ده لی ئیمه تا ئیستا که سیکی دیکه سه رو کمان بووه! سه رو ک هر چه سه نییه . . .

۲۶- جه مال هر وه کوو بزیه کی له سه ر لیوه، هه لده ستی و به ره و چه سه نی ده چی و و پرای قسه کردن، جاروباره له ژیر چاورا له سه ر ته یمانه که وه سه یری مه نجه له هه لوا که ده کات و ده لی:

جه مال: به لام . . . خو . . . چه سه نی هه رواش سه رو کمان بووه . . . ئاخه . . . چونی بلیم . . . ده مه وی بلیم منالان قه ت ئاوا کو نه بوونه ته وه که به تیگرایی بلین چه سه نی سه رو کمانه تا کوو منیش گوچانی «سه رو کایه تی» بده مه ده ستی.

به دوا ی ئه م قسه یه دا شو له بی یه رازا وه که به ره و چه سه نی راده گری. به لام له گه لکوو چه سه نی شو له که ده گری، نیگای جه مال به ره و لایه ک وه رده سووری و چه سه نیس سه ری به ره و لای نیگای ئه و وه رده سوورینی.

۲۷- غولام (ئه‌و مناله‌ی ئازاره باریکه‌یه‌تی) له گه‌ل «چووق ئه‌لف»ی برابدا چهند شه‌قاوی بمینی بۆ رزی منالان راویستاون. چووق ئه‌لف کورپیکی پانزه سالانه‌ی ده‌یلاغی کزولاوازی قاچ و قول باریک و درپژه، شه‌لواریکی زۆر بلیند و فشی له‌به‌ردایه. ئەم شه‌لواره له جیاتی «که‌مه‌ربه‌ند» ریسمانیکی به‌سه‌ردا به‌ستراوه و له پابدا رایگرتووه، ده‌لنگه‌کانی ئەم شه‌لواره ده‌لیی فانوسی هه‌لواسراون، چووق ئه‌لف کۆتیکێ زۆر چلکن و سه‌رتاسه‌ر پینه دوورووی به‌سه‌ر ئەم شه‌لواره‌دا له‌به‌ر کردووه و له ژیر ئەم کۆته‌دا کراسی له‌به‌ردا نیه. پۆتینی سه‌ربازی کۆن و له‌که‌لک که‌وتووی له پیدایه و کلاوه کۆنیکێ شه‌پقه‌داری شه‌پقه‌شکاوی له‌سه‌ر کردووه و شه‌پقه‌که‌ی تا سه‌ر گوێچکه‌کانی داکیشاوه، به‌ر غه‌بغه‌به‌ی زۆر سه‌یر ده‌رپه‌ریوه. چووق ئه‌لف له‌م قه‌لافه‌ت و رواله‌ته‌دا ده‌ستی غولامی گرتووه و هه‌ردووکیان چهند شه‌قاویکی بمینی بۆ رزی منالان راویستاون و له دۆخیکی ترس و له‌رزاویدا، زۆر تامه‌زرۆیانه؛ بۆنی هه‌لواکه هه‌لده‌مژن. قه‌ده‌ریک بیده‌نگی به‌سه‌ردا دی. له‌م بیده‌نگیه‌دا منالان سه‌یری چووق ئه‌لف ده‌که‌ن و ئه‌ویش هه‌روا سه‌یری ئه‌وان ده‌کات و بۆ ئه‌وه‌ی سه‌ره‌نده‌ری ئەم دۆخه‌ بکات، سه‌رنجی یه‌ک به‌یه‌کی منالان ده‌دا. نیگای چووق ئه‌لف بیده‌نگه، به‌لام نیگای مناله‌کانی دیکه‌ پرپه‌تی له‌نه‌فره‌ت و شه‌ر و بیزاری له‌و.

۲۸- هه‌سه‌نی نیگای له‌سه‌ر ئەم دوانه‌ ده‌گوێزێته‌وه، ده‌ست ده‌کا به‌پشکنین و سه‌رنجدان و هه‌لسه‌نگاندنی شووله‌ بی‌یه‌که. له‌م دۆخه‌شدا ده‌لی:

حه سه نی: باوهر ناکه م، ههر گیز مه شهیدی ئامینه ئه وهنده هه لئا ساز کا به شی گشت خه لقی نیو دی بکات.

۲۹- چووق ئه لف به بی ئه وهی شلوی بیت، بهو دهنگه گروتازه بالغه وه دهست ده کا به مژوولیايش. دیاره چهنده ها جار ئه م قسانه ی مه شق و دهوره کردوته وه، به لام له گشتی ئه م هیس و به یسه دا، غولام ههر وه کوو به لگ و په ره ی که پوی ده له رزی، له شانی برا که یه وه به تامه زرؤیه کی سهیره وه که قیزی هه موو که سی لیه لدهستی، چاوی بریوه ته مه نجه له هه لئا که. مه نجه له کهش له شوینی ئه ورا زور باشر دیاره، ته نانهت کاتی برا که ی، خویشی و دهستی و ئه ویش بو ئه م لاو ئه ولا راده کی شی، دیسانیش چاو له سهر مه نجه له هه لئا که ناگویرتته وه.

چووق ئه لف: حه سه نی، دوکتور وتوویه ئه م غولامه قسه ی له سهر نیه و به بی سی و دوو هه تا شهش مانگی دیکه ده مرئ... ئه ویش زور مه علووم نیه، ئه وهندهت بینی زور زووتریش بوی ده رچوو...

بو سه لماندنی قسه ی خوی، ئیخه و بهرؤکی غولام ده گری و وه ک پووش و پلاش و په رپووش له عهرزی به رزی ده کات و دایده نیتته وه و غولامیش به بی سی و دوو بو ئه وهی چاوی بیرتته مه نجه له هه لئا که ده چیتته پشت کاکی (جیگای پیشوی خوی)

چووق ئه لف: بینیت؟ ههر ئیسکانه پوو که کانی ماون... وه لحاسل من کارم به مانه نیه (هیما بو منالانی دیکه ده کات) به لام پیم وایی خو مان - من و تو - بتوانین سه ودا و مامله یه کی باشمان هه بی! تا هه ردوو کمان دوو واده ی تیرو ته سه ل هه لئا بخوین... ده زانی چیه؟ (ئاشیره بو غولام ده کات) هیچ کاتی کهس له دونیادا نه ی توانیوه بو هه لئا خواردن ئاوا سکی

حارز بکات، تۆلهم هه‌لوایه‌ی خوشکت به‌شم بده، له جیاتیدا که غولام
مرد منیش له هه‌لوا ی غولام به‌شت دده‌م. هه‌ر کهس له سه‌ر مه‌رجی
خۆی نه‌بی دایکی جنده‌یه.

۳۰- غولام به‌و چاوانه‌یه‌وه که له جۆش و خورۆشی ئیشتیای هه‌لوا
خواردندا خیل بوون، بۆ کاتی چاو له مه‌نجه‌له که هه‌لده‌برئ و ئالۆز و
شیواو ته‌ماشای حه‌سه‌نی ده‌کات و تفی ناو زاری قووت دهدا.

۳۱- منالان توورپه و درپندانه سه‌یری چووق ئه‌لف ده‌که‌ن، نیگه‌ران و
په‌رۆش سه‌یری حه‌سه‌نی ده‌که‌ن و وێرایی زۆرزانی، به‌فر و فیله‌وه،
لیکده‌روانن. له ناکاودا یه‌کی له منالان که رواله‌ت و قه‌لافه‌تیکی برسی‌تر
و شرودرتری هه‌یه و به‌ بی به‌زه‌تر له دیترا، بزووتنه‌وه‌یه‌کی توند و تیژ
ده‌کا، جیره و کره له دیانه‌کانی هه‌لده‌ستینی و چاو له چووق ئه‌لف
ده‌برئ و وێرایی راویژیک که له سه‌ره‌تاوه سه‌رکه‌وتنی تیدا به‌دی ده‌کرئ
به چووق ئه‌لف ده‌لی:

کورپه برسی و شرودرپه که: سیاچاره‌ی بی‌ئه‌نوا! ئیوه نانتان نیه سکتانی پی
تیر که‌ن . . . هه‌لواتان له کوی بوو؟ دایکتان رۆژنارپۆژیک وینجه
ده‌کولینی ده‌تاندا تی بیکه‌نه ناو سکی به‌ چه‌قۆ دراوتانه‌وه، باسی هه‌لواش
ده‌که‌ی؟

کورپه هه‌ر وه‌کوو ئه‌م قسانه‌ ده‌کا، جار و بار سه‌یریکی حه‌سه‌نی ده‌کا و
بۆ نیشانه‌ی هاریکاری چاویکی لێداده‌گرئ.

منالیکی دیکه: وه‌ی وه‌ی! به‌س له به‌ر وینجه خواردنه هه‌ر کاتی چووق
ئه‌لف قسان ده‌کا وه‌کوو گا ده‌بۆرینی؟

۳۲- منالان هه موویان، زۆریشیان به زۆری له قاقایه کی ساخته چییانه ده ده ن. یه ک دوویه کیان وا ده نویتن که له بهر پیکه نین سکیان دیشی. (دهست به سکیانه وه ده گرن و بهم لاولادا راست و خوار ده بنه وه!)
منالیکى دیکه: داده ی . . . ناکا دایکت بو خیراتی غولام به ته مایی هه لوی وینجه ساز بکات؟

۳۳- منالان هه روه کوو ئەم تۆپ و ته شه رانه ده هاون، جاروبار ته ماشایه کی «حه سه نی» ش ده که ن تا کاریگه ری قسه ی خویان به سهر ئەودا بینن.
۳۴- حه سه نی هه ر وا له سهر ته یمانه که وه و پرای هه ر تۆپ و ته شه ریکی منالان، قاقایه کی سه رو کانه ده کیشی.

۳۵- و پرای ئاشیره بو کوره شر و دره که ی پلانی ۳۱، هه موو منالان به دوخیکی سامناکه وه راسته وه ده بن و تیکرا پیکه وه دوخی شه ر و هیرش کردن به خووه ده گرن و به قه لافه تی بیبه زه و درنده وه هیدی هیدی به ره و چووق ئەلف ده چنه به ره وه.

کوره شر و دره که ده نه پینئ: یاللا راکه تا پر شه پمان نه کردووی! . . .
راکه

منالیکى دیکه: راکه وه هه لئ، حووجی له ق له ق!

سیهه م منال: تیهه لده ن!

چواره م منال: چاک وه گیرمان که وتی، تیهه لده ن

پینجه م منال: بیگرن، نه هیلن ده رچی، تیهه لده ن!

۳۶- له ته واوی ئەم کاتانه دا غولام بیج له مه نجه له که ئاگای له هیچ کوئی دیکه نیه. به لام چووق ئەلف که ده زانی بارودوخ به زه ره ریانه هه روه کوو دهستی غولامی گرتووه و ترساویشه، هه روه کوو منالان دینه پیشه وه؛ ئەو

هه‌لوا بۆ ئه‌وانه‌ی ۱۲۰ ----- و: حوسپن شپه‌به‌گی

ده‌کشپته‌وه، تا‌کوو مه‌ودای نیوانیان را‌گری، به‌لام له پاشانه که بۆی
ده‌رده که‌وی به راستی منالان به ته‌مان لپیده‌ن، چاره‌ناچار هه‌ر وه‌کوو
غولامیش به دوا‌ی خۆیدا راده‌کیشی را ده‌کات

۳۷- منالان که پپیان مه‌سه‌له‌هت نیه له شوینی زگ له‌وه‌راندنه که دوور
که‌ونه‌وه، به‌س هه‌ر قنیات به‌وه ده‌که‌ن، هه‌ر که‌س چهند به‌ردپکیان
تیگری.

۳۸- چووق ئه‌لف له کاتی هه‌لاتندا غولامیش به دوا‌ی خۆیدا راده‌کیشی و
کاتی به‌رده‌کانی ویده‌که‌وی، تپده‌کۆشی سه‌ری چه‌شار دات، به‌لام هه‌ر
له‌و کاتانه‌دا به‌ردپک له سه‌ری ده‌که‌وی، راده‌وستی، چاوه‌کانی ریشکه و
پیشکه ده‌که‌ن و له ئاکامدا به سه‌ر زه‌ویدا پان ده‌بپته‌وه.

۳۹- منالان به‌ره‌به‌ره ده‌ست له به‌رده‌فر که ده‌کیشنه‌وه، ته‌نانه‌ت له دوا‌یین
کاتدا که منالیک ده‌یه‌هوی به‌ردپکی دیکه‌شیان تیگری، منالیکی دیکه‌یان
که مه‌ترسیه‌که‌ی لیحالی بووه، ده‌ستی ده‌گری و ناهیلی.

ئه‌وه‌تانی هه‌مویان سه‌یری یه‌کدی ده‌که‌ن و گو‌ییان له نالاندنی چووق
ئه‌لفه و له گه‌ل نالاندنی چووق ئه‌لف‌دا هه‌ر که‌س تپده‌کۆشی خۆی له
پشت یه‌کی دیکه‌دا چه‌شار دات.

۴۰- غولام که له شانی چووق ئه‌لف راو‌یستاوه، له گه‌ل‌کوو بارودۆخی
تازه‌ی منالان ده‌بینی، له‌نا‌کاودا رووداوه‌که‌ی بۆ ده‌رده‌که‌وی و به
ده‌نگیکی ئاو‌پته‌ی خپسه‌خپسی سنگی و به‌کۆخه‌کۆخیکی کوشنده‌وه به‌ر
ده‌بپته‌گریان، به سه‌ر قۆلی پالتۆکه‌ی چاوی ده‌سترپ.

۴۱- له‌ریزی منالاندا له سه‌ر ئه‌وه‌ی هه‌ر که‌س زیاتر بکشپته‌ دواوه و خۆی
له‌پشت دیتران به‌هوی کێ به‌ر کپه!

۴۲- حهسه نی که له سهر دیوارچه کهوه سهیری چووق ئهلف ده کا، راست ده بیته وه، یه ک دوو جار ان سهیری ئه و و منالان ده کات و ئاخری برپیک دیته پیشه وه و به گومان و بی برواییه وه ده لی:

حسه نی: (به دهنگیکی نزمه وه): منالان، له ژیر سهری چووق ئهلف دا به قه را ده ریایه ک خوین رژاوه!

۴۳- منالان بارودوخه که چی دی بو راوهستان به باش نازانن و له ناکاودا هه موویان پیکه وه راده کهن

له به ستینی ته واوی ئه م پلانه دا، شیوه ن و گریانی غولام به دهنگیکی ئاویتته ی مهر گه وه له دهره وه ی کادردا ده گاته گوئ

۴۴- حهسه نی که بیده نگه و سهری سوورماوه، سهیری راکردنی منالان ده کات، له پاش هه لاتنی ئه وان، دیسانه که وپرای سهر نجدانیکی زیاتر، له سهر دیوارچه که دیته خواری و به گومانه وه به ره و چووق ئهلف ده پروا، له سهر سهری راده وهستی و یه ک دوو کهرپهت به شووله نه خشینراوه که له پشتی ده کوتی و هه رای ده کاتی:

حسه نی: چووق ئهلف مناله کان هه لاتن، رایان کرد و رویشتن، ده لیم هه موویان رویشتن

۴۵- غولام ههروه کوو قوئی پالتوکه ی له سهر چاویکی داناوه، به چاوه که ی دیکه ی به سهر و سهر سوورمانه وه، به چاوه نوارییه وه ته ماشای حهسه نی ده کات و کوتایی به گریانه که ی دینی.

۴۶- چووق ئهلف له سهره خو چاوه کانی ده کاته وه، بزه یه ک دیته سهر لیوه بپهنگ و بی خوینه کانی، به حاله حال راسته وه ده بی و هه ره وه کوو .

- ۴۷- حەسەنى چاوى برپووەتە
- ۴۸- حەوزە خوینە کەى پشت سەرى چووق ئەلف،
- ۴۹- چووق ئەلف هیدی و هیمن پیدەلی:
- چووق ئەلف: چاکم دەرپەراندن . . . وانیە؟ باشە . . . ئیستا . . . بۆئەو سەودایەى وتم . . . ئامادەى؟
- ۵۰- غولام دیسانە کە مل دە کیشی و لە کەلینە دیواریکەو سەیری حەساری دە کات و تفى ناو زاری قووت دەدا.
- ۵۱- حەسەنیش سەیری ئەو دە کات.
- ۵۲- لە حەساریدا لە شانى مە نجه‌له کەدا مە شهەدی ئامینە سەرقالی هه‌لوا تیکردن لە دەوریە کانه و بە دارچینی هاردراوه دەیاننەخشینی.
- ۵۳- حەسەنى بە بی ئیختیار بەرەو چووق ئەلف وەردەسووری و سەیری دە کات و هەر وا بە سەرسوورماوییه‌وه بە بی ئەوهی باش بزانی چی دە کات، سەرى بە نیشانهی سەلماندى قسەکانی چووق ئەلف رادەوه‌شینی.
- ۵۴- ئەو بزەیهی بە سەر لیوه‌کانی چووق ئەلفه‌وه بوو، بۆ ساتی گەش دەبی و لە هەمان کاتدا بزر دەبیته‌وه. ناهومییدی و ماتەمین روخساری دادەگرن. دستی بە پشتە سەریدا دینی و بەرەو رووی خۆی رایده‌گری و سەیری دە کات
- ۵۵- دەستی لە خویندا نقووم بووه
- ۵۶- لە دۆخیکدا تیده‌کۆشی و بنوینی که رووداویکی گرینگ نه‌قه‌وماوه. بزەیه‌کی تال دیتە سەر لیوی و دەلی:

چوق ئەلف: بەلام . . . قسەى خۆمان بى . . . زۆر پىسيان لىدام . . . زۆر
پىس . . .

ئاخىكى بلند و دريژ دە كيشى و بە سەر عەرزىدا پان دەبىتتەوہ.
۵۷- حەسەنى بە چاوى دەرپەرپوہوہ چاوى تىپرپوہ، دەنگى مەشھەدى
ئامىنە (لە دەرەوہى كادرەوہ)

دەنگى مەشھەدى ئامىنە: حەسەنى! وەرە ھەلوا بەرە بو ھاوالە كانت!
۵۸- غولام بە سەر سوورپماوييەوہ وەردەسوورپ، تەماشاي حەسەنى
دەكات. چاوەروانى ئەوہيە بزانى دەچى يان نا؟

گۆرانى كۆتايى:

بەردىك بەرپوہوہ و سى كۆتر ھەلفرى

چەقەل گەيشتنى، يە كيانى ھەلدرى

لە ناكاو بووہ قەوغا

لە سەر خواردنه كەى بووہ ھەللا

چەقەل بە يە كدىدا ھەلزنى

سنگى يە كدىيان ھەلدرى

